

บทที่ 2

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

คณะผู้วิจัยได้นำเสนอเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องตามลำดับ ดังนี้

ตอนที่ 1 ความรู้ทั่วไปเกี่ยวกับกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน

1. ความหมายของกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน
2. ความสำคัญของกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน
3. หลักการจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน
4. จุดมุ่งหมายของการจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน
5. ลักษณะของกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน
6. ขั้นตอนการดำเนินงานกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน
7. บทบาทของบุคลากรที่เกี่ยวข้อง
8. การประเมินผลกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน

ตอนที่ 2 ขอบข่ายของกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน

1. กิจกรรมแนะแนว
2. กิจกรรมนักเรียน
3. กิจกรรมชุมนุม / ชมรม
4. กิจกรรมเสริมหลักสูตร
5. กิจกรรมนอกหลักสูตร

ตอนที่ 3 งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

1. งานวิจัยในประเทศ
2. งานวิจัยต่างประเทศ

ตอนที่ 1 ความรู้เกี่ยวกับกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน

พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 กำหนดแนวการจัดการศึกษา โดยยึดหลักว่า ผู้เรียน ทุกคนมีความสามารถเรียนรู้ และพัฒนาตนเองได้ และถือว่าผู้เรียนมีความสำคัญที่สุด กระบวนการจัดการศึกษาต้องส่งเสริมให้ผู้เรียนสามารถพัฒนาตามธรรมชาติและเต็มตามศักยภาพ โดยจัดเนื้อหาสาระ และกิจกรรมให้สอดคล้องกับ ความสนใจ และความถนัดของผู้เรียน คำนึงถึงความแตกต่างระหว่างบุคคล ฝึกทักษะกระบวนการคิดการจัดการการเผชิญสถานการณ์ และการประยุกต์ความรู้มาใช้ในการป้องกัน แก้ปัญหาและเรียนรู้จากประสบการณ์จริง กอปรกับมีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว ของสังคม และเทคโนโลยีก่อให้เกิดทั้งผลดี และผลเสีย ต่อการดำเนินชีวิตในปัจจุบันของบุคคล ทำให้เกิดความยุ่งยากซับซ้อนมากยิ่งขึ้น จำเป็นต้องปรับเปลี่ยน วิธีการดำเนินชีวิต ให้สามารถดำรงชีวิตอยู่ในสังคม ได้อย่างมีคุณค่า มีศักดิ์ศรี และ มีความสุข หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน กำหนดให้มีสาระการเรียนรู้ 8 กลุ่ม และกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน ซึ่งกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนเป็นกิจกรรม ที่จัดให้ผู้เรียน ได้พัฒนาความสามารถของตนเอง ตาม ศักยภาพมุ่งเน้น เพิ่มเติมจาก กิจกรรมที่ได้จัดให้เรียนรู้ตามกลุ่มสาระการเรียนรู้ทั้ง 8 กลุ่ม การเข้าร่วมและปฏิบัติกิจกรรมที่เหมาะสมร่วมกับผู้อื่นอย่างมีความสุขกับกิจกรรมที่เลือกด้วยตนเอง ตาม ความถนัด และความสนใจอย่างแท้จริง การพัฒนาที่สำคัญ คือ การพัฒนาองค์รวมของความเป็น มนุษย์ให้ครบ ทุกด้าน ทั้งร่างกาย สติปัญญา อารมณ์ และสังคม ให้เป็นผู้มีศีลธรรม จริยธรรม มีระเบียบวินัย และ มีคุณภาพ ปลูกฝังและสร้างจิตสำนึกของการทำประโยชน์ เพื่อสังคม ซึ่ง สถานศึกษาจะต้องดำเนินการอย่างมีเป้าหมายมีรูปแบบและวิธีการที่เหมาะสม

ความหมายของกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน

สุขพัชรา ชัมเจริญ (2545, หน้า 3) ได้ให้ความหมายของกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนไว้ดังนี้ กิจกรรมพัฒนาผู้เรียน หมายถึง กิจกรรมที่จัดอย่างเป็นกระบวนการ รูปแบบวิธีการที่หลากหลาย พัฒนาผู้เรียนทางด้านร่างกายจิตใจ สติปัญญา อารมณ์ และสังคม มุ่งส่งเสริมเจตคติ คุณค่าชีวิต สร้างจิตสำนึกในธรรมชาติ และสิ่งแวดล้อม ปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรม ค่านิยมที่พึงประสงค์ ส่งเสริมให้รู้จักและเข้าใจตนเอง ปรับตัว ปฏิบัติตนเป็นประโยชน์ต่อสังคมประเทศชาติ และ ดำรงชีวิตได้อย่างมีความสุข

กลุ่มนิเทศติดตามและประเมินผลการจัดการศึกษา สพท.กทม.2(2550) ได้ให้ความหมาย ของกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนไว้ว่า กิจกรรมพัฒนาผู้เรียน คือ กิจกรรมที่ต้องการให้ผู้เรียนได้พัฒนา

สรุป

กิจกรรมพัฒนาผู้เรียน หมายถึง กิจกรรมที่จัดอย่างเป็นกระบวนการด้วยรูปแบบวิธีการที่หลากหลาย โดยให้ผู้เรียนได้รับประสบการณ์จากการปฏิบัติจริง มีความหมาย และมีคุณค่า สามารถพัฒนาตนเองได้ตามศักยภาพ ทั้งด้านร่างกาย จิตใจ สติปัญญา อารมณ์ และสังคม มุ่งส่งเสริมเจตคติ คุณค่าชีวิต สร้างจิตสำนึกในธรรมชาติ และสิ่งแวดล้อม ปลูกฝังคุณธรรม จริยธรรม ค่านิยมที่พึงประสงค์ ส่งเสริมให้รู้จักและเข้าใจตนเอง สามารถปรับตัว ปฏิบัติตนเป็นประโยชน์ต่อสังคมประเทศชาติ และดำรงชีวิตได้อย่างมีความสุข โดยมุ่งเน้นเพิ่มเติมจากกลุ่มสาระการเรียนรู้ทั้ง 8 กลุ่ม

ความสำคัญของการจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน

สุพัทธา ชิมเจริญ (2545, หน้า 1) ได้กล่าวไว้ว่า จากการที่มีการประกาศใช้พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 ไปแล้วนั้นทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทางการศึกษาในด้านต่างๆ ได้แก่ ระบบการศึกษา การจัดการศึกษาการบริหารและแนวทางการจัดการศึกษา สำหรับแนวทางการจัดการการศึกษา ได้มีการบัญญัติไว้ในหมวด 4 มาตรา 22 ,23,24,25,26,27,28,29และ 30 ดังต่อไปนี้

- มาตรา 22 ผู้เรียนมีความสำคัญที่สุด
- มาตรา 23 ความรู้คุณธรรม กระบวนการเรียนรู้
- มาตรา 24 การจัดการกระบวนการเรียนรู้
- มาตรา 25 แหล่งการเรียนรู้ตลอดชีวิตทุกรูปแบบ
- มาตรา 26 การประเมินผู้เรียน
- มาตรา 27 - 28 หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน
- มาตรา 29 การมีส่วนร่วมของชุมชน ภูมิปัญญาและวิทยาการ
- มาตรา 30 วิจัยเพื่อพัฒนาการเรียนการสอน

กลุ่มนิเทศติดตามและประเมินผลการจัดการศึกษา สพท.กทม 2 (2550, ไม่มีเลขหน้า) ได้กล่าวถึงความสำคัญของการจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนว่า การจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนมุ่งพัฒนาให้บุคคลรู้จักและเห็นคุณค่าในตนเองและผู้อื่น มีวุฒิภาวะทาง อารมณ์ มีกระบวนการคิด มีทักษะในการดำเนินชีวิตอย่างเหมาะสม และมีความสุข มีจิตสำนึกในการรับผิดชอบ ต่อตนเอง ครอบครัว สังคมและประเทศชาติโดยกำหนดเป้าหมายในการจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนดังนี้

สรุป

พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 กำหนดแนวการจัดการศึกษา โดยยึดหลักที่ว่า ผู้เรียนทุกคนมีความสามารถในการเรียนรู้และพัฒนาตนเองได้ และถือว่าผู้เรียนมีความสำคัญที่สุด กระบวนการจัดการศึกษาต้องส่งเสริมให้ผู้เรียนสามารถพัฒนาตามธรรมชาติและเต็มศักยภาพ โดยจัดเนื้อหาสาระและกิจกรรมให้สอดคล้องกับความสนใจและความถนัดของผู้เรียน คำนึงถึงความแตกต่างระหว่างบุคคล ฝึกทักษะกระบวนการคิด การจัดการ การเผชิญสถานการณ์ ประกอบกับการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วทั้งทางสังคมและเทคโนโลยี ก่อให้เกิดผลกระทบทั้งด้านบวกและด้านลบ เกิดความยุ่งยากซับซ้อน ต่อการดำเนินชีวิตในปัจจุบันของบุคคล ดังนั้นจึงจำเป็นที่จะต้องปรับเปลี่ยนวิธีการดำเนินชีวิตให้สามารถดำรงชีวิตอยู่ในสังคมได้อย่างมีคุณค่า มีศักดิ์ศรี และมีความสุขอยู่บนพื้นฐานของเศรษฐกิจพอเพียงและยั่งยืน

จุดหมายของหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานมุ่งพัฒนาคนไทย ให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ เป็นคนดี คนเก่ง และอยู่ร่วมกันในสังคมอย่างมีความสุขบนพื้นฐานของความเป็นไทย โดยกำหนดให้มีสาระการเรียนรู้ 8 กลุ่ม และกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน โดยมุ่งส่งเสริมการพัฒนาผู้เรียนเพิ่มเติมจากกลุ่มสาระการเรียนรู้ทั้ง 8 กลุ่ม เพื่อการพัฒนาให้เต็มศักยภาพ มีคุณธรรมจริยธรรม ซึ่งจำเป็นต้องอาศัยความร่วมมือจากทุกส่วนในสังคม ทั้งพ่อแม่ ผู้ปกครอง ชุมชน และภูมิปัญญาท้องถิ่น

หลักการจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน

สุขพัทธา ชัมเจริญ (2545, หน้า 5) ได้กล่าวไว้ว่า การจัดกิจกรรมมีหลักการ ดังนี้

1. มีการกำหนดวัตถุประสงค์และแนวปฏิบัติที่ชัดเจนเป็นรูปธรรม
 2. จัดให้เหมาะสมกับวัย วุฒิภาวะ ความสนใจ ความถนัด และความสามารถของผู้เรียน
 3. บูรณาการวิชาการกับชีวิตจริง ให้ผู้เรียนได้ตระหนักถึง ความสำคัญของการเรียนรู้ตลอดชีวิตและรู้สึกสนุกกับการใฝ่รู้ใฝ่เรียน
 4. ใช้กระบวนการกลุ่มในการจัดประสบการณ์การเรียนรู้ ฝึกให้คิดวิเคราะห์ สร้างสรรค์จินตนาการที่เป็นประโยชน์และสัมพันธ์กับชีวิตในแต่ละช่วงวัยอย่างต่อเนื่อง
 5. จำนวนสมาชิกมีความเหมาะสมกับลักษณะของกิจกรรม
 6. มีการกำหนดเวลาในการจัดกิจกรรมให้เหมาะสม สอดคล้องกับวิสัยทัศน์และเป้าหมายของ สถานศึกษา
 7. ผู้เรียนเป็นผู้ดำเนินการ มีครูเป็นที่ปรึกษา ถือเป็นหน้าที่และงานประจำโดยคำนึงถึงความปลอดภัย
 8. ยึดหลักการมีส่วนร่วม โดยเปิดโอกาสให้ครู พ่อแม่ ผู้ปกครอง ชุมชน องค์กรทั้งภาครัฐและเอกชนมีส่วนร่วมในการจัดกิจกรรม
 9. มีการประเมินผลการปฏิบัติกิจกรรมโดยวิธีที่หลากหลายและสอดคล้องกับกิจกรรมอย่างเป็นระบบและต่อเนื่อง โดยให้ถือว่าเป็นเกณฑ์ประเมินผลการผ่านช่วงชั้นเรียน
- สุขพัทธา ชัมเจริญ (2545, หน้า 23-24) สถานศึกษาต้องจัดให้ผู้เรียนทุกคนเข้าร่วมกิจกรรม โดยการจัดกิจกรรมมีหลักการดังนี้
1. การจัดกิจกรรมต่าง ๆ เพื่อเกื้อกูลส่งเสริมการเรียนรู้ตามกลุ่มสาระการเรียนรู้ เช่น การบูรณาการโครงการ องค์ความรู้จากกลุ่มสาระการเรียนรู้ เป็นต้น
 2. จัดกิจกรรมตามความสนใจ ความถนัดตามธรรมชาติ ความสามารถ ความต้องการของผู้เรียนและชุมชน เช่น ชมรมทางวิชาการต่าง ๆ เป็นต้น
 3. จัดกิจกรรมเพื่อปลูกฝังและสร้างจิตสำนึกในการทำประโยชน์ต่อสังคม เช่น กิจกรรมลูกเสือ เนตรนารี เป็นต้น
 4. จัดกิจกรรมประเภทบริการด้านต่าง ๆ ฝึกการทำงานที่เป็นประโยชน์ต่อตนเองและส่วนรวม เช่น บริการห้องสมุด เพื่อนช่วยเพื่อน สหกรณ์ พยาบาล เป็นต้น

สรุป

การจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนให้มีประสิทธิภาพนั้น จำเป็นที่จะต้องยึดหลักที่ว่ากิจกรรมต่างๆที่จัดให้กับผู้เรียนควรเป็นกิจกรรมที่เอื้อต่อการเรียนรู้ตามกลุ่มสาระการเรียนรู้ทั้ง 8 กลุ่มสาระและที่สำคัญจะต้องจัดให้เหมาะสมกับวัย วุฒิภาวะ ความสนใจ ความถนัดและความสามารถของผู้เรียน มุ่งเน้นกระบวนการกลุ่ม ยึดหลักการมีส่วนร่วมทั้งครู พ่อแม่ ผู้ปกครอง ชุมชน องค์กรภาครัฐและเอกชน ปลูกฝังและสร้างจิตสำนึกในการทำประโยชน์เพื่อส่วนรวม มีแนวปฏิบัติที่ชัดเจน เป็นรูปธรรม และมีการประเมินผลการปฏิบัติกิจกรรมอย่างเป็นระบบด้วยวิธีการที่หลากหลาย สอดคล้องกับกิจกรรม โดยให้ถือว่าเป็นเกณฑ์ประเมินผลการผ่านช่วงชั้นเรียน

เป้าหมายหมายของการจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน

ชมรมพัฒนาความรู้ด้านระเบียบกฎหมายและพัฒนามาตรฐานวิชาชีพครู (ม.ป.ป., หน้า 3) การจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนมุ่งพัฒนาให้บุคคลรู้จักและเห็นคุณค่าในตนเองและผู้อื่น มีวุฒิภาวะทางอารมณ์ มีกระบวนการคิด มีทักษะในการดำเนินชีวิตอย่างเหมาะสมและมีความสุข มีจิตสำนึกในการรับผิดชอบต่อตนเอง ครอบครัว สังคม และประเทศชาติโดยกำหนดเป้าหมายในการจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน ดังนี้

1. ผู้เรียนได้ประสบการณ์ที่หลากหลายเกิดความรู้ ความชำนาญทั้งวิชาการและวิชาชีพอย่างกว้างขวางมากยิ่งขึ้น
2. ผู้เรียนค้นพบความสนใจ ความถนัด และพัฒนาความสามารถพิเศษเฉพาะตัว มองเห็นช่องทางในการสร้างงานอาชีพในอนาคตได้เหมาะสมกับตนเอง
3. ผู้เรียนเห็นคุณค่าขององค์ความรู้ต่าง ๆ สามารถนำความรู้ประสบการณ์ไปใช้พัฒนาตนเองและสังคมอาชีพ
4. ผู้เรียนพัฒนาบุคลิกภาพ เจตคติ ค่านิยมที่ดีในการดำเนินชีวิต และเสริมสร้างความเป็นระเบียบ วินัย มีคุณธรรมจริยธรรม
5. ผู้เรียนมีจิตสำนึกในความรับผิดชอบต่อตนเอง ครอบครัว สังคมและทำประโยชน์เพื่อประเทศชาติ

ลักษณะของกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน

กิจกรรมพัฒนาผู้เรียนตามหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน แบ่งเป็น 2 ลักษณะ

1. กิจกรรมแนะแนวเป็นกิจกรรมที่ส่งเสริมและพัฒนาความสามารถของผู้เรียนให้เหมาะสมตามความแตกต่างระหว่างบุคคล สามารถค้นพบและพัฒนาศักยภาพของตน เสริมสร้างทักษะชีวิต วุฒิภาวะทางอารมณ์ การเรียนรู้ในเชิงพหุปัญญา และการสร้างสัมพันธภาพที่ดี ซึ่งผู้สอนทุกคนต้องทำหน้าที่แนะแนวให้คำปรึกษาด้านชีวิตการศึกษาต่อ และการพัฒนาตนเองสู่โลกอาชีพ และ

ชมรมพัฒนาความรู้ด้านระเบียบกฎหมายและพัฒนามาตรฐานวิชาชีพครู (ม.ป.ป., หน้า4-6)
กิจกรรมต่อไปนี้เป็นกิจกรรมที่สถานศึกษาอาจเสนอแนะต่อผู้เรียน

1. กิจกรรมสร้างเสริม ความรู้สึกรัก และเห็นคุณค่าในตนเอง เป็นกิจกรรมที่มุ่งสร้างเสริม ความรู้สึกรัก และเห็นคุณค่าในตนเอง เพื่อช่วยให้ผู้เรียนสำรวจ วิเคราะห์ประเมินตนเองตามความเป็นจริง จนกระทั่งรู้จักเข้าใจ ยอมรับ ควบคุมและพัฒนาตนเอง มีความรู้สึกที่ดีต่อตนเองและผู้อื่น รู้ว่าตนมีความสามารถ มีคุณค่าสามารถสร้างสิ่งดีงามให้แก่ตนเอง ครอบครัว สังคม และดำรงชีวิต ได้อย่างมีความสุข

2. กิจกรรมพัฒนาวุฒิภาวะทางอารมณ์ ศิลธรรม และจริยธรรม เป็นกิจกรรมที่มุ่งพัฒนา วุฒิภาวะทางอารมณ์ เขาวนปัญญาในการแก้ปัญหา เขาวนปัญญาทางด้านศีลธรรม และจริยธรรม เพื่อช่วยให้ผู้เรียนมีความสมดุลทั้งด้านจิตใจ ร่างกาย อารมณ์และสังคม ทำให้ดำเนินชีวิต อยู่ร่วมกับผู้อื่น อย่างสร้างสรรค์ และมีความสุขประสบความสำเร็จในชีวิต เป็นคนดี มีปัญญา และมีความสุข

3. กิจกรรมพัฒนาทักษะชีวิต เป็นกิจกรรมที่มุ่งสร้าง ภูมิคุ้มกัน เพื่อให้ผู้เรียนมีทักษะด้าน รู้จักตนเอง ทักษะการแสวงหาและใช้ข้อมูล ทักษะการคิด การตัดสินใจและการแก้ปัญหา ทักษะ การวางแผนและการจัดการ ทักษะการมีวิสัยทัศน์ ทักษะการกล้าเสี่ยงอย่างมีเป้าหมายและ คุณธรรม ทักษะการสื่อสารและการสร้างความสัมพันธ์ กับผู้อื่น ทักษะการปรับตัว ทักษะการ ทำงานเป็นทีม เพื่อสร้างเสริม ความสามารถ ในการปรับตัว อยู่ร่วมกับผู้อื่น ในสังคมได้อย่างมีความสุข เพื่อช่วยให้ผู้เรียน แสดงพฤติกรรม ได้อย่างเหมาะสมกับสถานการณ์ สามารถจัดการกับ ความต้องการความขัดแย้ง อุปสรรคต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นได้อย่างถูกต้อง ตลอดจนสร้างสรรค์ เปลี่ยนแปลงสิ่งต่าง ๆ ให้ดีขึ้นได้

4. กิจกรรมบริการแนะแนว และให้คำปรึกษา เป็นกิจกรรมมุ่งส่งเสริม ให้รักการทำงานที่เป็นประโยชน์ ต่อตนเอง ส่วนรวม และมีความสามารถ ในการให้บริการ มีทักษะในการให้คำปรึกษาเพื่อช่วยผู้เรียน เป็นผู้ให้การแนะแนว และให้คำปรึกษาเบื้องต้นได้ และเป็นการทำประโยชน์ให้แก่สังคม

5. กิจกรรมสร้างเสริมประสิทธิภาพ ในการเรียน เป็นกิจกรรม ที่มุ่งสร้าง เสริมประสิทธิภาพ ในการเรียน เพื่อช่วยผู้เรียน ได้พัฒนาการเรียนรู้ของตน ได้เต็มตามศักยภาพ มีเจตคติที่ดีต่อการเรียน มีนิสัยในการเรียนที่ดี เห็นคุณค่าของการแสวงหาความรู้ มีเทคนิคและวิธีการเรียนที่ดี รู้ปัจจัยส่งเสริมการเรียนที่ดี และวางแผนการศึกษา และอนาคตของตนได้

6. กิจกรรมสร้างเสริม นิสัยรักการทำงาน เป็นกิจกรรมที่มุ่งสร้างเสริม นิสัยรักการทำงาน เพื่อช่วยผู้เรียนรู้จักและเข้าใจตนเอง ปลูกฝังค่านิยมนิสัยรักการทำงาน แสดงถึงความพึงพอใจ เพียรพยายาม มุ่งมั่นที่จะทำงานให้บรรลุผลสำเร็จ และมีความภาคภูมิใจในผลงานของตน

7. กิจกรรมฉลาดกินฉลาดใช้ เป็น กิจกรรมที่มุ่งสร้างเสริม พัฒนาการคิด วิเคราะห์ ตัดสินใจเลือกบริโภค โดยยึดหลักประโยชน์ ประหยัด และปลอดภัย เพื่อช่วยผู้เรียนสามารถเชื่อมโยงนำความรู้มาใช้ให้เป็นประโยชน์ต่อการบริโภคในชีวิตประจำวันได้

8. กิจกรรมศิลปินนักอ่าน เป็นกิจกรรมที่มุ่งสร้างเสริมพัฒนาทักษะ การอ่านออกเสียง ร้อยแก้วหรือร้อยกรอง ตามความสนใจของผู้เรียน เพื่อช่วยผู้เรียนสามารถอ่านออกเสียงได้ถูกต้องตามหลักการอ่านและได้เรียนรู้สาระต่างๆตามความสนใจ

9. กิจกรรมเพื่อนที่แสนดี เป็นกิจกรรมที่มุ่งสร้างเสริม พัฒนาให้ผู้เรียนมีความสามารถปรับปรุงตนเองในการปฏิบัติต่อผู้อื่นได้อย่างเหมาะสม และสามารถช่วยเหลือผู้อื่นที่เดือดร้อนได้

10. กิจกรรมสร้างเสริมนิสัย การทำประโยชน์เพื่อสังคมเป็น กิจกรรมที่มุ่งสร้างเสริมนิสัย การทำประโยชน์เพื่อสังคม เพื่อช่วยผู้เรียนรู้จักและเข้าใจตนเอง ปลูกฝังคุณลักษณะนิสัยที่เอื้อ ต่อ การทำประโยชน์เพื่อสังคม เห็นแนวทางที่จะทำประโยชน์ให้กับสังคม และสามารถนำไปปฏิบัติในชีวิตประจำวันได้

11. กิจกรรมพิทักษ์ป่า เป็นกิจกรรมที่สร้างเสริม สนับสนุน ให้ผู้เรียน ได้เรียนรู้ร่วมกันและฝึกทักษะในการเป็นผู้ช่วยเหลือ แสดงความเมตตา กรุณา ทุกคนร่วมกันปฏิญาณตนเพื่อปฏิบัติ ตามกฎผู้บำเพ็ญประโยชน์ ได้เรียนรู้กระบวนการกลุ่ม ในการอยู่ร่วมกัน สามารถค้นพบ ความสามารถสนใจและเรียนรู้ทักษะใหม่ๆ

นอกจากกิจกรรมต่าง ๆ ที่เสนอแนะไว้แล้วข้างต้น ผู้เรียนอาจเสนอกิจกรรมอื่น ๆ ได้ตามความต้องการและความสนใจ เช่น กิจกรรมทำหนังสือรุ่น กิจกรรมทำหนังสือพิมพ์โรงเรียน เป็นต้น สำหรับกิจกรรมที่สถานศึกษาทุกแห่งต้องจัดให้ผู้เรียน คือ กิจกรรมลูกเสือ เนตรนารี ยุวกาชาด ผู้บำเพ็ญประโยชน์ และรักษาดินแดน เป็นกิจกรรมที่มุ่งจัดฝึกอบรมมนิสัยให้เป็นพลเมืองดีตามจารีตประเพณีของชาติบ้านเมืองและตามอุดมคติ อุดมการณ์ของลูกเสือ เนตรนารี ยุวกาชาด ผู้บำเพ็ญประโยชน์ และรักษาดินแดน โดยดำเนินการจัดกิจกรรมให้เป็นไปตามข้อกำหนดของคณะกรรมการลูกเสือแห่งชาติ ยุวกาชาด สมาคมผู้บำเพ็ญประโยชน์ และกรมการรักษาดินแดน

ขั้นตอนการดำเนินงานกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน

ขั้นตอนดำเนินงานกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน มีดังนี้

1. แต่งตั้งคณะกรรมการดำเนินงาน
2. ประชุมชี้แจงคณะทำงาน ครู นักเรียน ผู้ปกครอง
3. สำรวจหาความต้องการที่จำเป็นของสถานศึกษา ชุมชน ท้องถิ่น ผู้เรียน
4. วิเคราะห์ข้อมูล (SWOT Analysis) สภาพปัญหาความต้องการที่จำเป็น
5. วางแผนการจัดทำกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน
6. ดำเนินงานตามแผนงาน โครงการ ปฏิทินปฏิบัติงาน
7. นิเทศ ติดตาม และประเมิน
8. ผลสรุปการปฏิบัติงาน
9. ปรับปรุง

รายละเอียดของการดำเนินการงานแต่ละขั้นตอน มีดังนี้

1. แต่งตั้งคณะกรรมการดำเนินงานในสถานศึกษาแต่ละแห่งจะมีลักษณะแตกต่างกัน

หลายๆด้าน ไม่เกี่ยวกับจำนวนนักเรียน จำนวนบุคลากรในสถานศึกษา และขนาดของพื้นที่ในการใช้สอย จึงดำเนินการบริหารจัดการศึกษา ดังนั้น ผู้บริหารสถานศึกษาจึงควรจะต้องจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนให้ชัดเจนเพื่อทำให้การทำงานสะดวกในด้านการติดตามผลเป็นรูปธรรมมากขึ้น คณะกรรมการดำเนินงานในการจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนที่จะต้องชัดเจนแก่ หัวหน้ากิจกรรมพัฒนาผู้เรียน ครูที่ปรึกษาการจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน

2. ประชุมชี้แจงคณะทำงาน ครู นักเรียน ผู้ปกครอง เพื่อสร้างความเข้าใจในการจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนตามหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน

3. สำรวจหาความต้องการที่จำเป็นของสถานศึกษา ชุมชน ท้องถิ่นผู้เรียนวิธีที่หลากหลาย เช่น การสังเกต การสัมภาษณ์ การใช้แบบประเมิน

4. การวิเคราะห์ข้อมูล สภาพปัญหา ความต้องการที่จำเป็น โดยการสำรวจทั้งหมดมาวิเคราะห์ปัญหาในกระบวนการเชิงระบบเป็นการพิจารณาปัญหา และองค์ประกอบ ความสัมพันธ์ระหว่างปัญหาในแต่ละองค์ประกอบนั้น แนวทางเลือกที่หลากหลายที่จะเป็นช่องทางพัฒนาเพื่อนำไปใช้ในการลดปัญหาให้บรรลุเป้าหมายที่ต้องการได้ การเลือกแนวทางที่ดีหรือเลือกที่เหมาะสมจะขึ้นอยู่กับข้อจำกัด และปัจจัยที่เลือกที่เกี่ยวข้องกับงบประมาณ กำลังคน เวลา ความร่วมมือ ภาวะเปรียบเทียบประการความรู้ทางเทคโนโลยีฯ

5. วางแผนการจัดทำกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนวางแผนระหว่างคณะครู ผู้เรียน และผู้เกี่ยวข้อง จัดทำแผนงาน โครงการปฏิบัติงาน กิจกรรมพัฒนาผู้เรียนทุกภาคเรียน ตามขั้นตอนดังนี้

5.1 วางแผนการเตรียมตัวของครู

- คณะกรรมการ
- ตัดสินใจเลือกกิจกรรมนักเรียน/กิจกรรมลูกเสือ เนตรนารี ยุวกาชาด ผู้บำเพ็ญประโยชน์/กิจกรรมตามความสนใจ ความต้องการ ได้แก่ ชุมนุ่ม ต่างๆ
- ศึกษาความเข้าใจ วิสัยทัศน์ ภารกิจ เป้าหมาย คุณลักษณะอันพึงประสงค์ โครงสร้างหลักสูตรการศึกษา
- วิเคราะห์แนวการจัดหลักสูตรเวลาเรียน
- จัดโครงสร้างหลักสูตรของสถานศึกษา
- วางแผนการปฏิบัติงาน โครงการปฏิทินปฏิบัติงานรายปี/รายภาค
- จัดทำแผนงาน/โครงการ
- ประสานงานกับผู้เกี่ยวข้อง

5.2 การวางแผนเตรียมตัวนักเรียน

- ให้นักเรียนเลือกกิจกรรมตามความสนใจและความต้องการ
- ประชุมนิเทศผู้เกี่ยวข้อง
- เป้าหมายของหลักสูตร
- จัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน
- การวัดผลประเมินผล
- เป้าหมายของหลักสูตร
- หลักการจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน
- การวัดผลประเมินผล

- บทบาทนักเรียนในการทำงานกลุ่มโดยการเลือกตั้งคณะกรรมการฝ่ายต่างๆ

- การมีส่วนร่วมในการเรียนรู้ จัดกิจกรรม ประชุมวางแผน/

โครงการและปฏิทินงาน

- นักเรียนทำความเข้าใจเกี่ยวกับการประเมินผลการปฏิบัติกิจกรรม

5.3 การเตรียมตัวผู้ปกครอง ชุมชน

เนื่องจากกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนนั้นมีผู้เกี่ยวข้องกับนักเรียนโดยเฉพาะผู้ปกครองชุมชน ในการช่วยเหลือสนับสนุนผลักดันให้แผนกลยุทธ์ที่สถานศึกษาสร้างดำเนินไปอย่างมีประสิทธิภาพ และมีทิศทาง ก่อให้เกิดเจตคติในทางที่ดีงามแก่สังคมของสถานศึกษา

- ประชุมชี้แจง

- การมีส่วนร่วมกิจกรรม

- การประเมินผล

6.การดำเนินงานตามแผนงานโครงการปฏิทินปฏิบัติงานกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน รายละเอียดการปฏิบัติงาน มีดังนี้

1. การดำเนินงานตามแผนการจัดกิจกรรมชมรม โดยมีครูที่ปรึกษา และมีคณะกรรมการนักเรียน

2. ปฏิบัติตามระเบียบปฏิบัติในการเข้าร่วมกิจกรรม

3. ปฏิบัติงานตามเป้าหมาย แผนการดำเนินการ ตลอดจนรายปีหรือรายภาค

4. ประเมินผลตามระยะเวลาที่กำหนด

7. นิเทศ ติดตามและประเมินผล

การนิเทศ ติดตามและประเมินผล เป็นกระบวนการที่ทำให้ผู้สอนและผู้เรียนได้รับข้อมูลที่เป็นข้อเท็จจริง เรื่องที่ทำกิจกรรมโครงการ และเน้นการตรวจสอบว่าผู้เรียนมีความรู้ทักษะ และคุณลักษณะที่พึงประสงค์มากน้อยเพียงไร เพื่อนำไปเป็นข้อมูลเบื้องต้นในการปรับปรุงแก้ไข และใช้เป็นข้อมูลในการเตรียมวิธีการจัดกิจกรรมให้สอดคล้องกับแผนการเรียนรู้ให้มีประสิทธิภาพ และใช้พัฒนาผู้เรียน เกิดการเรียนรู้และพัฒนาการต่างตามเป้าหมายและคุณลักษณะที่พึงประสงค์ต่อไป

8. สรุปผลการปฏิบัติงาน

9. ปรับปรุงแก้ไข

บทบาทของบุคลากรที่เกี่ยวข้องในการดำเนินการจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน

บทบาทของคณะกรรมการสถานศึกษา

ชมรมพัฒนาความรู้ด้านระเบียบกฎหมายและพัฒนามาตรฐานวิชาชีพครู(ม.ป.ป., หน้า 6-11) ในการดำเนินการจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนให้มีประสิทธิผล จำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องกำหนดบทบาทหน้าที่ของบุคลากรที่เกี่ยวข้องสถานศึกษาจะสามารถนำไปปรับปรุง และเลือกปฏิบัติได้ตามความเหมาะสมและความพร้อมของแต่ละสถานศึกษา คือ บทบาทของคณะกรรมการสถานศึกษาตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.2542 หมวด 4 มาตรา 29 และหมวด 5 มาตรา 40 ที่มุ่งเน้นให้ชุมชนมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา และให้มีคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน เพื่อทำหน้าที่กำกับ และส่งเสริมสนับสนุนในการบริหารจัดการในสถานศึกษานั้น คณะกรรมการสถานศึกษาควรมีบทบาทในการจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนดังนี้

1. ให้ความเห็นชอบ มีส่วนร่วมในการกำหนดนโยบาย เป้าหมาย และดำเนินการ
 - 1.1 มีส่วนร่วมในการวางแผนวิเคราะห์การจัดกิจกรรมของสถานศึกษา
 - 1.2 ให้ความเห็นชอบแผนการจัดกิจกรรมของสถานศึกษา
 - 1.3 มีส่วนร่วมในการดำเนินการจัดกิจกรรมให้เป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ
 - 1.4 มีส่วนร่วมในการประเมินผลเพื่อปรับปรุงและพัฒนาในโอกาสต่อไป
2. ส่งเสริม สนับสนุน การดำเนินการจัดกิจกรรมของสถานศึกษาในด้านต่าง ๆ
 - 2.1 ด้านงบประมาณ กรรมการสถานศึกษาต้องมีส่วนในการจัดหางบประมาณสนับสนุนการจัดกิจกรรม วัสดุภัณฑ์ เครื่องมืออุปกรณ์ต่าง ๆ ในการปฏิบัติกิจกรรม
 - 2.2 เป็นวิทยากรและแนะนำวิทยากร คณะกรรมการสถานศึกษาส่วนใหญ่ประกอบไปด้วย ผู้ทรงคุณวุฒิในสาขาต่าง ๆ ผู้แทนองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ผู้แทนชุมชน ผู้แทนผู้ประกอบการ และศิษย์เก่า ซึ่งล้วนแต่มีศักยภาพในตัวเอง ฉะนั้น จึงสามารถเป็นวิทยากรหรือจัดหาวิทยากรภายนอกในกรณีที่ขาดผู้เชี่ยวชาญเฉพาะสาขาที่กำหนดในกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน
 - 2.3 ให้คำปรึกษาและส่งเสริมการใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่นในการจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน ควรกำหนดให้สอดคล้องกับภูมิปัญญาท้องถิ่น เพื่อส่งเสริมให้ผู้เรียนเห็นคุณค่าของวัฒนธรรมท้องถิ่น และตระหนักในหน้าที่ในการสืบทอดมรดกทางวัฒนธรรมของท้องถิ่น
 - 2.4 เป็นแหล่งศึกษาและแหล่งข้อมูล กรรมการสถานศึกษาจะต้องมีการประสานสัมพันธ์กับ แหล่งการเรียนรู้ในท้องถิ่นที่เป็นโรงงาน สถานประกอบการ แหล่งวิทยากรต่าง ๆ เพื่อให้ความร่วมมือในการใช้เป็นแหล่งฝึกปฏิบัติกิจกรรม และเป็นแหล่งศึกษาดูงานตามความต้องการของผู้เรียนในแต่ละกิจกรรม

บทบาทของผู้บริหารสถานศึกษา

บทบาทของผู้บริหารสถานศึกษาในการจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนของสถานศึกษา มีดังนี้

1. กำหนดนโยบายและแนวทางปฏิบัติ ผู้บริหารสถานศึกษาร่วมกับคณะกรรมการ
กิจกรรมพัฒนาผู้เรียนหรือหัวหน้ากิจกรรมพัฒนาผู้เรียน กำหนดนโยบายและแนวทางปฏิบัติดังนี้

1.1 ศึกษาหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544 และคู่มือการจัดกิจกรรม
พัฒนาผู้เรียน

1.2 กำหนดระเบียบและหลักเกณฑ์การจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน การวัดผล และ
ประเมินผลของสถานศึกษา

1.3 ศึกษาข้อมูลแหล่งวิทยาการการเรียนรู้ในชุมชนและท้องถิ่น

1.4 กำหนดและมอบหมายบุคลากรที่เกี่ยวข้องในการจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนใน
สถานศึกษา

2. นิเทศและติดตาม

2.1 นิเทศและติดตามการจัดทำแผนงาน โครงการ ปฏิทินงานของหัวหน้ากิจกรรม
พัฒนาผู้เรียนและอนุมัติให้ความเห็นชอบ

2.2 นิเทศ ติดตามการดำเนินงานกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนอย่างต่อเนื่องให้เป็นไปตาม
ระเบียบข้อบังคับของสถานศึกษาและเป้าหมายของการจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน

3. ส่งเสริมสนับสนุน

3.1 ให้มีการจัดกิจกรรมที่หลากหลาย สอดคล้องกับความต้องการของผู้เรียน

3.2 ส่งเสริมการจัดกิจกรรมที่เน้นวัฒนธรรมหรือภูมิปัญญาท้องถิ่น

3.3 สนับสนุนทรัพยากรที่เกี่ยวข้องในการจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน

3.4 ให้คำปรึกษาแก่บุคลากรที่เกี่ยวข้องในการจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน

4. ประเมินและรายงาน

4.1 รับทราบผลการประเมินพร้อมทั้งเสนอแนะแนวทางการจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน
เพื่อเป็นประโยชน์ในการจัดกิจกรรมในภาคเรียนต่อไป

4.2 รายงานการจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน ให้คณะกรรมการสถานศึกษาทราบ เพื่อ
เป็นประโยชน์ในการจัดกิจกรรมในภาคเรียนต่อไป

บทบาทของหัวหน้ากิจกรรมพัฒนาผู้เรียน

บทบาทของหัวหน้ากิจกรรมพัฒนาผู้เรียนในการจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนของสถานศึกษามีดังนี้

1. สํารวจข้อมูลความพร้อม ความต้องการ และสภาพปัญหาดำเนินการสำรวจข้อมูลความพร้อม ความต้องการ และสภาพปัญหาของสถานศึกษา ชุมชน ท้องถิ่น และผู้เรียน เพื่อเตรียมความพร้อมในการจัดกิจกรรมให้สอดคล้องกับความต้องการและปัญหาของผู้เรียน
2. จัดประชุมครูที่ปรึกษากิจกรรมพัฒนาผู้เรียนประชุมครูที่ปรึกษากิจกรรมพัฒนาผู้เรียนเพื่อร่วมกันกำหนดแนวทางในการจัดกิจกรรมให้มีความเหมาะสมกับสภาพความต้องการและปัญหาของสถานศึกษาชุมชนท้องถิ่นและผู้เรียน
3. จัดทำแผนงาน โครงการ และปฏิทินงานกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน จัดทำและรวบรวมแผนงาน โครงการ ปฏิทินงานกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน โดยกำหนดเป็นรายภาคเรียน หรือรายปี การศึกษาหรือตามระยะเวลาที่กำหนดและเสนอขออนุมัติต่อผู้บริหารสถานศึกษา
4. ให้คำปรึกษาแก่ครูที่ปรึกษากิจกรรมพัฒนาผู้เรียน และผู้เรียน มีหน้าที่ให้คำปรึกษาเพื่อช่วยให้ดำเนินการจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนอย่างมีประสิทธิภาพ
5. นิเทศ ติดตาม และประสานงานการดำเนินการจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน ประสานงานและอำนวยความสะดวกในการจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนดำเนินไปด้วยความเรียบร้อย และนิเทศติดตามให้เป็นไปตามระเบียบและหลักเกณฑ์การจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน การวัดและประเมินผลของสถานศึกษา
6. รวบรวมผลการประเมินการจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน รวบรวมผลการประเมินการจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนจากครูที่ปรึกษากิจกรรม ตลอดจนปัญหาและอุปสรรคในการจัดกิจกรรมและนำเสนอแนวทางในการพัฒนาการจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนต่อผู้บริหารสถานศึกษา

บทบาทของครูที่ปรึกษากิจกรรมพัฒนาผู้เรียน

ครูทุกคนต้องเป็นครูที่ปรึกษากิจกรรมพัฒนาผู้เรียนตามคำขอของผู้เรียน หรือตามที่สถานศึกษามอบหมายซึ่งจะต้องมีบทบาทดังต่อไปนี้

1. ประมุขนิเทศให้ผู้เรียนเข้าใจเป้าหมายและวิธีการดำเนินการจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน
2. เลือกตั้งคณะกรรมการจัดให้ผู้เรียนเลือกตั้งคณะกรรมการดำเนินกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน
3. ส่งเสริมการจัดทำแผนงาน/โครงการส่งเสริมให้ผู้เรียนที่เป็นสมาชิกของกิจกรรมร่วมแสดงความคิดเห็นในการจัดทำแผนงาน/โครงการและปฏิทินการปฏิบัติงานอย่างอิสระ
4. ประสานงานประสานงานและอำนวยความสะดวกในด้านทรัพยากรตามความเหมาะสม
5. ให้คำปรึกษา ดูแล ติดตามการจัดกิจกรรมของผู้เรียนให้เป็นไปตามแผนงานด้วยความ

บทบาทของผู้เรียน

ผู้เรียนทุกคนมีบทบาทในกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนดังนี้

1. เข้าร่วมกิจกรรมตามความสนใจ ความถนัด ความสามารถ และกิจกรรมที่สถานศึกษากำหนด เพื่อความเป็นพลเมืองดีของชาติผู้เรียนทุกคนต้องเข้าร่วมกิจกรรม ตามความถนัดและความสนใจทุกภาคเรียน โดยรวมกลุ่มเสนอกิจกรรมตามความต้องการหรืออาจเข้าร่วมกิจกรรมตามข้อเสนอแนะของสถานศึกษา
2. รับการปฐมนิเทศจากครูที่ปรึกษากิจกรรมพัฒนาผู้เรียน ผู้เรียนจะต้องพบครูที่ปรึกษา กิจกรรม เข้าร่วมการปฐมนิเทศ รับฟังข้อเสนอแนะต่าง ๆ เพื่อเข้าร่วมและดำเนินการจัดกิจกรรมได้อย่างถูกต้องเหมาะสม
3. ประชุมเลือกตั้งคณะกรรมการฝ่ายต่าง ๆ ประกอบด้วย ประธาน เลขานุการ เหรัญญิก นายทะเบียนและอื่นๆตามความเหมาะสม
4. ประชุมวางแผน จัดทำแผนงาน โครงการ และปฏิทินงาน การดำเนินกิจกรรมให้บรรลุตามวัตถุประสงค์ จำเป็นต้องมีการวางแผนในการดำเนินงาน ที่ประชุมควรเปิดโอกาสให้ทุกคนมีส่วนร่วมในการวางแผน และจัดทำโครงการปฏิทินงานที่กำหนดวัน เวลา ไว้อย่างชัดเจน แล้วนำเสนอต่อครูที่ปรึกษากิจกรรม
5. ปฏิบัติกิจกรรมตามแผนงาน โครงการ และปฏิทินงานที่ได้กำหนดไว้ เมื่อแผนงาน โครงการ และปฏิทินงานได้รับอนุมัติจากผู้บริหารสถานศึกษาแล้ว ผู้เรียนจึงจะสามารถปฏิบัติกิจกรรมตามแผนงาน โครงการ และปฏิทินงานที่ได้กำหนดไว้ในรูปแบบของคณะกรรมการที่ได้รับการเลือกตั้งโดยใช้กระบวนการกลุ่ม และให้ผู้เรียนทุกคนได้พัฒนาตนเองให้เต็มศักยภาพ ตามความสนใจความถนัดและความสามารถ

6. ประเมินผลการปฏิบัติกิจกรรม การประเมินผลการปฏิบัติกิจกรรมสามารถประเมินผลได้ดังนี้

6.1 ประเมินผลเป็นระยะอย่างต่อเนื่อง

6.2 ประเมินตนเองและประเมินเพื่อนร่วมกิจกรรม จากพฤติกรรม คุณภาพของงาน และเวลาที่เข้าร่วมกิจกรรม

6.3 ถ้าไม่เกิดคุณลักษณะตามวัตถุประสงค์ ต้องปฏิบัติกิจกรรมเพิ่มเติมตามที่ครูที่ปรึกษากิจกรรมมอบหมายหรือให้ความเห็นชอบตามที่ผู้เรียนเสนอ

7. สรุปผลการปฏิบัติกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน เมื่อปฏิบัติกิจกรรมเสร็จสิ้นตามโครงการแล้ว คณะกรรมการดำเนินกิจกรรมจะต้องประชุมเพื่อสรุปผลการปฏิบัติกิจกรรมและนำเสนอครูที่ปรึกษากิจกรรม

บทบาทของผู้ปกครองและชุมชน

ผู้ปกครองมีบทบาทและชุมชนในการจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนดังนี้

1. ร่วมมือประสานงานร่วมมือกับสถานศึกษาในการจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน
2. ส่งเสริมสนับสนุน
 - 2.1 ให้โอกาสผู้เรียนได้ใช้สถานประกอบการเป็นแหล่งเรียนรู้
 - 2.2 เป็นวิทยากรให้ความรู้และประสบการณ์
 - 2.3 ให้การสนับสนุน วัสดุ อุปกรณ์ งบประมาณ ในการจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน
 - 2.4 ดูแลเอาใจใส่ผู้เรียนและให้ข้อมูลที่เป็นประโยชน์ต่อการป้องกัน แก้ไข และพัฒนา

ผู้เรียน

3. ติดตามประเมินผล

- 3.1 ร่วมมือกับสถานศึกษาเพื่อติดตามและประเมินผลพัฒนาการของผู้เรียน
- 3.2 บันทึกสรุปพัฒนาการและการปฏิบัติกิจกรรมของผู้เรียน

การตัดสินใจเข้าร่วมกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน

สุขพัชรา ชีเมเจริญ (2545, หน้า 17-20) กิจกรรมพัฒนาผู้เรียน เป็นกิจกรรมส่งเสริมการเรียนรู้ และพัฒนาการของผู้เรียนตามมาตรฐานการเรียนรู้ของกลุ่มสาระการเรียนรู้ให้ครบถ้วน สมบูรณ์ยิ่งขึ้น และเป็นเงื่อนไขสำคัญอีกประการหนึ่งของการหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานที่ผู้เรียนทุกคนจะต้องเข้าร่วมกิจกรรมให้ครบถ้วน และผ่านการประเมินตามเกณฑ์ที่สถานศึกษา กำหนด จึงจะได้รับการพิจารณาตัดสินใจผ่านช่วงชั้น การประเมินกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนมีแนวทางในการดำเนินการดังนี้

1. การประเมินผู้เรียนในการปฏิบัติกิจกรรม ผู้รับผิดชอบกิจกรรมนักเรียนพัฒนาผู้เรียน แต่ละกิจกรรมและผู้เกี่ยวข้องดำเนินการประเมินเข้าร่วมกิจกรรมของผู้เรียนตามจุดประสงค์ของ กิจกรรมอย่างต่อเนื่องตลอดช่วงเวลาของการจัดกิจกรรม โดยรวบรวมจากบันทึกการเข้าร่วม กิจกรรมและผลการปฏิบัติกิจกรรม และตัดสินผลการเข้าร่วมกิจกรรมเมื่อสิ้นสุดระยะเวลาปฏิบัติ กิจกรรม

2. การตัดสินผลการเข้าร่วมกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน ให้ประเมินและตัดสินเป็นรายกิจกรรม โดยพิจารณาจากผลการประเมินตามจุดประสงค์สำคัญของกิจกรรมกับเวลาที่เข้าร่วมกิจกรรม แล้ว ตัดสินตามเกณฑ์ที่สถานศึกษากำหนด

3. การแจ้งผลการประเมิน การประเมินให้ระดับผลการเข้าร่วมกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนให้ เป็นไปตามแนวทางที่สถานศึกษากำหนด เมื่อให้ระดับผลการเข้าร่วมกิจกรรมแล้วควรแจ้งให้ ผู้เรียนทราบโดยเร็ว และให้ผู้เรียนที่ไม่ผ่านเกณฑ์การประเมินทำการซ่อมเสริมให้ผ่านทุกกิจกรรม ในขณะเดียวกันให้แจ้งผลการประเมินให้ฝ่ายทะเบียนของสถานศึกษาบันทึกผลการเข้าร่วม กิจกรรมพัฒนาผู้เรียนของผู้เรียนแต่ละคนสะสมไว้เป็นหลักฐาน

4. การสรุปผลการประเมินผ่านช่วงชั้น เมื่อจบช่วงชั้นนายทะเบียนจะรวบรวมผลการเข้า ร่วมกิจกรรมของผู้เรียนแต่ละคนตลอดช่วงชั้น ผู้เรียนที่มีผลการประเมินการเข้าร่วมกิจกรรมได้ครบ ตามเกณฑ์ที่สถานศึกษากำหนด จะได้รับการพิจารณาให้ผ่านช่วงชั้นร่วมกับเกณฑ์มาตรฐานการ ผ่านช่วงชั้นอื่น ๆ ผู้เรียนที่มีผลการเข้าร่วมกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนไม่ครบตามเกณฑ์ที่สถานศึกษา กำหนดจะต้องเข้าร่วมกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนต่อไป ให้ครบตามเกณฑ์จึงจะได้รับการพิจารณาให้ ผ่านช่วงชั้น

การประเมินผลกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน

การประเมินกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนรายกิจกรรม เป็นเงื่อนไขสำคัญประการหนึ่งสำหรับการ ผ่านช่วงชั้นหรือจบหลักสูตรผู้เรียนต้องเข้าร่วมและปฏิบัติกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนตลอดจนผ่านการ ประเมินตามเกณฑ์ที่สถานศึกษากำหนดโดยครูที่ปรึกษากิจกรรม ผู้เรียน และผู้ปกครองมีส่วนร่วม ตามแนวประเมินดังนี้

การประเมินการเรียนผ่านช่วงชั้น

- การประเมินกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน
- ผลการประเมิน “ผ่าน” ทุกกิจกรรม
- เกณฑ์การ “ผ่าน” – มีเวลาเข้าร่วมกิจกรรม และปฏิบัติกิจกรรมตามเกณฑ์ที่ สถานศึกษากำหนด

- ผ่านจุดประสงค์ที่สำคัญของแต่ละกิจกรรมที่สถานศึกษากำหนด

การประเมินกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนรายกิจกรรม

1. ประเมินการปฏิบัติกิจกรรมของผู้เรียนตามจุดประสงค์ของแต่ละกิจกรรม โดยประเมินจากพฤติกรรมการปฏิบัติกิจกรรม และผลการปฏิบัติกิจกรรมด้วยวิธีการที่หลากหลายตามสภาพจริง

2. ตรวจสอบเวลาเข้าร่วมกิจกรรมของผู้เรียนว่าเป็นไปตามเกณฑ์ที่สถานศึกษากำหนดไว้หรือไม่

3. ในกรณีที่มีกิจกรรมใดต้องใช้เวลาปฏิบัติตลอดปี เมื่อสิ้นภาคเรียนแรกผู้รับผิดชอบกิจกรรมควรจัดให้มีการประเมินการปฏิบัติกิจกรรมของผู้เรียน เพื่อสรุปความก้าวหน้าและสภาพของการปฏิบัติกิจกรรมของผู้เรียนระยะหนึ่งก่อน เพื่อการปรับปรุงแก้ไขหรือส่งเสริมการปฏิบัติกิจกรรมของผู้เรียนให้เป็นอย่างถูกต้อง และมีประสิทธิภาพ และรายงานผลการประเมินให้ผู้ปกครองทราบ โดยทำการประเมินตามจุดประสงค์สำคัญของกิจกรรม และนำผลการประเมินนั้นไปรวมกับผลการประเมินการร่วมกิจกรรมในภาคเรียนที่สอง เพื่อตัดสินผลการประเมินผ่านจุดประสงค์สำคัญของกิจกรรมเมื่อสิ้นสุดปีการศึกษา(สิ้นสุดกิจกรรม)

4. ตัดสินให้ผู้เรียนที่ผ่านจุดประสงค์สำคัญของกิจกรรมและมีเวลาเข้าร่วมกิจกรรมครบตามเกณฑ์ ให้เป็นผู้ผ่านการประเมินผลการร่วมกิจกรรม ผู้เรียนที่มีผลการประเมินบกพร่องในเกณฑ์ใดเกณฑ์หนึ่งหรือทั้งสองเกณฑ์ จะเป็นผู้ไม่ผ่านการประเมินผลการร่วมกิจกรรม จะต้องขอมเสริมข้อบกพร่องให้ผ่านเกณฑ์ก่อน จึงจะได้รับการตัดสินให้ผ่านกิจกรรม

การประเมินกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนผ่านช่วงชั้น

เป็นการประเมินสรุปผลการผ่านกิจกรรมตลอดช่วงชั้นของผู้เรียนแต่ละคน เพื่อนำผลไปพิจารณาตัดสินการผ่านช่วงชั้นโดยมีขั้นตอนปฏิบัติดังนี้

1. กำหนดให้มีผู้รับผิดชอบในการรวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับการร่วมกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนของผู้เรียนทุกคนตลอดช่วงชั้น

2. ผู้รับผิดชอบสรุปและประเมินผลการร่วมกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนเป็นรายบุคคลตามเกณฑ์ที่สถานศึกษากำหนด

3. นำเสนอผลการประเมินต่อคณะกรรมการบริหารหลักสูตรและวิชาการเพื่อให้เห็นชอบ

4. เสนอผู้บริหารสถานศึกษาพิจารณาตัดสินและอนุมัติผลการประเมินกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนผ่านช่วงชั้นต่อไป

การตรวจสอบกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน

สถานศึกษาสามารถตรวจสอบว่ากิจกรรมพัฒนาผู้เรียนจัดเป็นอย่างไรบ้าง ใน 4 ประเด็น ดังนี้

1. กิจกรรมพัฒนาผู้เรียนมุ่งปลูกฝังคุณลักษณะอันพึงประสงค์ และสร้างจิตสำนึกของการทำประโยชน์เพื่อสังคมมากน้อยเพียงใด
2. กิจกรรมพัฒนาผู้เรียนในแต่ละระดับชั้นเรียนเหมาะสมกับวัยและวุฒิภาวะของผู้เรียนมากน้อยเพียงใด
3. กิจกรรมพัฒนาผู้เรียนเอื้อต่อการส่งเสริมการเรียนรู้กลุ่มสาระการเรียนรู้ได้อย่างไร
4. กิจกรรมพัฒนาผู้เรียนตอบสนองต่อความต้องการ ความสนใจ ความถนัด ของผู้เรียนมากน้อยเพียงใด

เกณฑ์การผ่านกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน

1. ผู้เรียนเข้าร่วมกิจกรรม โดยมีเวลาเข้าร่วมกิจกรรมและปฏิบัติกิจกรรมตามเกณฑ์ที่สถานศึกษากำหนด
2. ผู้เรียนผ่านจุดประสงค์ที่สำคัญของแต่ละกิจกรรมตามที่สถานศึกษากำหนด

ตอนที่ 2 ขอบข่ายของกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน

กิจกรรมแนะแนว

ความหมายของการแนะแนว

บุหงา วชิระศักดิ์มิ่งคล (2523, หน้า 4) ให้ความหมายของการแนะแนวไว้ สรุปได้ว่า การแนะแนวเป็นการช่วยให้บุคคลได้สำรวจตนเอง จนเกิดความเข้าใจเป็นอย่างดี เพื่อสามารถปรับตัวให้เข้ากับสภาพการณ์ต่าง ๆ ได้ และสามารถดำรงชีวิตอยู่ในสังคมได้อย่างมีความสุขและสร้างสรรค์

วัฒนา พัทธวานิช (2531, หน้า 11) ได้ให้ความหมายของการแนะแนวพอที่จะสรุปได้ว่าการแนะแนว คือ การที่ช่วยให้บุคคลรู้จักและเข้าใจตนเอง เรียนรู้ที่จะเข้าใจสภาพแวดล้อม รู้จักวิธีการที่จะเผชิญกับปัญหา ตัดสินใจเลือกวิธีการแก้ปัญหาได้ถูกต้อง สามารถวางแผนการดำเนินชีวิตในอนาคตของตนเองได้อย่างถูกต้อง และปรับตัวเข้ากับสังคมได้เป็นอย่างดี

พนม ลิมอารีย์ (2533 , หน้า 3 – 5) ได้วิเคราะห์และสรุปความหมายของการแนะแนวไว้ว่าการแนะแนว หมายถึง การช่วยเหลือนักเรียนทั้งในลักษณะการให้บริการและกระบวนการช่วยเหลือ เพื่อช่วยให้นักเรียนรู้จักและเข้าใจตนเอง เข้าใจสังคมและสิ่งแวดล้อม สามารถปรับตัวให้เข้ากับสังคมและสิ่งแวดล้อมได้เป็นอย่างดี สามารถพัฒนาความรู้ ความสามารถของตนได้อย่างเต็มที่ สามารถเลือกและตัดสินใจได้อย่างฉลาด และสามารถแก้ปัญหาต่างๆของตนได้อย่างเหมาะสม

วัชรวิ ทรัพย์มี (2533, หน้า 3) ได้ให้ความหมายของการแนะแนวว่า “ การแนะแนวเป็นกระบวนการช่วยเหลือบุคคลให้เข้าใจตนเองและสิ่งแวดล้อม เพื่อให้เขาสามารถนำตนเองได้ เป็นต้นว่า ตัดสินใจได้ว่าจะศึกษาด้านใด ประกอบอาชีพใดหรือแก้ไขปัญหายังไร และสามารถปรับตัวได้อย่างมีความสุข มีความเจริญก้าวหน้าในชีวิต ได้พัฒนาตนเองให้ถึงที่สุดในทุกด้าน ”

เชิร์ทเซอร์และสโตน (Shertzer & Stone, 1976. P.31) (ทองเรียน อมรัชกุล และคณะ, 2546, หน้า 4) ได้ให้ความหมายของการแนะแนวไว้ว่า เป็นกระบวนการช่วยเหลือบุคคลแต่ละคนให้เข้าใจตนเอง และเข้าใจโลกที่อาศัยอยู่

อิงลิช และอิงลิช (English & English, 1970.P.234) ได้ให้ความหมายของการแนะแนวว่า การแนะแนวเป็นกระบวนการช่วยเหลือบุคคล ให้สามารถเลือกตัดสินใจในเรื่องต่าง ๆ ได้อย่างเหมาะสม เพื่อเขาจะได้ประสบความสำเร็จในชีวิต

ดาวนิง (Downing, 1968 : 7) กล่าวว่า “ การแนะแนว เป็นกระบวนการช่วยเหลือบุคคลในการปรับตัว และส่งเสริมให้บุคคลได้พัฒนาตนเองให้ถึงขีดสุดในทุกด้าน และจะต้องเป็นกระบวนการที่จัดขึ้นโดยกลุ่มบุคคลซึ่งได้รับการฝึกฝนอบรมมาโดยเฉพาะ ”

สรุป

การแนะแนวเป็นกระบวนการที่ประกอบด้วยบุคคลสองฝ่าย คือ ฝ่ายให้บริการ และฝ่ายรับบริการ โดยมีจุดมุ่งหมายสำคัญ คือ มุ่งให้ฝ่ายรับบริการได้สำรวจตนเอง สำรวจสิ่งแวดล้อม จนเกิดความเข้าใจในตนเอง และ เข้าใจในสิ่งแวดล้อมเป็นอย่างดี สามารถปรับตัวให้เข้ากับสภาพการณ์ต่างๆ ได้ มีวิจรรย์ญาณในการตัดสินใจ วางแนวทางชีวิตได้อย่างถูกต้อง สามารถใช้ชีวิตอยู่ในสังคมได้อย่างเป็นประโยชน์ และมีความสุข ภายใต้ผู้ดำเนินการแนะแนวที่ได้รับการฝึกฝนมาเป็นอย่างดี เพื่อให้บริการแนะแนวบรรลุตามจุดมุ่งหมาย และเป็นกระบวนการที่เน้นให้เห็นถึงคุณค่า และศักดิ์ศรีแห่งความมนุษย์ คือ ให้สิทธิและเสรีภาพอย่างเต็มที่แก่ฝ่ายรับบริการในการช่วยเหลือตนเอง ตัดสินใจด้วยตนเอง มีความรับผิดชอบต่อตนเอง และได้พัฒนาตนเองให้ถึงขีดสุดในทุกๆ ด้าน

ความสำคัญของการแนะแนว

พนม ลิ้มอารีย์ (2533, หน้า 5) ได้กล่าวถึงความสำคัญของการแนะแนวไว้ดังนี้ ปัจจุบันการแนะแนวเข้ามามีบทบาทในการศึกษามากยิ่งขึ้น ทั้งนี้เนื่องจาก การแนะแนวมีจุดมุ่งหมายและหลักการที่สอดคล้อง หรือเหมือนกันกับจุดมุ่งหมายของการศึกษา คือ การช่วยให้เยาวชนของชาติเป็นผู้ที่คิดเป็น ทำเป็น และแก้ปัญหาเป็น โดยเน้นให้ผู้เรียนได้รับการส่งเสริมพัฒนาในทุก ๆ ด้าน มุ่งสนองความต้องการและความสนใจของผู้เรียน

วัชรวิ ทรรศย์มี (2533, หน้า 6-7) ได้กล่าวถึงความจำเป็นที่จะต้องจัดให้มีบริการแนะแนวไว้พอสรุปได้ดังนี้

1. นักเรียนมีปัญหาเกี่ยวกับการเรียน
2. ความต้องการที่จะเรียนให้สูงขึ้น
3. สภาพของเศรษฐกิจเปลี่ยนแปลงไปมาก
4. พลเมืองของประเทศไทยเพิ่มขึ้นอย่างรวดเร็ว
5. ความเจริญทางด้านวัตถุของเมืองไทยล้ำหน้าความเจริญด้านศีลธรรม
6. อาชีพใหม่ ๆ มีเพิ่มขึ้น
7. ความเชื่อในสิ่งลึกลับ ไร้สาระ
8. ค่านิยมของคนในสังคมกำลังเปลี่ยนแปลงไป
9. ความเจริญทางการศึกษายังไม่ทั่วถึงตามท้องถิ่นต่าง ๆ

- 10 . สภาพการทำงานในปัจจุบันมีการแข่งขันสูง
- 11 . ประชาชนมีเจตคติไม่ดีต่อการอาชีวศึกษา
- 12 . ไม่ได้ความรู้และข้อมูลเกี่ยวกับวิทยาการใหม่ ๆ อย่างพอเพียง

มาสโลว์ (Maslow อ้างอิงใน Hollis and Hollis, 1964, pp. 30-31) ได้เสนอความคิดเรื่องความต้องการตามธรรมชาติของมนุษย์ไว้ 5 ชั้น ตามลำดับ เริ่มจากความต้องการพื้นฐานทางร่างกาย ไปสู่ความต้องการขั้นสูงสุดทางด้านจิตใจ ดังนี้

- 1 . ต้องการทางร่างกาย
- 2 . ต้องการความมั่นคงและปลอดภัย
- 3 . ต้องการความรักและพวกพ้อง
- 4 . ต้องการเกียรติยศและชื่อเสียง
- 5 . ต้องการความสมหวังในชีวิต และเข้าใจสิ่งต่าง ๆ อย่างกว้างขวาง

ความต้องการ 3 ประการหลัง คือ ต้องการความรักและพวกพ้อง ต้องการเกียรติยศและชื่อเสียง และต้องการความสมหวังในชีวิต และเข้าใจสิ่งต่าง ๆ อย่างกว้างขวาง ล้วนแต่มีความสอดคล้องกับปรัชญาการแนะแนว ดังนั้นบริการแนะแนวที่จัดขึ้นในโรงเรียนมีความสำคัญเกี่ยวกับการตอบสนองความต้องการด้านเหล่านี้ของเด็กโดยตรง เช่น ช่วยให้เกิดเข้าใจตนเอง เข้าใจผู้อื่น สามารถพัฒนาตนเองทุก ๆ ด้าน ปรับตัวได้ ตลอดจนประสบความสำเร็จด้านการศึกษา และการประกอบอาชีพ

สรุป

การแนะแนวมีความจำเป็นที่จะต้องจัดขึ้นเพื่อช่วยให้บุคคลสามารถเลือกแก้ปัญหา และตัดสินใจได้ด้วยตนเองอย่างดีที่สุดเพื่อที่จะสามารถดำเนินชีวิต และปรับปรุงตนเองให้เข้ากับสถานการณ์ สังคม และสิ่งแวดล้อมได้เป็นอย่างดี

หลักการจัดบริการแนะแนว

วัชรีย์ ทรัพย์มี (2533, หน้า 4-5) ได้สรุปถึงหลักการของการแนะแนวไว้ดังนี้

1. การแนะแนวเป็นการช่วยเหลือบุคคลให้พัฒนาได้ตามวิถีทางของตนอย่างสะดวก ราบรื่น
2. การแนะแนวนั้นความแตกต่างระหว่างบุคคล ฉะนั้นนักแนะแนวจะเป็นต้องรู้จักนักเรียนแต่ละคน
- 3 . การแนะแนวตั้งอยู่บนพื้นฐานแห่งการยอมรับในคุณค่าและควมมีเกียรติของบุคคล
- 4 . การแนะแนวเป็นเรื่องของการร่วมมือกันระหว่างผู้ให้กับผู้รับมิได้เป็นการบังคับ
5. การแนะแนวเป็นการช่วยเหลือนักเรียนให้รู้จักการเลือกอย่างฉลาดรู้จักวางแผนวิเคราะห์ และปรับตัวได้

- 6 . การแนะแนวเป็นกระบวนการต่อเนื่องกันตามลำดับ
- 7 . การแนะแนวเป็นงานที่เกี่ยวข้องกับบุคคลหลาย ๆ ฝ่าย มีช่องทางที่ผู้แนะแนวหรือครูแนะแนวจะยึดได้เป็นงานของตนแต่ผู้เดียว
- 8 . การแนะแนวมีจุดมุ่งหมายทั้งการป้องกันปัญหา การแก้ปัญหา และส่งเสริมพัฒนาการ
- 9 . การแนะแนวช่วยให้นักเรียนรู้จักตนเองอย่างแท้จริง
- 10 . การแนะแนวทำหน้าที่รับผิดชอบต่อนักเรียนเป็นรายบุคคล แต่ในขณะเดียวกันก็ต้องไม่ละเลยหน้าที่รับผิดชอบต่อสังคมด้วย

พนม ลิมอารีย์ (2533, หน้า 11-12) ได้กล่าวถึงหลักการที่สำคัญของการแนะแนว ซึ่งสรุปได้ดังนี้

- 1 . การจัดบริการแนะแนวในโรงเรียนจะต้องมุ่งให้ความช่วยเหลือแก่นักเรียนทุกคน เนื่องจากนักเรียนทุกคนย่อมต้องการความช่วยเหลือจากโรงเรียนของตน และเป็นกาให้บริการด้วยความเสมอภาค เป็นธรรม และเท่าเทียมกัน

- 2 . การจัดบริการแนะแนวจะต้องกระทำอย่างเป็นกระบวนการที่ต่อเนื่อง คือ จัดอย่างเป็นระบบ มีระเบียบแบบแผน มีความสัมพันธ์ต่อเนื่องกันไปเป็นลูกโซ่ทุกขั้นตอน จนกระทั่งบุคคลที่ได้รับการช่วยเหลือสามารถนำตนเองได้ ช่วยตนเองได้

- 3 . ผู้ทำงานแนะแนวจะต้องยอมรับในความเป็นเอกัตบุคคล (Individual) ของนักเรียน นั่นคือจะต้องมีความเข้าใจและยอมรับในเรื่องความแตกต่างระหว่างบุคคล (Individual Differences) ซึ่งมีประเด็นสำคัญ ดังนี้

- 3.1 บุคคลแต่ละคนย่อมมีลักษณะเฉพาะของตนเองจะไม่เหมือนคนอื่นไม่ว่ารูปร่าง สติปัญญา ความสามารถ อุปนิสัยย์ ค่านิยม ความสนใจ ฯลฯ

- 3.2 บุคคลแต่ละคนย่อมมีพัฒนาการไปตามลักษณะเฉพาะของตน อย่างมีลำดับขั้น และต่อเนื่อง

- 3.3 บุคคลแต่ละคนย่อมมีกระบวนการแห่งการเปลี่ยนแปลงของตนตามประสบการณ์ที่ตนเองประสบมาและตามแนวทางหรือแผนการของตนที่วางไว้สำหรับอนาคต

- 4 . การแนะแนวเป็นงานที่วางอยู่บนพื้นฐานกระบวนการพฤติกรรมของบุคคลและเกี่ยวข้องกับพัฒนาการของมนุษย์ กังนั้นการแนะแนวจึงจำเป็นต้องใช้เครื่องมือและกลวิธีต่าง ๆ ทั้งที่เป็นแบบทดสอบ และไม่ใช้แบบทดสอบ เพื่อจะได้เข้าใจบุคคลแต่ละคน และช่วยให้นักเรียนแต่ละคนได้เข้าใจตนเอง เพื่อจะได้สามารถควบคุมพัฒนาการส่วนตัวของนักเรียนได้

5 . ผู้ทำงานด้านการแนะแนวจะต้องเคารพในสิทธิและเสรีภาพของบุคคลแต่ละคน นั่นคือ จะต้องยอมรับว่านักเรียนแต่ละคนมีอิสรภาพที่จะเลือกแนวทางชีวิตของตนเอง การเลือกและการตัดสินใจของนักเรียนควรเกิดจากการใช้วิจารณญาณของนักเรียนเอง ไม่ใช่เกิดจากการบังคับ

6 . การแนะแนวถือเป็นส่วนหนึ่งของกระบวนการของการศึกษา ดังนั้นการแนะแนวควรจะสอดแทรกอยู่ในกระบวนการเรียนการสอนของโรงเรียน เพื่อช่วยให้นักเรียนแต่ละคนได้มีการพัฒนาตนเองทุกด้านอย่างมีบูรณาการ (Integration)

7 . การแนะแนวที่มีประสิทธิภาพ ผู้ที่ทำหน้าที่เป็นผู้แนะแนว (Counselor) จะต้องเป็นผู้ที่ได้รับการศึกษาอบรมทางการแนะแนวมาโดยเฉพาะ มีทั้งความรู้ (Knowledge) และทักษะ (Skills) ที่เหมาะสม และมีการจัดดำเนินการแนะแนวอย่างมีระบบ (Systematical Guidance)

8 . ผู้ทำงานด้านการแนะแนวต้องเป็นผู้ที่มีมนุษยสัมพันธ์ที่ดี มีความเป็นประชาธิปไตย เป็นผู้ที่ยอมรับฟังความคิดเห็นของผู้อื่น และจะต้องเป็นผู้ที่สามารถทำงานร่วมกับผู้อื่นได้เป็นอย่างดี

9 . การจัดบริการแนะแนวจะได้ผลดีมีประสิทธิภาพ จะต้องเกิดจากความร่วมมือและความสมัครใจจากบุคคลทุกฝ่ายในโรงเรียน และนักเรียนผู้มารับบริการจะต้องมาด้วยความเต็มใจให้ความร่วมมือด้วย

10 . ผู้ทำงานด้านการแนะแนวจะต้องเป็นผู้ที่สามารถเก็บรักษาความลับได้ เพราะถ้าเป็นผู้ที่ไม่สามารถเก็บรักษาความลับได้ก็จะทำให้นักเรียนเกิดความรู้สึกไม่ปลอดภัย ทำให้ขาดความไว้วางใจและไม่ยินดีที่จะรับความช่วยเหลือ

ประหยัด ทองมาก (2533, หน้า 45) ได้กล่าวถึงหลักการแนะแนวในโรงเรียนประถมศึกษาพอสรุปได้ดังนี้

1. ครูแนะแนวในโรงเรียนจะต้องเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษา และต้องสอดคล้องกับปรัชญาการศึกษา หลักการ และจุดมุ่งหมายของหลักสูตรที่วางไว้
2. การแนะแนวในโรงเรียนจะต้องจัดขึ้น เพื่อบริการนักเรียนทุกคน ไม่ใช่เฉพาะเด็กที่มีปัญหาเท่านั้น
3. ครูในโรงเรียนจะต้องทำหน้าที่แนะแนวควบคู่ไปกับการเรียนการสอน โดยเฉพาะครูประจำชั้นมีบทบาทสำคัญมากที่สุดในงานแนะแนว มีหน้าที่ช่วยเหลือครูทุกคนให้เข้าใจนักเรียนของตนดีขึ้น และสามารถปรับการสอนของตนให้สอดคล้องกับความสนใจของเด็กแต่ละคน
4. กิจกรรมต่าง ๆ ในงานแนะแนวควรเน้นที่การเข้าใจพฤติกรรมของเด็กแต่ละคนเพื่อให้เด็กมีประสบการณ์ทางการเรียนที่มีความหมาย

5. บริการแนะแนวจะเน้นกระบวนการที่ต่อเนื่อง มีใช้จัดเฉพาะในช่วงตอนต้นปีหรือปลายปีเท่านั้น นักเรียนควรจะใช้บริการได้ตลอดปี และควรได้รับบริการให้เร็วที่สุด เพราะประสบการณ์ก่อนวัยเรียน และวัยแรกเรียนจะเป็นเครื่องชี้แนวทางของพัฒนาการด้านต่าง ๆ ของเด็ก

ทองเรียน อมรัชกุล และคณะ (2546, หน้า 57 – 60) ได้สรุปหลักของการบริการแนะแนวได้ดังนี้

1. การแนะแนวเป็นการช่วยเหลือบุคคลโดยอาศัยระบบของการพัฒนา ไม่ใช่เป็นการนำบุคคลเพื่อให้เกิดการพัฒนาในตัวเอง การช่วยเหลือนี้อาศัยวุฒิภาวะของแต่ละบุคคลเป็นหลักยึด ผู้ให้การแนะแนวต้องเคารพและยอมรับในความรับผิดชอบของบุคคลที่มาขอคำแนะนำเป็นการช่วยเหลือให้บุคคลได้เพิ่มพูนประสบการณ์ ทัศนคติที่จะช่วยตนเอง

2. หน้าที่ที่เหมาะสมของการแนะแนวเกี่ยวข้องกับที่อยู่ในระหว่างวิชาการและสังคมภายนอก การแนะแนวเป็นเรื่องพิเศษของบุคคลต่างๆ เกี่ยวข้องกับเหตุการณ์ สิ่งแวดล้อมภายนอก

3. การแนะแนวตั้งอยู่บนรากฐานของความสำนึกอันมีเกียรติ มีค่าและความถูกต้องของแต่ละบุคคล มีความนับถือต่อคนอื่นด้วยความสมัครใจ การให้ความเคารพนับถือในตัวบุคคลนั้นก็เพราะทุกคนมีคุณค่า มีสิทธิในการตัดสินใจทุกสิ่งทุกอย่างได้ถูกต้องตามกฎหมาย ดังนั้น ทุกคนจึงมีสิทธิที่จะเลือกแนวทางของตนเอง และคนเราจะสามารถก้าวไปสู่จุดมุ่งหมายที่เราอยากจะเป็นได้แม้ว่าจะมีบางสิ่งบางอย่างที่เปลี่ยนแปลงไปจากความจริงที่เคยคาดคิดไว้ก็เป็นหน้าที่ของเขาที่จะต้องรับผิดชอบตัวเอง

4. การแนะแนว คือ การให้ความช่วยเหลือบุคคลในการเลือกวางแผนการตีความสิ่งต่างๆ และการตัดสินใจอย่างฉลาดที่พร้อมจะแก้ไขหรือต่อสู้กับอุปสรรคต่างๆอันจะเกิดขึ้นในแผนต่างๆ ซึ่งอาจจะเปลี่ยนแปลงไปตามสถานการณ์ที่เกี่ยวข้อง การแนะแนวนี้ นักเรียนสามารถวางแผนด้วยตนเองได้อย่างถูกต้อง รู้จักตนเอง รู้จักการวางโครงการที่จะเข้าเป็นสมาชิกของสังคมต่าง ๆ โดยการตัดสินใจด้วยตนเองอย่างอิสระ รู้จักเลือกแนวทางชีวิตเพื่อปฏิบัติและรู้จักรับผิดชอบตัวเอง

5. การแนะแนว คือ จุดเริ่มต้นในการรู้จักทำงานร่วมกันโดยไม่บังคับ ไม่ควรบังคับให้นักเรียนปฏิบัติหรือยอมปฏิบัติตามคำของผู้แนะแนว เมื่อนักเรียนไม่เต็มใจที่จะปฏิบัติเขาก็จะรู้สึกต่อต้านขัดแย้ง บางทีจะรู้สึกโกรธจะเกิดขึ้นจากแรงจูงใจภายในหรือด้วยความเต็มใจของบุคคลนั้น ๆ มากกว่าจะเกิดจากแรงจูงใจภายนอก นักเรียนทุกคนมีสิทธิที่จะขอความช่วยเหลือ

6. การแนะแนวเป็นกระบวนการศึกษาที่จะต้องปฏิบัติต่อเนื่องกันตลอดไปจะเริ่มแต่ในโรงเรียนประถมศึกษา จนถึงมัธยมศึกษา คณะผู้ให้การแนะแนวทำงานร่วมกันติดต่อกันมีข้อมูลต่าง ๆ รวบรวมไว้เป็นอันหนึ่งอันเดียวกันเพื่อให้โครงการแนะแนวของโรงเรียนมีประสิทธิภาพ

7. การแนะแนวต้องอยู่บนรากฐานกว้าง ๆ ของบุคคลและสังคมของเขาเป็นรายบุคคล ก่อนจะให้ความช่วยเหลือแก่บุคคลใดบุคคลหนึ่ง ควรรู้จักอ่อน จุดเด่น และความสามารถพิเศษของเขา การที่จะรู้จักสิ่งต่าง ๆ เหล่านี้จำเป็นต้องใช้เทคนิคและวิธีการต่าง ๆ เข้าช่วยเพื่อให้รู้จักบุคคลให้มากที่สุด

8. การแนะแนวเป็นหน้าที่ของบุคคลหลายคนช่วยกันทำงานอย่างเข้มแข็ง ได้แก่ ผู้แนะแนว ผู้ปกครอง ครู นักจิตวิทยาทั้งหมดนี้จะช่วยให้การแนะแนวแก่เด็กหนุ่มสาวตามขีดจำกัดของความสามารถ และความรับผิดชอบของบุคคลนั้น ๆ เป็นรายบุคคล

9. การแนะแนว คือ การช่วยชี้ให้เห็นความแตกต่างของสภาพบุคคล ภาวะสังคมของนักเรียนแต่ละคน รวมทั้งการชี้ให้เห็นผลของการศึกษาของบุคคล รวมทั้งความพยายามของโรงเรียนที่จะช่วยให้เด็กได้เรียนจนบรรลุความสำเร็จตามความต้องการของแต่ละคนได้

10. การแนะแนว คือ การช่วยให้นักเรียนได้ตระหนักในความจริงเกี่ยวกับตัวของเขาเอง อย่างมากที่สุด เพื่อจะได้รู้จักปรับตัว ปรับความเข้าใจในตัวเอง การยอมรับและเข้าใจจุดมุ่งหมายของตนเอง เพื่อทราบว่าตนเองมีความสามารถและโอกาสต่าง ๆ มากน้อยเพียงใด

11. งานแนะแนวเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษา และเป็นการยากที่จะขีดเส้นแบ่งลงไปว่าอย่างไรเป็นการเรียน การสอน และอย่างไรเป็นการแนะแนว ปกติแล้วงานแนะแนวมักจะสอดแทรกอยู่ในการเรียนการสอน การอบรมนักเรียน รวมทั้งเป็นการบริการด้านอื่น ๆ ที่ช่วยให้บรรลุความมุ่งหมายของการศึกษา

12. การแนะแนวตามหลักการแล้ว มุ่งที่จะช่วยเหลือบุคคล การที่บุคคลเป็นส่วนหนึ่งของสังคมความเจริญของสังคมขึ้นอยู่กับความเจริญของบุคคล ดังนั้นจึงกล่าวได้ว่า การแนะแนวมีส่วนช่วยเหลือให้สังคมเจริญขึ้นด้วย

13. การแนะแนวเป็นกระบวนการที่ดำเนินต่อเนื่องกันไปตลอดชีวิตของคนเรา โดยมีบิดา มารดา ญาติพี่น้อง มิตรสหาย ครู พระสงฆ์ ตลอดจนผู้ชำนาญในสาขาวิชาชีพต่างๆ ให้ความอนุเคราะห์ นอกจากนี้แล้ว ในกรณีที่มีปัญหารุนแรง ก็จำเป็นต้องอาศัยผู้มีความรู้ความชำนาญเป็นพิเศษ

14. การแนะแนวนั้นในเรื่องการเข้าใจตนเอง (Self - Understanding) การตัดสินใจด้วยตนเอง และการปรับตัว ดังนั้นผู้แนะแนวจึงมักถือว่าบุคคลแต่ละคนมีความสามารถและมีคุณค่าติดมากับตัวเองแล้วผู้แนะแนวจึงเพียงแต่ชี้ช่องทาง ให้ผู้รับการแนะแนวได้รู้ความจริงเกี่ยวกับตนเอง จนในที่สุดสามารถพึ่งตนเองได้

15. การแนะนำเน้นในแง่ของการป้องกันมากกว่าการแก้ไขและการรักษา ดังนั้นบริการแนะนำที่จัดขึ้น จึงจัดเพื่อให้นักเรียนทุกคนทั้งนักเรียนปกติและที่เป็ยงเบนไป แต่อย่างไรก็ตาม การแนะนำมุ่งให้บริการนักเรียนในระดับปานกลางหรือนักเรียนปกติทั่วไป โดยเฉพาะในเรื่องเกี่ยวกับความสามารถ ความสนใจความถนัดตามธรรมชาติและอื่นๆ

16. ผู้แนะนำต้องเป็นที่มีความสามารถในการรวบรวมข้อมูลให้เป็นระเบียบง่ายต่อการนำมาใช้ สามารถตรวจสอบความถูกต้องของข้อมูลรวมทั้งการแปลความหมายของข้อมูลได้อย่างถูกต้องให้ผู้เกี่ยวข้องได้ด้วย

17. การแนะนำเป็นกระบวนการรวมที่จะต้องพิจารณาทั้งตัวบุคคลมิใช่แต่เพียงส่วนใดส่วนหนึ่งนอกจากนี้แล้วต้องให้การแนะนำทั้งชีวิตมากกว่าที่จะแยกเป็นการแนะนำด้านการศึกษา อาชีพ สุขภาพ สังคม และอื่นๆ ทั้งนี้เพราะการแนะนำมุ่งให้บุคคลเกิดบูรณาการในเรื่องต่างๆของชีวิตรอบด้าน

18. ในการดำเนินการแนะนำนั้นจำเป็นต้องอาศัยผู้บริหารที่มีประสิทธิภาพและมีความเป็นผู้นำสูงในระดับรัฐมนตรี อธิบดี ศึกษาธิการจังหวัด หัวหน้าส่วนการศึกษาอาจารย์ใหญ่หรือครูใหญ่ เป็นต้น ทั้งนี้โดยที่บุคคลเหล่านั้นต้องมีความเข้าใจและสนับสนุนโครงการแนะนำที่จัดขึ้นในสถาบันการศึกษาต่างๆ

19. ครูทุกคนในสถาบันการศึกษาต่างๆจะต้องมีบทบาทและหน้าที่บางประการในโครงการแนะนำ หน้าที่การแนะนำเป็นหน้าที่ของผู้แนะนำเพียงคนเดียวหรือสองคนเท่านั้น บทบาทและหน้าที่ของครูและบุคลากรทางการแนะนำจะต้องกำหนดไว้ชัดเจน นอกจากนี้แล้วครูที่ร่วมในโครงการแนะนำจำเป็นต้องได้รับการศึกษาอบรม เกี่ยวกับการแนะนำทั้งนี้อาจจัดให้มีการฝึกอบรมระหว่างประจำการก็ได้ (In Service Training)

20. การแนะนำจะได้ผลดีก็ต่อเมื่อผู้แนะนำมีคุณสมบัติและได้รับการฝึกฝนในวิชาชีพมาเป็นอย่างดี หน้าที่ใครๆก็ทำหน้าที่แนะนำได้ การเพิ่มพูนความรู้และทักษะของผู้แนะนำมิใช่เพียงแต่ศึกษาจากตำราหรือวารสารต่างๆแต่จะต้องได้รับการฝึกฝนอบรมทั้งในทางทฤษฎีและในทางปฏิบัติติดต่อกันเป็นระยะเวลาพอสมควร การตั้งผู้ให้คำปรึกษาที่ขาดความรู้ ความชำนาญย่อมเป็นอันตรายแก่นักเรียนได้

21. บริการที่จำเป็นในโครงการแนะนำที่สำคัญได้แก่ บริการสำรวจนักเรียนเป็นรายบุคคล บริการสนเทศ บริการให้คำปรึกษา บริการจัดวางตัวบุคคล บริการติดตามผล บริการด้านวิจัย บริการแก่คณะครู และบริการเกี่ยวกับการประเมินผล เป็นต้น

22. ในการดำเนินการแนะนำนั้น เมื่อได้มีการกำหนดขอบข่ายของงานและแบ่งงานไปแล้ว ก็ต้องมีการติดตามผลตามโครงการแนะนำ เพื่อทราบว่าการแนะนำที่ได้ดำเนินไปนั้น ได้บรรลุวัตถุประสงค์หรือมีข้อบกพร่องที่ต้องการแก้ไขให้ดีขึ้นได้อย่างไร

อารี ตัณฑ์เจริญรัตน์ (ม.ป.ป., หน้า 3-10) ได้กล่าวถึงหลักการจัดบริการแนะนำในโรงเรียน พอสรุปได้ดังนี้

- 1 . คณะครูต้องมีความรู้ทางการแนะนำ
- 2 . การจัดบริการแนะนำควรจัดให้สอดคล้องกับลักษณะของโรงเรียน
- 3 . งานแนะนำจะดำเนินการไปได้ด้วยดีก็ต่อเมื่อได้รับความร่วมมือจากคณะครู
- 4 . งานแนะนำต้องได้รับการสนับสนุนจากผู้บริหารและหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง
- 5 . ควรมีการติดตามผลหลังจากจัดกิจกรรมแนะนำไปแล้ว

สรุป

หลักการในการดำเนินการจัดบริการแนะนำในโรงเรียนจะต้องจัดให้เป็นส่วนหนึ่งของการจัดการศึกษา ให้สอดคล้องกับปรัชญา หลักการ และจุดมุ่งหมายของหลักสูตร โดยสอดแทรกอยู่ในกระบวนการเรียนการสอนของครูทุกคน และต้องสัมพันธ์กับการเรียนรู้ทางด้านวิชาการ และพัฒนาการด้านอื่น ๆ ที่สำคัญ การจัดบริการแนะนำถือได้ว่าเป็นหน้าที่ของครูทุกคนในการดำเนินงานร่วมกัน เพื่อช่วยพัฒนาเด็กให้เจริญวอกความเต็มความสามารถของแต่ละบุคคลและทุกด้าน ซึ่งการจัดบริการแนะนำจะมีประสิทธิภาพก็ต่อเมื่อได้มีการวางแผนปฏิบัติงานให้เป็นไปอย่างต่อเนื่อง และได้รับความร่วมมือ ความช่วยเหลือจากทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้อง โดยจัดให้เด็กทุกคน ไม่ใช่เฉพาะเด็กที่มีปัญหาเท่านั้น ทั้งนี้ต้องยอมรับความแตกต่างระหว่างบุคคล ยอมรับการรับรู้ตนเองตามสภาพความเป็นจริงของผู้รับบริการ ที่สำคัญผู้ที่ปฏิบัติงานด้านการแนะนำจะต้องมีความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับงานบริการแนะนำเป็นอย่างดี

จุดมุ่งหมายของการแนะแนว

พนม ลิ้มอารีย์ (2533, หน้า 6-78) ได้กล่าวถึงความมุ่งหมายของการแนะแนวไว้ว่า ความมุ่งหมายของการแนะแนวสามารถจำแนกออกได้เป็น 2 ประเภท คือ

1. ความมุ่งหมายทั่วไป
2. ความมุ่งหมายเฉพาะ

ความมุ่งหมายทั่วไป หมายถึง ความมุ่งหมายของการแนะแนวเป็นส่วนรวมนั้น คือ การแนะแนวไม่ว่าจะจัด ณ สถานที่ใดก็ตามย่อมจะมีความมุ่งหมายทั่วไปเหมือนกัน หรืออาจจะเรียกอีกอย่างหนึ่งว่า หน้าที่ของการแนะแนวก็ได้ ซึ่งมีอยู่ 3 ประการด้วยกัน คือ

1. เพื่อป้องกันปัญหา (Prevention) นั่นคือ การแนะแนวมุ่งจะป้องกันไม่ให้นักเรียนเกิดปัญหาหรือความยุ่งยากในการดำเนินชีวิตของตนเพราะปัญหาและความยุ่งยากต่าง ๆ นั้นสามารถป้องกันได้ และการปล่อยให้เด็กเกิดปัญหาขึ้นมาแล้วค่อยตามแก้ไขช่วยเหลือในภายหลังนั้นทำได้ยาก และต้องใช้เวลานาน ในบางกรณีอาจจะแก้ไขไม่ได้อีกด้วย

2. เพื่อแก้ไขปัญหา (Curation) นั่นคือ การแนะแนวมุ่งจะให้ความช่วยเหลือนักเรียนในการแก้ไขปัญหานั้น ๆ ที่เกิดขึ้นกับตน เพราะถ้าปล่อยให้เด็กประสบกับปัญหาโดยไม่ให้ความช่วยเหลือแล้ว นักเรียนย่อมจะไม่สามารถดำรงตนอยู่ในสังคมอย่างปกติสุขได้ และในบางครั้งอาจจะมีการปรับตัวที่ผิด ๆ ทำให้เกิดปัญหาเพิ่มมากขึ้น

3. เพื่อส่งเสริมพัฒนา (Development) นั่นคือ การแนะแนวมุ่งจะให้การส่งเสริมนักเรียนทุกคนให้เกิดความเจริญงอกงามมีพัฒนาการในด้านต่าง ๆ อย่างสมบูรณ์เพื่อที่นักเรียนแต่ละคนจะได้รับการส่งเสริมและแสดงความสามารถในด้านต่าง ๆ ของตนออกมาอย่างเต็มที่ โดยไม่ให้มีสิ่งใดมาเป็นอุปสรรคขัดขวางความเจริญก้าวหน้าและพัฒนาการของนักเรียน

ความมุ่งหมายเฉพาะ หมายถึง ความมุ่งหมายของการแนะแนวที่สถานศึกษาซึ่งจัดให้มีบริการแนะแนวเป็นผู้กำหนดขึ้นมาเพื่อให้สอดคล้องกับปรัชญา เป้าหมายหลักสูตร และสภาพสังคมของสถานศึกษานั้นๆ แต่อย่างไรก็ตามความมุ่งหมายเฉพาะของการแนะแนว สำหรับสถานศึกษาแต่ละแห่งก็ย่อมจะคล้ายคลึงกันไม่แตกต่างกันมากนัก เช่น

1. เพื่อช่วยให้นักเรียนแต่ละคนได้รู้จักตนเองอย่างถ่องแท้ (Self - Understanding) คือ การช่วยให้นักเรียนรู้ถึงความต้องการ ความคิด ความสามารถ ความถนัด และข้อจำกัดต่าง ๆ ของตน อันจะเป็นประโยชน์ต่อการตัดสินใจเลือกแนวทางการศึกษา อาชีพ และการดำเนินชีวิตของนักเรียน

2. เพื่อช่วยให้นักเรียนรู้จักปรับตัว (Self-Adjustment) ให้เหมาะกับตัวเอง และสภาพแวดล้อม คือ การช่วยให้นักเรียนรู้จักวิธีปฏิบัติตนเพื่อที่จะดำรงชีวิตอยู่ในสังคมได้อย่างเหมาะสมและเป็นสุข

3. เพื่อให้นักเรียนรู้จักนำตนเอง (Self-Direction) คือ การช่วยให้นักเรียนมีความเชื่อมั่นในตนเอง รู้จักใช้สติปัญญาความสามารถของตนแก้ไขปัญหาต่าง ๆ ได้อย่างฉลาดและเหมาะสม สามารถวางแผนการชีวิตในอนาคตและนำตนเองไปสู่เป้าหมายที่วางไว้ได้อย่างมีประสิทธิภาพ

4. เพื่อช่วยให้นักเรียนรู้จักใช้วิจารณญาณคาดการณ์ล่วงหน้า สิ่งที่จะเกิดขึ้น และรู้จักหลีกเลี่ยงและป้องกันสิ่งที่จะเกิดขึ้นโดนกะทันหัน

5. เพื่อส่งเสริมให้เกิดสัมพันธภาพที่ดีระหว่างครูกับนักเรียน เพราะการมีสัมพันธภาพที่ดีจะช่วยให้การบริหารงานของโรงเรียนดำเนินไปอย่างราบรื่นและมีประสิทธิภาพ

6. เพื่อช่วยฝึกในเรื่องประชาธิปไตยให้แก่เยาวชนของชาติ เพราะการฝึกให้นักเรียนได้มีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับสิทธิและหน้าที่ของตน และมีการปฏิบัติจริง จะช่วยให้นักเรียนเจริญเติบโตเป็นผู้ใหญ่ที่มีคุณภาพ

7. เพื่อช่วยให้เกิดความเข้าใจอันดีต่อกันระหว่างโรงเรียน บ้าน และชุมชน อันจะเป็นประโยชน์ต่อการส่งเสริมพัฒนานักเรียนในที่สุด

วัชร ทรัพย์มี (2533, หน้า 43) ได้กล่าวไว้พอสรุปได้ดังนี้

1. การแนะแนวให้การช่วยเหลือแก่บุคคล โดยมีเป้าหมาย 3 ประการ คือ การป้องกันปัญหา การแก้ปัญหา และการส่งเสริมพัฒนาการ

2. เพื่อให้เด็กเข้าใจตนเอง สามารถตัดสินใจได้ด้วยตนเอง

3. ให้เด็กมีความรู้และประสบการณ์อย่างกว้างขวาง เพื่อให้เด็กตัดสินใจเลือกสิ่งต่างๆ ได้อย่างถูกต้องและเหมาะสม

4. ช่วยเหลือเด็กที่มีปัญหาในด้านต่าง ๆ ไม่ว่าจะเป็นด้านการศึกษา อาชีพ ส่วนตัว และสังคม สามารถเข้าใจตนเอง แก้ปัญหาด้วยตนเอง โดยมีผู้แนะแนวให้ความช่วยเหลือ

5. ช่วยเหลือเด็กสามารถปรับตัวได้ดี

6. ช่วยเหลือผู้บริหาร ครู เข้าใจพฤติกรรมของเด็ก

7. เพื่อช่วยในการจัดการศึกษา หลักสูตร ให้สนองความต้องการของเด็ก

8. ช่วยลดความสูญเปล่าทางการศึกษา

กรมวิชาการ (2542, หน้า 3-4) กล่าวว่าจุดมุ่งหมายของการแนะแนวในโรงเรียน
ประถมศึกษา มีดังนี้

1. เพื่อส่งเสริมพัฒนาการทุกด้านของนักเรียน ให้เป็นไปด้วยดีตั้งแต่ขั้นต้น ๆ ของชีวิต
2. เพื่อป้องกันปัญหาที่อาจเกิดขึ้น อันจะเป็นการขัดขวางพัฒนาการของเด็ก
3. เพื่อส่งเสริมบุคลิกภาพที่พึงประสงค์และแก้ปัญหาการปรับตัวของเด็ก
4. เพื่อส่งเสริมสมรรถภาพทางการศึกษาเล่าเรียนให้มีความพร้อมและการตั้งต้นที่ดี
5. เพื่อสนองความต้องการ ความสนใจ และความสามารถอื่น ๆ ของนักเรียนแต่ละคน
6. เพื่อช่วยให้ผู้ที่เกี่ยวข้องกับนักเรียน เช่น บิดามารดา ผู้ปกครอง ได้เข้าใจและร่วมมือกัน
พัฒนาเด็ก

ทองเรือน อมรัชกุล และคณะ (2546, หน้า 56-57) ได้สรุปจุดมุ่งหมายของการแนะแนว
ตามความหมายของการแนะแนวแต่ละระดับดังนี้

1. จุดมุ่งหมายในแง่ของปรัชญา การแนะแนวมีจุดมุ่งหมายที่จะช่วยนักเรียนด้วยวิธีที่ดีที่สุด
ซึ่งจะทำให้เกิดผลการพัฒนาโดยรวม (all round development) ทั้งนี้ถือว่า ครูแต่ละคนหรือ
ภาควิชาหนึ่งใดในสถาบันไม่อาจทำให้นักเรียน มีความเจริญงอกงามเป็นส่วนรวมตามลักษณะ
พิเศษของตนเองได้ เพราะบุคคลหรือหน่วยงานดังกล่าว มุ่งพัฒนาผู้เรียนโดยเฉพาะด้าน หาได้
คำนึงลักษณะเป็นส่วนร่วมของผู้เรียนแต่ประการใดไม่

2. จุดมุ่งหมายของการแนะแนวในแง่ของกระบวนการแนะแนวมุ่งที่จะเป็นทางผ่านให้
นักเรียนหรือบุคคลเข้าสู่สิ่งแวดล้อมใหม่ทั้งในและนอกโรงเรียน และเพื่อสนองความต้องการของ
ผู้เรียน โดยให้เข้าใจและยอมรับตนเอง สร้างความสัมพันธ์อันดีกับผู้อื่น และมีความสำเร็จในการ
ทำงานตามโครงการ

3. จุดมุ่งหมายของการแนะแนวในแง่ของบริการ การแนะแนวข้อนี้มุ่งช่วยนักเรียนให้
เจริญงอกงามโดยตรงแต่ในขณะเดียวกันก็ช่วยพัฒนาครู- อาจารย์ บิดา-มารดา ผู้ปกครอง และ
ชุมชนด้วย

สรุป

จุดมุ่งหมายของการแนะแนว คือ การจัดบริการเพื่อช่วยให้บุคคล หรือเด็กรู้จักตนเอง
รู้จักโลก สามารถแก้ปัญหาได้ สามารถช่วยเหลือตัวเองได้ และเรียนรู้ที่จะดำรงชีวิตอยู่ในสังคม
อย่างมีคุณค่าและมีความสุขทั้งในปัจจุบันและอนาคต สามารถสร้างความเจริญงอกงามให้แก่
ชุมชน สังคม และสามารถนำศักยภาพของตนเองที่มีอยู่มาใช้ได้อย่างเต็มที่ โดยมุ่งให้ผู้ที่มีส่วน
เกี่ยวข้องกับนักเรียน เช่น ครู ผู้ปกครอง มีส่วนร่วมในการจัดกิจกรรม

ขอบข่ายของการจัดบริการแนะแนว

ศุภวดี บุญญวงษ์ (2531, หน้า 12-13) ได้กล่าวถึงบริการแนะแนวที่สำคัญในโรงเรียนว่ามีอยู่ 5 บริการด้วยกัน ดังต่อไปนี้

1. บริการสำรวจข้อมูลเด็กเป็นรายบุคคล (Individual Inventory Service) เป็นบริการที่มีจุดมุ่งหมายเพื่อสำรวจข้อมูลเด็กมาใช้ในการแนะแนว วิธีการหาข้อมูลนั้นได้จากเทคนิคและเครื่องต่างๆทางการแนะแนว เช่น การไปเยี่ยมบ้านเด็ก ระเบียบพฤติกรรม ระเบียบสะสม การทดสอบ สังคมมิติ เป็นต้น บริการนี้มักจะจัดขึ้นเป็นบริการแรกในโรงเรียน เตรียมข้อมูลเด็กไว้เป็นพื้นฐานสำหรับจัดบริการอื่นต่อไป

2. บริการสนเทศ (Information Service) จัดขึ้นเพื่อให้เด็กได้รับข้อมูลสนเทศ อันหมายถึง ข้อมูล ข้อเท็จจริง ข่าวสารรายละเอียดต่างๆ ทั้งทางด้านการศึกษา อาชีพ ส่วนตัว และสังคม ซึ่งเป็นประโยชน์ต่อการดำรงชีวิต วิธีการใช้บริการสนเทศมีหลายประการด้วยกัน เช่น การประชุมนิเทศ การปัจฉิมนิเทศ กิจกรรมโฮมรูม วันวิทยาลัย กิจกรรมแนะแนว และศูนย์สนเทศ ข้อมูลสนเทศที่นำมาให้เด็กและวิธีการจัดกิจกรรมต่างๆ ผู้รับผิดชอบการจัดควรพิจารณาถึงวัย ตลอดจนพัฒนาการทางด้านต่างๆของเด็กประกอบด้วย เพื่อจะได้เกิดประโยชน์ต่อเด็กมากที่สุดในด้านการตัดสินใจวางแผนอย่างฉลาด

3. บริการให้คำปรึกษา (Counseling Service) มีจุดมุ่งหมาย คือ ต้องการช่วยเหลือเด็กที่มีปัญหาต่าง ๆ ให้สามารถแก้ไขปัญหามาของตนเองได้ บริการนี้ต้องอาศัยผู้เชี่ยวชาญได้รับการฝึกฝนอบรมมาทางการให้คำปรึกษาโดยเฉพาะ และวิธีการต่างๆ ที่นำมาใช้ในการให้คำปรึกษาก็มีหลักเกณฑ์ทฤษฎีเป็นแนวทางยึดถือ

4. บริการจัดวางตัวบุคคล (Placement Service) บริการนี้จัดขึ้นเพื่อช่วยเหลือเด็กแต่ละคนได้พิจารณาตนเองให้อยู่ในสภาพการณ์ด้านการศึกษา อาชีพ และการเลือกทำกิจกรรมต่าง ๆ ในชีวิตอย่างเหมาะสม นอกจากนี้ยังช่วยให้เด็กได้สำรวจสิ่งแวดล้อมด้วยตัวเองเพื่อหาประสบการณ์ และทราบถึงความต้องการ ความสนใจ ตลอดจนความสามารถของเขา บริการนี้จัดขึ้นตามแนวความเชื่อว่า ถ้าหากบุคคลได้อยู่ในสภาพการณ์ที่เหมาะสมก็ย่อมมีความสุข มีโอกาสพัฒนาด้านศักยภาพในตัวเองให้สามารถนำมาใช้เป็นประโยชน์ต่อตนเองและสังคม

5. บริการติดตามผล (Follow-up Service) จุดมุ่งหมายของบริการนี้คือ การให้ความช่วยเหลือเด็กที่ได้รับการแนะแนวไปแล้ว เพื่อตรวจสอบดูว่าเขาสามารถแก้ไขปัญหามาต่าง ๆ ได้หรือไม่เพียงใด หรือมีอุปสรรคอะไรที่ทำให้ไม่อาจแก้ไขได้ ซึ่งเป็นการประเมินผลโครงการต่างๆที่จัดขึ้นในโรงเรียนนั่นเอง การติดตามผลแม้ว่าเป็นการกระทำค่อนข้างยาก มักจะไม่ค่อยได้รับความร่วมมือจากเด็ก แต่ก็มีมีความสำคัญและจำเป็นอย่างยิ่งที่ทางโรงเรียนควรจัด

กรมวิชาการ (2542, หน้า 5-6) ได้กล่าวว่า ในระดับประถมศึกษาได้จัดบริการแนะแนว 5 บริการ ซึ่งมีความสัมพันธ์เกี่ยวข้องกันอย่างเป็นกระบวนการต่อเนื่อง ซึ่งจะทำให้การดำเนินการแนะแนวประสบผลสำเร็จตามความมุ่งหมาย ซึ่งในแต่ละบริการมีวัตถุประสงค์และรายละเอียดดังต่อไปนี้

1. บริการการศึกษา และรวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับตัวนักเรียนเป็นรายบุคคล เป็นบริการที่สืบหาข้อมูลเกี่ยวกับตัวนักเรียนแต่ละคน เพื่อต้องการทราบรายละเอียดต่าง ๆ ของเด็ก เช่น ประวัติส่วนตัว พื้นเพเดิม อุปนิสัยใจคอ บุคลิกภาพ ระดับสติปัญญา ความสนใจ ความถนัดตามธรรมชาติ ความสามารถ ความเป็นอยู่ทางบ้าน อาชีพของบิดามารดา หรือผู้ปกครอง ทั้งนี้เพื่อให้ทั้งครูและผู้ที่เกี่ยวข้องในการให้การแนะแนวได้รู้จักนักเรียนอย่างดียิ่งขึ้นในการรวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับตัวนักเรียนนั้น สามารถกระทำได้หลายวิธีนับตั้งแต่การสังเกต การสัมภาษณ์ การเขียนเรียงความ การเขียนอัตชีวประวัติ การใช้แบบสอบถาม การเยี่ยมบ้าน การทำสังคมมิติ เป็นต้น

2. บริการสารสนเทศ เป็นบริการที่ให้ความรู้หรือข่าวสารต่างๆแก่นักเรียน ได้แก่ ข่าวสารเกี่ยวกับการศึกษา ข่าวสารเกี่ยวกับอาชีพ และข่าวสารเกี่ยวกับสังคม โรงเรียนควรจะหาวิธีให้ข่าวสาร ความรู้ หรือข้อเท็จจริงต่างๆแก่นักเรียน อาจเป็นข่าวเกี่ยวกับสิ่งแวดล้อมใกล้ๆตัวนักเรียน เช่นภาพข่าวในโรงเรียน ข่าวสังคมภายนอก ข้อมูลเกี่ยวกับอาชีพต่างๆในท้องถิ่น เป็นต้น ซึ่งวิธีการให้ความรู้ หรือให้ข่าวสารแก่นักเรียนกระทำได้หลายวิธีในรูปของการจัดปฐมนิเทศ ปัจฉิมนิเทศ จัดป้ายนิเทศ จัดเชิญวิทยากรมาบรรยาย จัดอภิปราย จัดนิทรรศการ จัดทัศนศึกษา จัดฉายภาพยนตร์ จัดฉายภาพนิ่ง จัดฉายวิดีโอ เป็นต้น

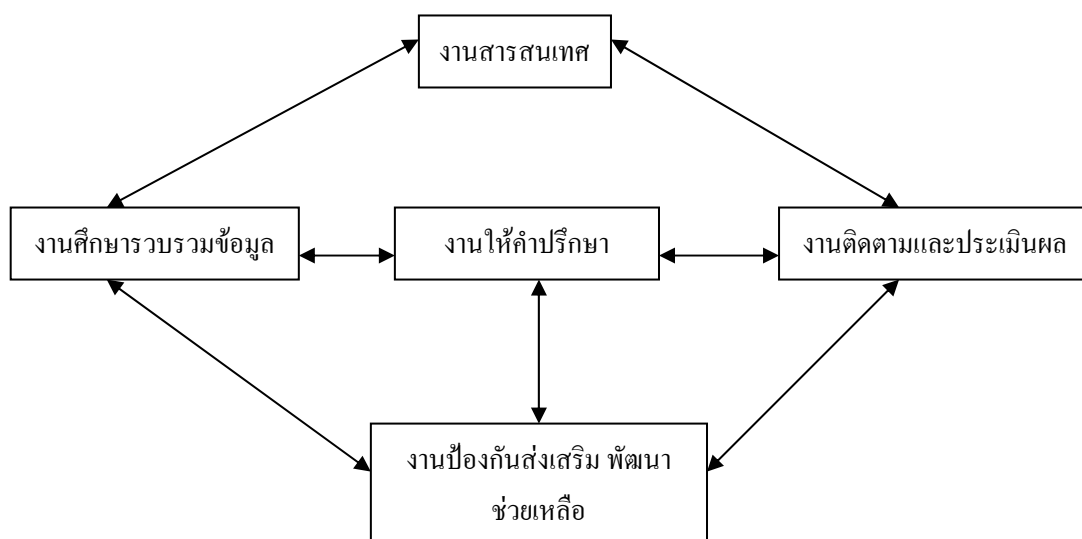
3. บริการให้คำปรึกษา เป็นกระบวนการช่วยเหลือบุคคลที่มีปัญหา มีความคับข้องใจ หรือต้องการแลกเปลี่ยนความคิดเห็น ตลอดจนต้องการข้อมูลบางอย่างเพิ่มเติม เพื่อให้สามารถตัดสินใจได้ และปรับตัวได้ดีขึ้น บริการนี้ถือว่าเป็นหัวใจของการแนะแนว กล่าวคือ ครูแนะแนว หรือ ครูประจำชั้น จะต้องพบกับปัญหาส่วนตัวและสังคม ปัญหาการศึกษา หรือปัญหาทางการเรียนของนักเรียน

4. บริการจัดวางตัวบุคคล เป็นบริการที่จัดขึ้นเพื่อให้เด็กได้รับประสบการณ์ หรือ ความช่วยเหลือที่เหมาะสม ทั้งในด้านการศึกษา ด้านอาชีพ และการปรับตัวในสังคม บริการนี้จะช่วยให้นักเรียนได้มีโอกาสเข้าร่วมในกิจกรรมต่างๆที่เหมาะสมกับตัวนักเรียน บริการที่โรงเรียนควรจัดได้แก่ การจัดหางานให้ทำระหว่างเรียน จัดหาทุนการศึกษา จัดหาทุนอาหารกลางวันแก่นักเรียน และจัดหางานให้ทำหลังจากจบการศึกษาแล้ว เป็นต้น

5. บริการติดตามผล เป็นบริการที่จัดขึ้นเพื่อติดตามผลและให้การช่วยเหลือเพิ่มเติมแก่นักเรียนที่ได้รับการช่วยเหลือจากการแนะแนวไปแล้วว่า ได้ผลมากน้อยเพียงไร นักเรียนช่วยเหลือตัวเองได้แค่ไหน ทั้งนักเรียนที่ออกจากโรงเรียนไปแล้วว่าจะออกกลางคัน หรือเรียนจบหลักสูตรแล้ว หรือกำลังเรียนอยู่ ซึ่งอาจทำได้ด้วยการสัมภาษณ์ หรือส่งแบบสอบถามติดตามผลนักเรียนแต่ละคน หรือสอบถามบุคคลที่เกี่ยวข้องใกล้ชิด

สรุป

ขอบข่ายของการจัดบริการแนะแนว มีอยู่ด้วยกัน 5 บริการ คือ บริการศึกษาและรวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับตัวนักเรียนเป็นรายบุคคล , บริการสนเทศ , บริการให้คำปรึกษา , บริการจัดวางตัวบุคคล และ บริการติดตามผลและประเมินผล ซึ่งมีความจำเป็นจะต้องจัดให้ครบทั้ง 5 บริการ เพราะทุกบริการมีความสัมพันธ์เกี่ยวข้องกันอย่างเป็นกระบวนการต่อเนื่อง และเพื่อให้การดำเนินการแนะแนวประสบผลสำเร็จตามความมุ่งหมาย

แผนภูมิที่ 1 ภาระงานแนะแนว 5 ประการ

ประเภทของการแนะแนว

พนม ลิมอารีย์ (2533, หน้า 7 – 9) ได้สรุปประเภทของการแนะแนวไว้ ดังนี้

- 1 . การแนะแนวการศึกษา
- 2 . การแนะแนวอาชีพ
- 3 . การแนะแนวส่วนตัวและสังคม

การแนะแนวการศึกษา (Educational Guidance) หมายถึง กระบวนการให้ความช่วยเหลือนักเรียนในเรื่องที่เกี่ยวกับการศึกษาโดยเฉพาะ เช่น แนวทางในการศึกษาต่อ การเลือกโปรแกรมการเรียน การลงทะเบียน หลักสูตรการเรียนการสอน การวัดผลประเมินผลของโรงเรียน การค้นคว้าเขียนรายงาน การอ่านหนังสือ การเตรียมตัวสอบ การสร้างสมาธิในการเรียน การเข้าร่วมกิจกรรมเสริมหลักสูตร ฯลฯ

การแนะแนวอาชีพ (Vocational Guidance) หมายถึง กระบวนการให้ความช่วยเหลือนักเรียนเกี่ยวกับการวางแผนและการตัดสินใจเลือกอาชีพ เพื่อช่วยให้นักเรียนได้ค้นพบอาชีพที่เหมาะสมกับความสามารถ ความถนัด ความสนใจ และสภาพร่างกายของตน ดังนั้นการแนะแนวอาชีพจึงเป็นการช่วยให้นักเรียนได้มีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับประเด็นต่อไปนี้ สภาพและลักษณะของงาน คุณสมบัติที่จำเป็น การฝึกฝนอบรม รายได้ สวัสดิการ ความมั่นคงและความก้าวหน้า สิ่งแวดล้อม ข้อดีข้อเสีย นอกจากนี้ยังรวมไปถึงการแสวงหางาน การสมัครงาน การปรับตัวให้เข้ากับงานและการปฏิบัติตนให้มีความเจริญก้าวหน้าในการทำงาน

การแนะแนวส่วนตัวและสังคม (Personal and Social Guidance) หมายถึง กระบวนการให้ความช่วยเหลือนักเรียน ในเรื่องทีนอกเหนือจากด้านการศึกษาและอาชีพ เป็นการช่วยให้นักเรียนได้เกิดการเข้าใจตนเองและสภาพแวดล้อม ทำให้สามารถมีชีวิตรและปรับตัวอยู่ในสังคมได้อย่างมีความสุข

รวีวรรณ ชินะตระกูล (2537, หน้า 27-36) ได้กล่าวไว้ว่า การแนะแนวแบ่งออกเป็น 3 ประเภท ได้แก่

- 1 . แนะนำทางการศึกษา (Educational Guidance)
- 2 . แนะนำอาชีพ (Vocational Guidance)
- 3 . แนะนำส่วนตัวและสังคม (Personal Social Guidance)

1. การแนะแนวทางการศึกษา เป็นกระบวนการที่ช่วยเหลือนักเรียน หรือบุคคลในทางด้านการศึกษา เพื่อให้นักเรียนรู้จัก เข้าใจ และเลือกศึกษาได้อย่างเหมาะสมตามเอกัตภาพและความสามารถของนักเรียน เพื่อให้นักเรียนได้มรพัฒนาการทางสติปัญญา ความเฉลียวฉลาดได้อย่างเต็มที่ ตามขีดความสามารถ

2. การแนะแนวอาชีพ เป็นกระบวนการอย่างหนึ่งที่มีมุ่งเน้นช่วยเหลือให้บุคคลมีความสามารถในการเลือกประกอบอาชีพได้อย่างเหมาะสมกับความถนัด ความสามารถ และความสนใจของตน ตลอดจนการช่วยเตรียมบุคคลเพื่อการประกอบอาชีพ การช่วยให้บุคคลมีเจตคติที่ดีต่ออาชีพ และช่วยให้บุคคลสามารถพัฒนาอาชีพของตน

3. การแนะแนวส่วนตัวและสังคม

การแนะแนวส่วนตัวและสังคม เป็นกระบวนการที่ช่วยให้บุคคลได้พัฒนาทางด้านส่วนตัวและสังคมให้มีความเป็นอยู่ มีความเจริญทางกาย ทางใจ มีอารมณ์ที่มั่นคง สามารถปรับตัวเข้ากับสังคมได้อยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุข เป็นบุคคลที่มีประสพการณ์ต่อตนเองและสังคม เช่น

- มีบุคลิกภาพที่ดี การสร้างเสริมลักษณะบุคลิกภาพที่ดี โดยชี้ให้เห็นลักษณะบุคลิกภาพที่ดี อาจใช้วิธีการสาธิตประกอบ ชี้ให้เห็นความสำคัญของบุคลิกภาพกับอาชีพต่างๆ เพื่อให้ นักเรียน ได้ฝึกฝน

- การสร้างเสริมสุขภาพจิตและการปรับอารมณ์ให้เหมาะสม เมื่อมีปัญหาหรือเหตุการณ์สะเทือนใจ

- การปรับตัวได้ดีในสังคม และปรับตัวเข้ากับสิ่งแวดล้อมได้
- มีความสามารถเป็นผู้นำและผู้ตาม
- มีสุขภาพอนามัยที่สมบูรณ์และแข็งแรง
- มีชีวิตครอบครัวที่มีความสุข
- มีการวางแผนชีวิตในอนาคตได้อย่างเหมาะสม

ทองเรียน อมรัชกุล และคณะ (2546, หน้า 5-6) สรุปได้ว่า การแนะแนวแบ่งเป็นประเภทใหญ่ๆ ได้ 3 ประเภท คือ

1. การแนะแนวการศึกษา หมายถึง การแนะแนวในด้านที่เกี่ยวกับการศึกษาที่เรียน การสอบคัดเลือกเข้าเรียนต่อ การปรับตัวในโรงเรียน การจัดวิธีเรียนที่ดี การรู้จักวิธีการอ่านหนังสือ การเขียนรายงาน การจดโน้ต และการใช้ห้องสมุด เป็นต้น

2. การแนะแนวอาชีพ หมายถึง การช่วยเหลือบุคคลให้รู้จักเลือกอาชีพ การเตรียมตัวประกอบอาชีพ การเข้าทำงาน และการทำให้ตนเองมีความเจริญก้าวหน้าในอาชีพการงาน เป็นต้น

3. การแนะแนวเกี่ยวกับปัญหาส่วนตัวและสังคม หมายถึง กระบวนการที่จะช่วยให้บุคคลมีชีวิตอย่างเป็นสุขทั้งทางร่างกายและจิตใจ รวมทั้งมีอารมณ์มั่นคง สามารถปรับตัวเข้ากับสิ่งแวดล้อมได้

สรุป

การแนะแนวแบ่งออกเป็น 3 ประเภท คือ

1. การแนะแนวการศึกษา (Educational Guidance)
2. การแนะแนวอาชีพ (Vocational Guidance)
3. การแนะแนวเกี่ยวกับปัญหาส่วนตัวและสังคม (Personal and Social Guidance)

การแนะแนวทั้ง 3 ประเภท ถ้าพิจารณาให้ดีไม่สามารถแยกออกจากกันได้เด็ดขาด แต่ที่แยกออกมาให้เห็นทั้ง 3 ประเภท ทั้งนี้ก็เพื่อให้บุคคลทั่วไปเข้าใจการแนะแนวในแต่ละประเภทให้ชัดเจนขึ้น เหตุผลที่กล่าวว่า การแนะแนวทั้ง 3 ประเภทไม่สามารถแยกออกจากกันได้เด็ดขาด ก็เพราะการแนะแนวมีความสัมพันธ์กัน เช่น การแนะแนวทางการศึกษาให้เหมาะสมและตรงตามความต้องการของแต่ละบุคคล ก็ต้องไปเกี่ยวข้องกับการแนะแนวอาชีพ หรือการแนะแนวอาชีพให้กับนักเรียนก็ย่อมสัมพันธ์กับการแนะแนวทางการศึกษา ทั้งนี้เพื่อให้สอดคล้องกับอาชีพและบุคลิกภาพของนักเรียนนั่นเอง หรือ การแนะแนวการศึกษาต่อซึ่งเป็นประเภทของการแนะแนวการศึกษา แต่การที่จะเรียนต่อก็หวังมีอาชีพในอนาคต การเลือกทางการศึกษาต่อก็คือ การเลือกเพื่อประกอบอาชีพ และการแนะแนวส่วนตัว เพื่อปรับปรุงบุคลิกภาพให้เข้ากับผู้อื่น อยู่ร่วมกับผู้อื่น ทำงานร่วมกับผู้อื่นในสังคมได้นับว่าเป็นการแนะแนวอาชีพได้ด้วย ดังนั้น การแนะแนวทั้ง 3 ประเภทจึงสัมพันธ์กัน ไม่สามารถแยกออกจากกันได้โดยเด็ดขาด

ประโยชน์ของการจัดบริการแนะแนวในโรงเรียน

พรหมธิดา แสนคำเครือ (2530, หน้า 15 – 16) บอกไว้ว่า ถ้าพิจารณาให้ถ่องแท้แล้ว จะเห็นได้ว่าบริการแนะแนวเป็นประโยชน์ต่อบุคคลหลายฝ่าย ดังต่อไปนี้ คือ

1. เป็นประโยชน์แก่ตัวนักเรียนเอง เพราะการแนะแนวจะช่วยให้นักเรียนรู้จักและเข้าใจตนเองอย่างถ่องแท้ ช่วยให้นักเรียนสามารถปรับตัวได้อย่างเหมาะสมในด้านต่าง ๆ เช่น ด้านการเรียน การศึกษาต่อ ความประพฤติ สุขภาพอนามัย สังคม ฯลฯ ทั้งยังสามารถแก้ปัญหาต่างๆ ได้อย่างฉลาด รู้จักและเข้าใจสิ่งแวดล้อม และสามารถดำรงชีวิตอยู่ในสังคมได้อย่างมีความสุข
2. เป็นประโยชน์กับผู้ปกครอง เพราะการแนะแนวจะช่วยให้ผู้ปกครองเข้าใจและยอมรับในเรื่องความแตกต่างระหว่างบุคคลของบุตรหลาน สามารถที่จะให้คำปรึกษาแนะแนวกับบุตรหลานของตนเองได้อย่างเหมาะสมกับความถนัด ความสามารถ และความสนใจของเขา และการที่เด็กได้ใช้ธรรมชาติที่มีมาไปในทางที่เหมาะสมก็ย่อมประสบความสำเร็จก้าวหน้า ก่อให้เกิด

3. เป็นประโยชน์ต่อครู บริการแนะแนวจะทำให้ครูรู้จักและเข้าใจนักเรียนดีขึ้นในทุกๆด้าน ซึ่งจะช่วยให้ครูสามารถที่จะจัดการเรียนการสอน การปกครองให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น และสามารถจะให้ความช่วยเหลือเด็กนักเรียนในด้านอื่นๆได้เหมาะสมกับเด็กแต่ละคน

4. เป็นประโยชน์ต่อโรงเรียน บริการแนะแนวจะช่วยให้โรงเรียนได้ข้อมูลต่างๆจากนักเรียน แล้วนำข้อมูลต่างๆที่ได้มาใช้ประกอบการปรับปรุงหลักสูตรการเรียนการสอน และการบริหารโรงเรียนให้เจริญก้าวหน้า บรรลุเป้าหมายที่กำหนดไว้

5. เป็นประโยชน์ต่อสังคมและประเทศชาติ งานของบริการแนะแนว โดยธรรมชาติแล้วจะเป็นเรื่องของการพัฒนาคน ช่วยให้คนมีคุณภาพมีความสามารถ คิดเป็น ทำเป็นและแก้ปัญหาเป็น ซึ่งจะมีผลต่อการพัฒนาสังคมและประเทศชาติในที่สุด

รวีวรรณ ชินะตระกูล (2537, หน้า 69 – 71) กล่าวว่าถึงประโยชน์ของการแนะแนวไว้ดังต่อไปนี้

1. ช่วยให้นักเรียนมีความมั่นคงทางจิตใจ โดยกิจกรรมแนะแนวจะช่วยให้นักเรียนรู้จักตนเองอย่างแท้จริง รู้ขอบเขตความสามารถ รวมทั้งจุดเด่นจุดด้อยของตนเอง เป็นการสร้างความเชื่อมั่นในตนเอง เป็นตัวของตัวเอง กล้าเผชิญความจริง ซึ่งคุณลักษณะเหล่านี้เป็นแนวทางไปสู่การพัฒนาจนถึงขีดสุด ซึ่งเป็นจุดประสงค์สำคัญของการศึกษา

2. ช่วยให้นักเรียนเข้าใจตนเองและสิ่งแวดล้อม ทำให้นักเรียนเข้าใจตนเองและสิ่งแวดล้อม ทำให้นักเรียนสามารถวางแผนการในอนาคตได้เหมาะสมกับตนเอง ทั้งด้านการศึกษา และอาชีพ

3. ช่วยให้นักเรียนปรับตัวเข้ากับผู้อื่นได้ดี ทำให้นักเรียนอยู่ในสังคมได้อย่างมีความสุข

4. ช่วยให้ครูเข้าใจนักเรียนดีขึ้นทำให้ครูสามารถจัดการศึกษาได้เหมาะสมกับเด็ก การศึกษาจะได้ผลดีขึ้น

5. ช่วยครูในการแก้ปัญหาของนักเรียน เป็นการลดปัญหาในการเรียนการสอนไปด้วย

6. รู้แหล่งสำคัญในการเสนอข้อมูลให้ผู้บริหารโรงเรียน เพื่อนำไปใช้ในการปรับปรุงหลักสูตรให้เหมาะสมกับความต้องการของนักเรียน

7. ให้ข้อมูลเกี่ยวกับการศึกษา การเลือกอาชีพ และการดำรงชีวิตในสังคมแก่นักเรียน เพื่อให้นักเรียนสามารถดำรงชีวิตได้อย่างเหมาะสม และก้าวไปสู่ความสำเร็จในชีวิตต่อไป

8. ช่วยให้นักเรียนรู้แนวทางการศึกษาต่อ รู้จักคุณค่าของการประกอบอาชีพ วิธีสร้างความสัมพันธ์ระหว่างบุคคล รู้จักระเบียบวินัย

9. ช่วยให้นักเรียนเข้าใจตนเองและสิ่งแวดล้อม นำไปสู่การป้องกันปัญหา ตัดสินปัญหา พัฒนาสิ่งที่ตนเองปรารถนาอย่างเหมาะสม

10. ช่วยให้เด็กแต่ละคนได้เรียน เพื่อที่เขาจะได้พัฒนาได้เต็มที่และมีความสุข ความสำเร็จในชีวิต

11. ช่วยให้นักเรียนได้รู้จักและเข้าใจตนเอง เพราะการรู้จักและเข้าใจตนเองนั้นส่งผลกระทบต่อไปถึงการดำเนินชีวิตของนักเรียนในอนาคต การรู้จักและเข้าใจตนเอง จะช่วยให้นักเรียนตัดสินใจในการเลือกเรียนต่อ เลือกประกอบอาชีพ หรือรู้จักปรับตัวที่จะอยู่ในสังคม และรู้จักดำเนินชีวิตของตนให้ดี และมีคุณภาพดียิ่งขึ้น

พนม ลีมาจารย์ (2533, หน้า 20) ได้กล่าวถึงประโยชน์ของการจัดบริการแนะแนวในโรงเรียน ไว้ดังนี้

1. ช่วยให้นักเรียนรู้จักและเข้าใจตนเองอย่างถ่องแท้ ทำให้สามารถปรับตัวอยู่ในสังคมได้เป็นอย่างดี รู้จักเลือกและตัดสินใจได้อย่างฉลาดและเหมาะสม สามารถแก้ปัญหาต่างๆ ที่ตนประสบได้อย่างมีประสิทธิภาพ สามารถวางแผนการชีวิตในอนาคตของตนเอง และสามารถนำตนเองไปสู่เป้าหมายที่วางไว้ ทั้งยังช่วยให้นักเรียนได้รับการส่งเสริมพัฒนาให้เกิดความเจริญอกงามทุกด้านอย่างมีบูรณาการ

2. ช่วยให้คณะครูได้รู้จักนักเรียนของตนแต่ละคนอย่างลึกซึ้ง ทำให้ยอมรับนักเรียนในฐานะเป็นเอกัตบุคคล เข้าใจว่านักเรียนแต่ละคนมีความแตกต่างในด้านต่างๆ เช่น สติปัญญา สภาพร่างกาย ความถนัด ค่านิยม ทำให้ทางโรงเรียนสามารถจัดการเรียนการสอนและกิจกรรมต่างๆ ได้อย่างเหมาะสม และสอดคล้องกับความต้องการของนักเรียน และช่วยให้ปัญหาของโรงเรียนที่เกิดขึ้นจากนักเรียนลดน้อยลงไปอีกด้วย

3. ช่วยให้บิดามารดา และผู้ปกครองของนักเรียนรู้จักและเข้าใจเด็กของตนดีขึ้น ยอมรับสภาพความเป็นจริงเกี่ยวกับบุตรหลานของตนในฐานะที่เป็นบุคคลคนหนึ่งซึ่งแตกต่างจากบุคคลอื่น ๆ และให้ความร่วมมือแก่ทางโรงเรียนในการส่งเสริมพัฒนาบุตรหลานของตน

4. ช่วยให้สังคมและประเทศชาติได้ประชากรที่มีคุณภาพ ไม่เป็นผู้ที่ก่อให้เกิดปัญหาสังคม และช่วยเพิ่มพูนเศรษฐกิจของประเทศ เนื่องจากเด็กได้เรียนและได้ประกอบอาชีพที่สอดคล้องกับความสามารถ ความถนัด และความสนใจของตน

สรุป

การแนะแนวเป็นทั้งศาสตร์และศิลป์ มีรูปแบบที่เป็นกระบวนการต่างๆ โดยมีจุดมุ่งหมายให้บุคคลมีความสามารถช่วยตนเองได้ กล่าวคือ ช่วยให้ผู้รู้จักและเข้าใจตนเองทุกด้าน ช่วยให้ผู้รู้จักพัฒนาตนเอง รู้จักนำความรู้ ความสามารถ หรือนำศักยภาพของตนมาใช้ให้เป็นประโยชน์เพื่อตนเอง เพื่อครอบครัว และเพื่อสังคม งานบริการแนะแนวมีประโยชน์ต่อทุกฝ่ายไม่ว่าจะเป็นตัวนักเรียนเอง ผู้ปกครอง ครู โรงเรียน ชุมชน สังคม และ ประเทศชาติ เพราะการแนะแนวเป็นงานที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาศักยภาพของมนุษย์โดยตรง เมื่อมนุษย์ซึ่งมีศักยภาพอยู่ในตัวเองอยู่แล้ว และเมื่อได้รับการส่งเสริมพัฒนาไปในทิศทางที่ถูกที่ควรและมีความเหมาะสมจนถึงขีดสุด ก็ย่อมจะแสดงออกถึงศักยภาพได้อย่างเต็มที่ ส่งผลให้เกิดการพัฒนาทั้งตนเอง ผู้อื่น สิ่งแวดล้อม ชุมชน สังคม และประเทศชาติ

กิจกรรมนักเรียน

ความหมายของกิจกรรมนักเรียน

กิจกรรมพัฒนาผู้เรียน หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน กล่าวไว้ว่า กิจกรรมนักเรียนเป็นกิจกรรมที่เกิดจากความสมัครใจของผู้เรียนมุ่งพัฒนาคุณลักษณะที่พึงประสงค์เพิ่มเติมจากกิจกรรมในกลุ่มสาระการเรียนรู้ เป็นกิจกรรมที่ผู้เรียนช่วยกันคิด ช่วยกันทำ ช่วยกันแก้ปัญหา ส่งเสริมศักยภาพของผู้เรียนอย่างเต็มที่ รวมถึงกิจกรรมที่มุ่งปลูกฝังความดี ระเบียบวินัย รับผิดชอบ รู้สิทธิและหน้าที่ของตนเอง

จุดมุ่งหมายของการจัดกิจกรรมนักเรียน

ไพโรจน์ นาคะสุวรรณ และวันนอร์ มะทา (2528, หน้า 9) ตามหลักสูตรการจัดกิจกรรมนักเรียนในโรงเรียนที่จัดการศึกษาทั้งระดับประถมศึกษา และมัธยมศึกษา ในการควบคุมดูแลของกระทรวงศึกษาธิการ มีจุดมุ่งหมายในการจัดกิจกรรม ดังต่อไปนี้

1. เพื่อให้เป็นผู้ที่มีระเบียบวินัย
2. เพื่อให้มีความจงรักภักดีต่อสถาบันชาติ ศาสนา พระมหากษัตริย์
3. เพื่อให้มีความเข้าใจและเลื่อมใสในการปกครองระบอบประชาธิปไตยอันมี

พระมหากษัตริย์ทรงเป็นระมุข

4. เพื่อให้มีความรับผิดชอบในการปฏิบัติตามสิทธิ และหน้าที่ ภายใต้ขอบเขตของกฎหมาย
5. เพื่อให้มีความซาบซึ้งในคุณค่า ดำรงไว้และส่งเสริมเอกลักษณ์วัฒนธรรมอันดีงามของ

ชาติไทย

6. เพื่อให้เกิดความรัก และความสามัคคีในหมู่คณะ

7. เพื่อส่งเสริมทักษะ ความถนัด และความคิดริเริ่มสร้างสรรค์
8. เพื่อส่งเสริมพัฒนาการทางร่างกายและจิตใจ และรู้จักการใช้เวลาว่างให้เป็นประโยชน์
9. เพื่อให้รู้จักการบำเพ็ญประโยชน์ต่อสังคมและสร้างเสริมความมั่นคงของชาติ
10. เพื่อให้เป็นผู้มีคุณธรรมและจริยธรรมอันดีงาม
11. เพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ของการจัดการศึกษาให้มากยิ่งขึ้น

ประเภทของกิจกรรมนักเรียน

1. กิจกรรมที่ให้นักเรียนมีส่วนร่วมในการจัดกิจกรรมของโรงเรียน การจัดกิจกรรมประเภทนี้โรงเรียนเปิดโอกาสให้นักเรียนในโรงเรียนเลือกผู้แทนนักเรียนขึ้นคณะหนึ่ง เรียกว่า สภานักเรียน (Student Council) มีหน้าที่ช่วยเหลือโรงเรียนในการจัดกิจกรรมต่าง ๆ ให้สอดคล้องกับความต้องการของคณะนักเรียนหรือช่วยเหลือโรงเรียนในด้านอื่น ๆ ยกตัวอย่างเช่น ในโรงเรียนใหญ่ ๆ สภานักเรียนจะเป็นตัวประสานระหว่างคณะครูกับนักเรียน

2. การประชุม (Assembly) การประชุมในที่นี้ไม่ได้หมายถึงการประชุมเพื่อสั่งสอนเพียงอย่างเดียว อาจมีกิจกรรมอย่างอื่นเสนอต่อที่ประชุมนักเรียน เช่น การฟังกดนตรี ปาฐกถา ชมภาพยนตร์ ละคร เป็นต้น

3. กิจกรรมที่กระทำนอกโรงเรียน (Out-of-school experience) เช่น การจัดทัศนajara การช่วยเหลือทำความสะอาดให้แก่ชุมชน การซ่อมแซมสาธารณสถาน เช่น ถนน สะพาน หรือการทำประโยชน์อื่น ๆ แก่ชุมชน กิจกรรมเหล่านี้จะเป็นเครื่องมือช่วยเผยแพร่ชื่อเสียงของโรงเรียนไปในตัวด้วย แต่ทั้งนี้ทางโรงเรียนจะต้องคอยเอาใจใส่ดูว่ากิจกรรมที่ไปทำนั้นตรงต่อจุดมุ่งหมายของโรงเรียน มีค่าต่อการศึกษานักเรียน และเป็นไปด้วยความประหยัด

4. กิจกรรมเกี่ยวกับการพิมพ์ (Publication) มี 3 อย่างคือ

4.1 หนังสือพิมพ์ของโรงเรียน อาจจะทำในรูปของหนังสือพิมพ์ (Newspaper) หรือเป็นอัดสำเนาก็ได้ การจัดทำเป็นรูปอัดสำเนาสะดวก และเหมาะสำหรับโรงเรียนมากกว่าหนังสือพิมพ์โรงเรียนโดยเปิดโอกาสให้นักเรียนได้ฝึกหัดในด้านการเขียนข่าวเพื่อนำเสนอ หรือบทความต่าง ๆ เพื่อใช้เป็นเครื่องมือในการประชาสัมพันธ์โรงเรียนอีกทางหนึ่งด้วย

4.2 หนังสือประจำปี (Year book) ค่อนข้างจัดได้ลำบาก ราคาแพง โดยมากมักจะจัดในระดับชั้นมัธยมศึกษาเป็นส่วนใหญ่ หรือบางโรงเรียนถือเอาหนังสือพิมพ์ของโรงเรียนฉบับสุดท้ายของปีการศึกษาเป็นฉบับพิเศษ สรุปกิจกรรมทั้งปีเป็นหนังสือประจำปีไปเลย

4.3 สมุดคู่มือ โดยปกติโรงเรียนมักจะจัดทำขึ้นเอง เพื่อเป็นคู่มือในการแนะนำให้นักเรียนใหม่รู้จักโรงเรียนมากขึ้น แต่อย่างไรก็ตามทางโรงเรียนก็มักจะให้สภานักเรียนมีส่วนร่วมในการจัดเนื้อหา หรือเรื่องราวที่จะบรรจุไว้ในสมุดคู่มือขึ้นด้วย

5. กิจกรรมเกี่ยวกับกีฬา (Sports and Athletics) ทั้งกีฬาภายในโรงเรียน และระหว่างโรงเรียนด้วย โดยทางโรงเรียนจะต้องให้นักเรียนเข้าใจว่าการแข่งขันนั้นเป็นไปเพื่อน้ำใจของนักกีฬา (Spirit) การแพ้ชนะถึงแม้ว่าจะเป็นสิ่งสำคัญ แต่ก็ยังเป็นรองลงมาจากจุดมุ่งหมายของการกีฬาที่มุ่งเพาะความเป็นนักกีฬา รู้จักแพ้ชนะ สร้างกำลังกาย กำลังใจให้สมบูรณ์ และบุคคลที่ผู้บริหารสถานศึกษาจะต้องเอาใจใส่เป็นพิเศษ คือ ครูผู้ควบคุมนักกีฬา เพราะปรากฏเสมอว่าเป็นตัวช่วยให้เกิดความแตกฉานในระหว่างนักกีฬาด้วยกัน

6. กิจกรรมเกี่ยวกับดนตรี (Music) มีดนตรีไทย ดนตรีสากล และแตรวง ดูเหมือนว่ากิจกรรมเกี่ยวกับการดนตรีจะได้รับการส่งเสริมจากโรงเรียนมากที่สุด แต่การจัดหาอุปกรณ์ดนตรีก็ยังคงเป็นอุปสรรคต่อการจัดกิจกรรมนี้อยู่มาก แต่อย่างไรก็ตาม เพื่อเป็นการส่งเสริมการดนตรีโรงเรียนต่างๆ มักจะจัดให้มีการแสดงดนตรีร่วมกันในกลุ่มโรงเรียน (Music festival) ซึ่งการจัดกิจกรรมเช่นนี้ก่อให้เกิดความสามัคคีในระหว่างโรงเรียนได้ดีมาก และมีคุณค่าในทางเสริมสร้างความรักมนดนตรีควบคู่ไปกับการรักษาวัฒนธรรมของชาติด้วย

7. กิจกรรมเกี่ยวกับการละครและการพูดในที่สาธารณะ การแสดงถือเป็นศิลปะชั้นสูงอย่างหนึ่งที่จะต้องใช้ความสามารถในการแสดงออก (Expression) ทั้งหน้าตาและท่าทางให้เหมาะสมกับท้องเรื่อง ส่วนการพูดในที่สาธารณะหมายรวมถึง การปาฐกถา การอภิปราย การโต้เถียง ซึ่งรวมเรียกว่า Forensic activities การฝึกการพูดในที่สาธารณะมีความจำเป็นในชีวิตประจำวันมากขึ้น ในบางโรงเรียนมีการสอนวิชาการพูด ซึ่งมีการฝึกหัดในด้านท่วงที ท่าทาง การจัดลำดับเนื้อเรื่อง การใช้น้ำเสียง ตลอดจนลีลาในการพูด อันจะทำให้ผู้ฟังมีความคิดเห็นคล้อยตามหรือเกิดความคิดใหม่ ๆ ขึ้นตามเจตนาธรรมณ์ และจุดประสงค์ของการพูดนั้น ๆ

8. กิจกรรมลูกเสือ เนตรนารี ยุวกาชาด ผู้บำเพ็ญประโยชน์ และรักษาดินแดน หรือบางทีก็ถือว่าเป็นกิจกรรมที่เกี่ยวกับการสังคมสงเคราะห์ (Social welfare) เพราะถือว่าคุณสมบัติของลูกเสือและอนุกาชาดหรือเนตรนารี คือการบำเพ็ญตนให้เป็นประโยชน์ต่อบุคคลอื่นโดยไม่หวังผลประโยชน์ตอบแทน อันนับได้ว่าเป็นคุณธรรมอันสูงสุดที่มนุษย์จะพึงมีต่อมนุษย์ด้วยกัน และต่อสังคมที่ตัวเองเป็นสมาชิกอยู่ นอกจากนี้การลูกเสือยังมีคุณประโยชน์ในด้านกล่อมเกล่าและสร้างนิสัยความเป็นลูกผู้ชายให้เกิดขึ้น มุ่งปลูกฝัง ระเบียบวินัย กฎเกณฑ์ เพื่อการอยู่ร่วมกันในสภาพชีวิตต่าง ๆ นำไปสู่พื้นฐานการทำประโยชน์ให้แก่สังคมและวิถีชีวิตในระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข ซึ่งกระบวนการจัดให้เป็นไปตามข้อกำหนดของคณะกรรมการลูกเสือแห่งชาติ ยุวกาชาด สมาคมผู้บำเพ็ญประโยชน์ และกรมการรักษาดินแดน ด้วยเหตุผลดังกล่าวทำให้การลูกเสือได้รับการส่งเสริมและสนับสนุนอย่างกว้างขวาง

ทั้งนี้ ในทางปฏิบัติสถานศึกษาจัดกิจกรรมในลักษณะของการบูรณาการองค์ความรู้ต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องส่งเสริมการเรียนรู้ตามกลุ่มสาระการเรียนรู้ให้มีความกว้างขวางลึกซึ้งยิ่งขึ้น อีกทั้งให้ผู้เรียนได้ค้นพบและใช้ศักยภาพที่มีในตนเองอย่างเต็มที่ เลือกตัดสินใจได้อย่างมีเหตุผลเหมาะสมกับตนเอง สามารถวางแผนชีวิตและอาชีพได้อย่างมีคุณภาพ เน้นการเสริมสร้างทักษะชีวิตคุณลักษณะทางอารมณ์ศีลธรรมและจริยธรรมรู้จักสร้างสัมพันธ์ภาพที่ดีเพื่อปรับตัวเข้ากับบุคคลและสถานการณ์ต่าง ๆ ได้อย่างดีและมีความสุข เช่น กิจกรรมสร้างเสริมความรู้สึกรักและเห็นคุณค่าในตนเอง กิจกรรมพัฒนาคุณลักษณะทางอารมณ์ ศีลธรรมและจริยธรรม กิจกรรมเหล่านี้สามารถหลอมเข้าไปในการจัดกิจกรรมลูกเสือ เนตรนารี ยุวกาชาด ผู้บำเพ็ญประโยชน์ในการลักษณะของการเข้าค่ายต่าง ๆ หรืออาจแยกจัดเป็นกิจกรรมเฉพาะทางได้ เช่น จัดกิจกรรมลูกเสือ เนตรนารี ยุวกาชาด ผู้บำเพ็ญประโยชน์โดยมุ่งเป็นการฝึกระเบียบวินัย การอยู่ร่วมกันอย่างมีความสุข กิจกรรมชมรมวิชาการ มุ่งเน้นประสบการณ์ ความชำนาญเฉพาะเรื่องที่ถนัดและสนใจจากการเรียนรู้สาระต่าง ๆ ชุมชนต่าง ๆ เพื่อร่วมกันคิดค้นกิจกรรมที่สร้างสรรค์ก่อให้เกิดความสนุกสนานและพัฒนาทักษะทางสังคม ทั้งนี้แม้จะแยกจากกิจกรรมเฉพาะทางก็สามารถบูรณาการกิจกรรมแนะแนวเข้าไว้ด้วยเพื่อให้ค้นพบศักยภาพของตนเอง

กิจกรรมชุมนุม / ชมรม

ความหมายของกิจกรรมชุมนุม / ชมรม

ไพโรจน์ นาคะสุวรรณ และวันนอร์ มะทา (2528, หน้า 48-50) กิจกรรมชุมนุม / ชมรม หมายถึง กิจกรรมชุมนุม / ชมรมต่างๆ ซึ่งทางโรงเรียนโดยครูผู้สอนได้จัดให้มีขึ้นแล้วให้นักเรียนเลือกเข้าร่วมชุมนุม/ชมรมตามความสนใจ ความสมัครใจของตนเอง หรืออีกกรณีหนึ่งคือการรวมกลุ่มของเด็กนักเรียนที่มีความสนใจในวิชาการ หรือกิจกรรมอย่างเดียวกัน และสมัครใจดำเนินการจัดกิจกรรมร่วมกัน มีการกำหนดวัตถุประสงค์และระเบียบข้อบังคับของชุมชน โดยมีอาจารย์ที่ปรึกษาชุมนุมคอยให้คำแนะนำในการปฏิบัติงาน

จุดมุ่งหมายของกิจกรรมชุมนุม / ชมรม

1. เพื่อเปิดโอกาสให้นักเรียนได้แสดงออกซึ่งความสามารถพิเศษ ได้ร่วมกิจกรรมตามความถนัดและความสนใจ
2. เพื่อให้นักเรียนได้กระทำกิจกรรมร่วมกัน ทำให้เกิดพัฒนาการทางสังคมและมีเพื่อนมากขึ้น
3. เพื่อให้นักเรียนรู้จักใช้เวลาว่างให้เป็นประโยชน์
4. เพื่อส่งเสริมความคิดริเริ่มสร้างสรรค์

5. เพื่อเสริมสร้างให้นักเรียนมีความสามัคคี มีความรับผิดชอบและเสียสละเพื่อส่วนรวม
6. เพื่อพัฒนาความเป็นผู้นำ และให้รู้จักการเป็นผู้ตามที่ดีตามกระบวนการประชาธิปไตย
7. เพื่อให้นักเรียนได้รับความสนุกสนาน ความเพลิดเพลินเป็นการผ่อนคลายอารมณ์ และลดความตึงเครียด
8. เพื่อส่งเสริมความสัมพันธ์อันดีระหว่างครูกับนักเรียน ช่วยลดช่องว่างระหว่างครูอาจารย์กับนักเรียน ทำให้ครูรู้จักนักเรียนได้ดีขึ้น
9. เพื่อเป็นการจัดประสบการณ์ให้แก่นักเรียน ทำให้เชื่อมั่นในตนเอง รู้จักร่วมมือกับบุคคลอื่น มีความสุภาพอ่อนโยน มีวินัยและรู้จักควบคุมตนเอง
10. เพื่อส่งเสริมบุคลิกภาพของนักเรียน ทำให้มีความเชื่อมั่นในตนเอง รู้จักร่วมมือกับผู้อื่น มีความสุภาพอ่อนโยน มีวินัยและรู้จักควบคุมตนเอง

วิธีดำเนินการจัดตั้งชุมนุม / ชมรม

การจัดตั้งชุมนุมโดยถูกต้องตามหลักการ จะช่วยให้มองเห็นแนวทางดำเนินงานได้อย่างชัดเจน และเป็นที่ยึดมั่นได้ว่าผลการดำเนินงานของชุมนุม / ชมรม จะต้องเป็นที่พึงพอใจทั้งผู้ดำเนินงาน ผู้ร่วมงาน และผู้ดำเนินงาน และผู้ร่วมสังเกตการณ์ หลักการในการจัดตั้งชุมนุมมีดังนี้

1. การกำหนดวัตถุประสงค์ชุมนุม / ชมรม เป็นสิ่งที่จำเป็นมากเพราะวัตถุประสงค์จะเป็นแนวทางการดำเนินงานของชุมชน / ชมรม และควบคุมการดำเนินงานให้ตรงตามเป้าหมายนั้นๆ จะแสดงให้เห็นประโยชน์ของกิจกรรม ซึ่งจะมีขึ้นแก่ผู้เรียน และจะต้องสอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของสถานศึกษาด้วย
2. วางโปรแกรมชุมนุม / ชมรม ควรเริ่มจัดตั้งแต่ต้นปีการศึกษา การวางโปรแกรมของชุมนุม / ชมรม ควรมีการศึกษาอย่างละเอียดถี่ถ้วนเกี่ยวกับอุดมคติ วัตถุประสงค์ และวิธีดำเนินงาน ซึ่งควรจะอยู่ในความรับผิดชอบของคณะกรรมการบริหารของสถานศึกษาและผู้บริหาร และเพื่อเป็นการสร้างความเข้าใจอันถูกต้องแก่ครู ซึ่งทำหน้าที่เป็นที่ปรึกษาชุมนุม / ชมรม ให้เข้าใจความสำคัญของโปรแกรม ขอบเขตความรับผิดชอบตลอดจนวิธีการที่จะปรับปรุงการจัดดำเนินงานให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น
3. บุคคลซึ่งรับผิดชอบในการดำเนินงานของชุมนุม / ชมรม โดยตรงได้แก่ครูที่ปรึกษานักเรียน และหน่วยงานในสังคมที่จะให้ความช่วยเหลือในการจัดกิจกรรม อนึ่ง ในการดำเนินงานกิจกรรมจะสัมฤทธิ์ผลระดับใดก็ต้องขึ้นอยู่กับความสนใจและการสนับสนุนของบุคคลทุกกลุ่มในสถานศึกษานั้นๆ
4. การดำเนินงานและการบริหารงานชุมนุม/ ชมรม ประกอบด้วย

- 4.1 สมาชิก กำหนดคุณสมบัติ จำนวน หน้าที่ วิธีการคัดเลือก
 - 4.2 ขนาดของชุมนุม / ชมรม ควรพิจารณาให้เหมาะกับจำนวนสมาชิกที่จะมีโอกาสเข้าร่วมกิจกรรมได้เสมอๆและมีอิสระ
 - 4.3 การตั้งชื่อชุมนุม / ชมรม ควรสะท้อนให้เห็นความสนใจ การจัดดำเนินงาน ตลอดจนอุปกรณืที่อาจจะใช้
 - 4.4 กำหนดเวลาการประชุม ไม่ควรจัดให้มีการประชุมบ่อย เพราะจะทำให้สมาชิกเบื่อ แต่ควรกำหนดเป็นระยะเวลา เช่น 2 อาทิตย์ต่อครั้งหรือตามโอกาสอันจำเป็น
 - 4.5 ภาชิตประจำชุมนุม / ชมรม ควรใช้ภาษาที่สุภาพและแสดงให้เห็นจุดมุ่งหมายของชุมนุม / ชมรมแ่งอยู่ในภาชิตนั้นๆ
 - 4.6 ค่าธรรมเนียมการสมัครเข้าเป็นสมาชิก จำนวนค่าสมัครขึ้นอยู่กับประเภทของกิจกรรม แต่ไม่ควรแพงมาก เพราะทำให้สมาชิกที่มีความสนใจ จริงๆแต่ขาดทุนทรัพย์ไม่สามารถสมัครเข้าร่วมกิจกรรม
 - 4.7 หลักการย่อยอื่นๆ ของชุมนุม/ชมรม เช่น ตราของชุมนุม/ชมรม รหัสคำพูดที่ใช้ในระหว่างสมาชิก เครื่องหมายประจำรหัสสมาชิก ฯลฯ
 - 4.8 ระเบียบข้อบังคับของชุมนุม/ชมรม ซึ่งถือเป็นข้อปฏิบัติของผู้ร่วมกิจกรรมและแนะแนวการจัดการดำเนินงาน
 - 4.9 ตำแหน่งของกรรมการของชุมนุม/ชมรมในการดำเนินงาน เช่น ประธาน รองประธาน เลขานุการ เหรัญญิก ประชาสัมพันธ์ ฯลฯ
 - 4.10 การพิจารณาจัดชุมนุม/ชมรม เข้าประเภทของกิจกรรมหลักสูตร
- ชุมนุม / ชมรมต่างๆ ที่มีการจัดตั้งขึ้นในสถานศึกษา ได้แก่**
1. ชุมนุมภาษาไทย
 2. ชุมนุมภาษาอังกฤษ
 3. ชุมนุมนันทนาการ
 4. ชุมนุมวิทยาศาสตร์
 5. ชุมนุมเพลงลูกทุ่งไทย
 6. ชุมนุมดนตรี
 7. ชุมนุมสมุนไพรไทย
 8. ชุมนุมกีฬาต่าง ๆ
 9. ชุมนุมศิลปะ
 10. ชุมนุมพุทธศาสตร์

11. ชุมนุมคณิตศาสตร์
12. ชุมนุมอนุรักษสิ่งแวดลอม
13. ชุมนุมพฤศศาสตร์
14. ชุมนุมรักศิลป์
15. ชุมนุมเพลงพื้นบ้าน

กิจกรรมเสริมหลักสูตร

ความหมายของกิจกรรมเสริมหลักสูตร

นักการศึกษาได้ให้ความหมายของกิจกรรมเสริมหลักสูตรไว้ เช่น

แมคคราว (Harry C. Makown) กล่าวว่า กิจกรรมเสริมหลักสูตร คือกิจกรรมที่นักเรียนจัดขึ้นโดยมีครูและผู้บริหารโรงเรียนให้คำแนะนำปรึกษา ไม่มีการให้หน่วยกิตทางวิชาการในการเข้าร่วมกิจกรรม

กู๊ด (Cartar V. Good) กล่าวว่า กิจกรรมเสริมหลักสูตร หมายถึงโปรแกรมและการจัดดำเนินงาน ซึ่งนักเรียน องค์การนักศึกษาหรือสถาบันการศึกษาจัดทำขึ้น โดยมีจุดมุ่งหมายเพื่อสร้างความสนุกสนาน เพิ่มพูนความรู้ ส่งเสริมความถนัดและความสนใจ ไม่มีการให้หน่วยกิตทางวิชาการ และอยู่ภายใต้การควบคุมของสถาบันการศึกษา

แมมซัค (Susan P. Mamchak and Steven R. Mamchak) กล่าวว่า กิจกรรมเสริมหลักสูตร หมายถึงกิจกรรมทั้งหลายที่โรงเรียนจัดและสนับสนุนให้จัดขึ้นนอกเหนือจากหลักสูตรปกติ และนักเรียนเข้าร่วมกิจกรรมเหล่านั้นด้วยความสมัครใจ

สรุป

กิจกรรมเสริมหลักสูตร หมายถึง กิจกรรมที่สถานศึกษาจัดและสนับสนุนให้ผู้เรียนจัดขึ้นเพื่อสนองความสนใจ ส่งเสริมพัฒนาการของผู้เรียนนอกเหนือจากหลักสูตรปกติ และช่วยพัฒนาความถนัด ความสนใจ ตามความต้องการของผู้เรียน เป็นกิจกรรมที่มุ่งเน้นการเติมเต็มความรู้ ความชำนาญและประสบการณ์ของผู้เรียนให้กว้างขวางยิ่งขึ้น เพื่อการค้นพบความถนัด ความสนใจของตนเอง และพัฒนาตนเองให้เต็มศักยภาพ ตลอดจนการพัฒนาทักษะของสังคม และปลูกฝังจิตสำนึกของการทำประโยชน์เพื่อสังคม ไม่มีการให้คะแนนทางวิชาการและผู้เรียนเข้าร่วมกิจกรรมด้วยความสมัครใจ

ความสำคัญและความจำเป็นของการจัดกิจกรรมเสริมหลักสูตร

ไพโรจน์ นาคะสุวรรณ และวันนอร์ มะทา (2528, หน้า 5-6) การจัดกิจกรรมเสริมหลักสูตร มีความสำคัญ และมีความจำเป็นอย่างยิ่งที่ต้องจัดให้แก่ผู้เรียน เพราะเป็นการส่งเสริมพัฒนาการด้านต่างๆ ให้แก่นักเรียนรอบด้าน ทั้งด้านร่างกาย อารมณ์ สังคม และสติปัญญา ทั้งยังช่วยเสริมสร้างให้การเรียนรู้ตามหลักสูตรสมบูรณ์ยิ่งขึ้น

การเรียนการสอนในห้องเรียนส่วนใหญ่มุ่งเน้นเนื้อหาวิชา หรือการพัฒนาด้านสติปัญญา เป็นสำคัญ แต่การดำรงชีวิตอยู่ในสังคมได้อย่างปกติสุขนั้น ผู้เรียนจำเป็นต้องได้รับการพัฒนาด้านสังคมและด้านอื่นๆ ควบคู่กันไปด้วย เพื่อให้ผลผลิตจากระบบโรงเรียนได้พัฒนารอบด้าน เป็นกำลังคนที่สมบูรณ์และมีชีวิตอยู่ในสังคมได้อย่างเป็นสุขจึงจำเป็นต้องจัดกิจกรรมเสริมหลักสูตรขึ้นในสถานศึกษา

นักการศึกษาได้ให้ความเห็นว่า การจัดกิจกรรมเสริมหลักสูตรเป็นสิ่งสำคัญ และจำเป็นอย่างยิ่งที่โรงเรียนควรจัดและสนับสนุนให้นักเรียนจัดขึ้น เช่น

เบลาร์และกลาสมีเออร์ (Nathan S. Blount and Herbert J. Klausmeier) กล่าวว่า

“ การจัดกิจกรรมเสริมหลักสูตรจะช่วยให้นักเรียนได้มีโอกาสพัฒนาความเป็นผู้นำ รู้จักเคารพนับถือผู้อื่นและตนเอง มีสุขภาพดี มีความสุข มีทักษะในการใช้ส่วนต่างๆของร่างกาย มีอารมณ์ที่มั่นคง สร้างค่านิยมที่เหมาะสม สร้างสัมพันธภาพกับคนในวัยเดียวกันหรือวัยแก่กว่าได้ อีกทั้งช่วยให้ได้มีโอกาสร่วมทำงานกับเพื่อน ครู อาจารย์ และบุคคลต่าง ๆ ในชุมชน และสามารถที่จะดำรงตนได้อย่างมีความสุข ”

แมคคราว (Harry C. Mckown) ได้กล่าวถึงความคิดของนักการศึกษา 2 คน ซึ่งได้แก่ สเปนเซอร์ (Spencer) ผู้ซึ่งมีความคิดว่า “ การจัดกิจกรรมเสริมหลักสูตรนั้น มีความสำคัญเท่ากับการจัดการเรียนการสอน ” และ คอฟฟ์แมน (Coffman) แห่งมหาวิทยาลัยมินนิโซต้า มีความเห็นว่า “ การจัดกิจกรรมเสริมหลักสูตรเป็นพื้นฐานของการจัดการศึกษา ”

อันลัวร์ (Adolph Unruh) กล่าวว่า “ ไม่ควรพิจารณากิจกรรมเสริมหลักสูตรเป็นกิจกรรมพิเศษนอกเหนือไปจากการเรียนการสอน เพราะกิจกรรมเสริมหลักสูตรจะสามารถให้ประสบการณ์ที่ดีที่สุดตามความต้องการของหลักสูตร ซึ่งเน้นการปรับตัวของนักเรียนชายหญิงให้ดำรงตนอยู่ในสังคมได้เป็นอย่างดี นอกจากนั้นกิจกรรมเสริมหลักสูตรยังสามารถให้บทเรียนอันมีคุณค่าแก่ชีวิต ”

ชานน์นอน (John R. Shannon) กล่าวว่า “ การจัดกิจกรรมเสริมหลักสูตร ควรจะได้รับการพิจารณาว่าเป็นเรื่องสำคัญเรื่องหนึ่ง ซึ่งจะต้องคำนึงถึงเมื่อมีการจัดทำหลักสูตร เมื่อเป็นที่ยอมรับว่าการจัดการศึกษานั้นสามารถจะช่วยพัฒนาบุคลิกภาพของนักเรียนได้ กิจกรรมเสริม

พัชรา จันประเสริฐ (ม.ป.ป., หน้า 61-63) กล่าวว่า “ การให้การศึกษแก่เด็ก เพื่อต้องการให้เด็กพัฒนาตนเองทุกด้าน ทางโรงเรียนควรคำนึงถึงกิจกรรมที่จัดขึ้นในโรงเรียนด้วย เพราะเนื้อหาวิชาทุกแขนงต่างมีความสำคัญยิ่ง แต่จะให้ผลสมเจตนาธรรมและนำไปใช้ในชีวิตประจำวัน ได้ดีต้องอาศัยกิจกรรมเสริมหลักสูตรมาประกอบด้วย”

สรุป

กิจกรรมเสริมหลักสูตรมีประโยชน์ต่อนักเรียนในด้านส่งเสริมความรู้ทางวิชาการ ช่วยแก้ปัญหาการปกครอง ช่วยให้นักเรียนรู้จักการใช้เวลาว่างให้เกิดประโยชน์ ได้ค้นพบความถนัด ความสนใจ ความสามารถของตน สามารถแก้ปัญหาของตนเองและช่วยสังคมได้ด้วย สร้างความเป็นผู้นำและผู้ตาม สร้างความเชื่อมั่นในตนเอง เป็นการเตรียมเด็กเพื่อออกไปเป็นพลเมืองดีของสังคม เสริมสร้างความสัมพันธ์ระหว่างครูกับนักเรียน ให้นักเรียนได้เรียนรู้ระบอบประชาธิปไตย ช่วยให้เกิดรักและผูกพันกับโรงเรียน และในความคิดของเด็กนักเรียนเห็นว่าสมาชิกทุกคนควรมีส่วนร่วมในการจัดกิจกรรมด้วย

ความจำเป็นที่ต้องจัดกิจกรรมเสริมหลักสูตร

ไพโรจน์ นาคะสุวรรณ และวันนอร์ มะทา (2528, หน้า 7-29) ได้กล่าวถึงความจำเป็นที่ต้องจัดกิจกรรมเสริมหลักสูตรไว้ว่า

1. ความต้องการทางด้านจิตวิทยา การจัดกิจกรรมเสริมหลักสูตรมีความจำเป็นเพื่อสนองความต้องการทางด้านจิตวิทยาที่เกี่ยวกับนักเรียน ซึ่งต้องการการยอมรับจากเพื่อน ต้องการเป็นสมาชิกของกลุ่ม ต้องการปลดปล่อยความเหงา ต้องการเพื่อนที่มีความสนใจอย่างเดียวกัน ต้องการให้ตนเองเกิดความสำเร็จในหมู่เพื่อน ต้องการทดแทนในสิ่งที่ตนเองขาด เช่น ในบางครั้งเรียนไม่เก่งก็มาเอาดีทางกีฬา นอกจากนี้เด็กที่พ่อแม่ไม่มีความสนใจ ไม่มีเวลาให้ความรัก กิจกรรมเสริมหลักสูตรก็จะช่วยให้ความอบอุ่นทางใจแก่นักเรียนได้มาก

2. การดึงเอาความสนใจและความกระตือรือร้น กิจกรรมเสริมหลักสูตรบางอย่างถ้าหากได้วางแผนและดำเนินการอย่างดีแล้ว จะนำนักเรียนไปสู่เป้าหมายได้หลายอย่าง เป็นต้นว่าสามารถที่จะดึงความสนใจ ความสามารถพิเศษ และความกระตือรือร้นของนักเรียนให้ออกมาอย่างเด่นชัด เช่น กิจกรรมจัดนิทรรศการ ศิลปะ วาดเขียน และกิจกรรมที่มีการประกวดต่าง ๆ

3. การใช้เวลาว่างให้เกิดคุณค่าและมีประโยชน์ กิจกรรมเสริมหลักสูตรจะทำให้เด็กรู้สึกถึงการใช้เวลาว่างให้มีคุณค่าและเกิดประโยชน์ต่อตนเองและส่วนรวม กิจกรรมจะทำให้นักเรียนได้มีการแลกเปลี่ยนความคิดเห็น เกิดสัมพันธภาพและจุดสนใจต่าง ๆ ขึ้น เช่น เด็กวัยรุ่นที่สนใจในเรื่อง

4. สร้างมิตรภาพระหว่างนักเรียนด้วยกันและระหว่างนักเรียนกับครูให้แน่นแฟ้นยิ่งขึ้น นักเรียนที่สนใจสิ่งเดียวกันจะหาเวลาคุยแลกเปลี่ยนความคิดเห็นกับเพื่อน ๆ เป็นจุดเริ่มต้นของการพัฒนามิตรภาพ กับครูก็เช่นกัน ความสัมพันธ์ในห้องเรียนย่อมเกิดขึ้นยากเพราะมีความเครียดและเป็นทางการมากกว่า ถ้าหากครูได้ร่วมกิจกรรมบางอย่างกับนักเรียน ให้นักเรียนได้มีโอกาสพูดคุยสังสรรค์แบบไม่เป็นทางการแล้ว ก็จะช่วยให้เกิดมิตรภาพและความเข้าใจซึ่งกันและกันมากขึ้น ทั้งนี้ก็ต้องพึงระวังเกี่ยวกับจรรยาบรรณและวัฒนธรรมบางอย่างของไทยที่เป็นอุปสรรคอยู่บ้าง

5. เพื่อพัฒนาความเป็นผู้นำ กิจกรรมนักเรียนซึ่งอยู่นอกหลักสูตรจะช่วยพัฒนาความเป็นผู้นำของนักเรียนได้

หลักการจัดกิจกรรมเสริมหลักสูตร

1. ในการจัดกิจกรรมควรให้นักเรียนเลือกเข้าร่วมกิจกรรมตามความถนัดและความสนใจ
2. การจัดกิจกรรมเสริมหลักสูตร ควรให้นักเรียนวางแผนและริเริ่มดำเนินการเอง
3. ไม่ควรนำเอาคะแนนมาเป็นสิ่งยั่วยุในการจัดกิจกรรมเสริมหลักสูตร แต่ควรเน้นให้มีทัศนคติที่ดีเห็นคุณค่าหรือประโยชน์ และการได้รับความสนุกสนานเพลิดเพลินในการเข้าร่วมกิจกรรม

4. การจัดกิจกรรมเสริมหลักสูตรทุกประเภทต้องมีกติกา มีระเบียบข้อบังคับที่ชัดเจน เพื่อเป็นแนวทางในการดำเนินงาน

5. การจัดกิจกรรมต้องอยู่ภายใต้การควบคุมดูแลของผู้บริหารและสถานศึกษา

จุดมุ่งหมายของการจัดกิจกรรมเสริมหลักสูตร

จุดมุ่งหมายของการจัดกิจกรรมเสริมหลักสูตร ขึ้นอยู่กับประเภทของกิจกรรมที่จัด แต่สำหรับจุดมุ่งหมายอย่างกว้าง ๆ มีดังต่อไปนี้

1. เพื่อให้นักเรียนได้แสดงออกซึ่งความถนัด ความสนใจ และความสามารถพิเศษ
2. เพื่อส่งเสริมให้นักเรียนได้รู้จักใช้เวลาว่างอย่างมีคุณประโยชน์และมีเพื่อนมากขึ้น
3. เพื่อฝึกทักษะการเป็นผู้นำและเป็นผู้ตามที่ดี ตามกระบวนการประชาธิปไตย
4. เพื่อให้เกิดทักษะในการทำงานร่วมกันและสามารถปรับตัวอยู่ในสังคมได้อย่างมีความสุข
5. เพื่อเสริมสร้างให้นักเรียนมีความสามัคคี มีความรับผิดชอบและเสียสละเพื่อส่วนรวม
6. เพื่อปลูกฝังค่านิยมหรือคุณธรรมและจริยธรรมอันดีงามให้แก่นักเรียน

7. เพื่อฝึกฝนให้เป็นผู้มีระเบียบวินัย รู้จักการควบคุมตนเอง และเคารพกฎเกณฑ์ต่างๆในสังคม

8. เพื่อส่งเสริมสุขภาพและพัฒนาการทางด้านร่างกายและจิตใจ

9. เพื่อให้เกิดความสนุกสนานเพลิดเพลินและเป็นการผ่อนคลายความเครียด

10. เพื่อส่งเสริมพัฒนาการทางด้านบุคลิกภาพ มีความรับผิดชอบและรู้จักการเคารพบุคคลอื่น

11. เพื่อปลูกฝังและรักษาไว้ซึ่งศิลปวัฒนธรรม ขนบธรรมเนียมประเพณีอันดีงามของชาติ

12. เพื่อเพิ่มพูนประสบการณ์ และส่งเสริมการเรียนการสอนตามหลักสูตรให้สมบูรณ์ยิ่งขึ้น

13. เพื่อเสริมสร้างความเข้าใจและความสัมพันธ์อันดีระหว่างโรงเรียนกับชุมชน

ประเภทของกิจกรรมเสริมหลักสูตร

กิจกรรมเสริมหลักสูตรมีความแตกต่างกันในด้านจุดมุ่งหมาย ขอบเขต โครงการ กระบวนการจัดและการดำเนินงาน ตลอดจนผลที่เกิดขึ้น จึงอาจจำแนกได้หลายลักษณะแต่ถ้าจะจำแนกประเภทกว้าง ๆ เพื่อประโยชน์ของการวางแผนการจัดกิจกรรมเสริมหลักสูตรขึ้นในโรงเรียนก็สามารถจำแนกได้เป็น 7 ประเภทด้วยกัน คือ

1. กิจกรรมที่ช่วยส่งเสริมการสอนในชั้นเรียน ได้แก่ ชุมนุมทางวิชาการต่าง ๆ เช่น ชุมนุมวิทยาศาสตร์ ชุมนุมสังคมศึกษา ชุมนุมเหล่านี้อาจไม่เกี่ยวข้องกับวิชาใดวิชาหนึ่งเพียงวิชาเดียวในชั้นเรียน แต่อาจเกี่ยวข้องในหลายหมวดวิชาด้วยกันซึ่งเกี่ยวกับการดำรงชีวิต และหน้าที่ ตลอดจนความต้องการและความสนใจของเด็ก

2. กิจกรรมที่ช่วยพัฒนาความสนใจและความสามารถพิเศษ ประเภทนี้มีจุดมุ่งหมายให้นักเรียนได้ค้นหาหรือพัฒนาความสนใจและความสามารถพิเศษของตนเอง ซึ่งมักจะไม่เกี่ยวกับเนื้อหาที่เรียนโดยตรง เช่น การละคร ดนตรี งานอดิเรกต่าง ๆ

3. กิจกรรมที่เป็นงานบริการภายในโรงเรียน กิจกรรมประเภทนี้มีจุดมุ่งหมายเพื่อพัฒนาตนเอง เพื่อบริการส่วนรวม ได้แก่ กลุ่มสวัสดิการนักเรียน กลุ่มรักษาโรงอาหาร เป็นต้น

4. กิจกรรมที่พัฒนาทางด้านจิตใจ และศีลธรรม ได้แก่กิจกรรมทางศาสนาต่าง ๆ

5. กิจกรรมทางสังคมและนันทนาการ กิจกรรมประเภทนี้จัดขึ้นเพื่อการอยู่ร่วมกัน การเข้าสังคมและการพักผ่อนหย่อนใจ ได้แก่ กิจกรรมพบปะสังสรรค์ การท่องเที่ยว การได้วาที

6. กิจกรรมทางด้านกีฬา กิจกรรมทางด้านนี้นับว่ามีความสำคัญในการช่วยให้เด็กมีความสามัคคีและมีจิตใจเป็นนักกีฬา รู้จักเสียสละและให้อภัย ได้แก่ ชุมนุมกีฬาต่าง ๆ

7. กิจกรรมเบ็ดเตล็ดต่าง ๆ ที่อาจจัดขึ้นตามความต้องการ เช่น ชุมนุมสะสมแสตมป์ ชุมนุมแม่บ้านการเรือน เป็นต้น

กิจกรรมเสริมหลักสูตรที่สถานศึกษาควรจัดให้ผู้เรียน ได้แก่

1. กิจกรรมไหว้ครู
2. กิจกรรมสัปดาห์วันวิทยาศาสตร์
3. กิจกรรมสัปดาห์ห้องสมุด
4. กิจกรรมการศึกษานอกสถานที่
5. กิจกรรมการแข่งขันกีฬา
6. กิจกรรมวันลอยกระทง
7. กิจกรรมวันรัฐธรรมนูญ
8. กิจกรรมการเข้าค่ายพักแรมของลูกเสือ – เนตรนารี และยุวกาชาด
9. กิจกรรมการแนะแนวการศึกษาต่อ
10. กิจกรรมโรงเรียนส่งเสริมสุขภาพ
11. กิจกรรมส่งเสริมประชาธิปไตยในโรงเรียน
12. กิจกรรมธนาคารโรงเรียน
13. กิจกรรมการโฮมรูม
14. กิจกรรมการเยี่ยมบ้านเด็กนักเรียน
15. กิจกรรมร้านค้าสหกรณ์โรงเรียน
16. กิจกรรมเศรษฐกิจพอเพียงตามแนวพระราชดำริ

ประโยชน์ของกิจกรรมเสริมหลักสูตร

1. กิจกรรมเสริมหลักสูตรช่วยส่งเสริมการเรียนการสอนตามหลักสูตรให้บรรลุวัตถุประสงค์อย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผลมากยิ่งขึ้น เพราะนักเรียนได้ลงมือปฏิบัติจริงทำให้เกิดการเรียนรู้จากประสบการณ์ตรง

2. กิจกรรมเสริมหลักสูตรช่วยให้นักเรียนได้แสดงออกซึ่งความสามารถพิเศษตามความถนัดและความสนใจ ทำให้เป็นที่ยอมรับของเพื่อนนักเรียนและครูอาจารย์ตลอดจนบุคคลในสังคม ทำให้ช่วยลดปมด้อยของนักเรียนบางคนได้ เช่น คนที่เรียนหนังสือไม่เก่งอาจเป็นนักกีฬาหรือนักดนตรีที่มีชื่อเสียงได้

3. กิจกรรมเสริมหลักสูตรช่วยส่งเสริมพัฒนาการทางด้านสังคม และมนุษยสัมพันธ์ของนักเรียนได้เป็นอย่างดี ทำให้นักเรียนรู้จักการปรับตัวให้เข้ากับสังคม รู้จักการทำงานร่วมกับบุคคลอื่น รู้จักการติดต่อกับบุคคลอื่น รู้จักการเสียสละเพื่อส่วนรวม และเป็นคนไม่เห็นแก่ตัว หรือสามารถเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมให้สอดคล้องกับความต้องการของสังคมได้

4.กิจกรรมเสริมหลักสูตร ช่วยส่งเสริมสุขภาพทางด้านร่างกายและจิตใจ เช่น กิจกรรมทัศนศึกษา หรือนันทนาการ กิจกรรมกีฬา ทำให้นักเรียนได้ออกกำลังกายหรือผ่อนคลายความตึงเครียด เกิดความสนุกสนาน ตลอดจนรู้จักการควบคุมอารมณ์ได้

5.กิจกรรมเสริมหลักสูตรช่วยลดปัญหาหารขาดเรียนของนักเรียน ถ้าโรงเรียนจัด หรือส่งเสริมการจัดกิจกรรมเสริมหลักสูตรที่น่าสนใจทำให้นักเรียนอยากมาโรงเรียนมากขึ้น

6.กิจกรรมเสริมหลักสูตรช่วยส่งเสริมให้นักเรียนมีระเบียบวินัย หรือมีความประพฤติดีได้ เช่น กิจกรรมประเภทสภานักเรียน หรือคณะกรรมการนักเรียน

7.กิจกรรมเสริมหลักสูตรช่วยให้เกิดความสามัคคีในหมู่คณะหรือมีความรักโรงเรียนมากขึ้น

8.กิจกรรมเสริมหลักสูตรช่วยส่งเสริมการเป็นผู้นำ ปล่อยให้ตามแบบประชาธิปไตย เพราะกิจกรรมเสริมหลักสูตรส่วนใหญ่มีการวางแผนและดำเนินการโดยกระบวนการกลุ่ม เช่น กิจกรรมประเภทโครงงาน หรือชุมนุม

9.กิจกรรมเสริมหลักสูตรช่วยให้นักเรียนได้รู้จักการใช้เวลาว่างให้เป็นประโยชน์ หรือใช้เวลาไปในทางสร้างสรรค์ตนเอง และสังคมได้

10.กิจกรรมเสริมหลักสูตรทำให้ครู อาจารย์รู้จักนักเรียนได้ดียิ่งขึ้น อาจมีผลต่อการปกครอง การแนะนำ การให้คำปรึกษา หรือการแก้ปัญหาของนักเรียน

11.กิจกรรมเสริมหลักสูตรบางประเภทมีส่วนช่วยในการประชาสัมพันธ์โรงเรียนช่วยเผยแพร่ชื่อเสียงของโรงเรียนให้เป็นที่รู้จักของชุมชนได้เป็นอย่างดี เช่น กิจกรรมประเภทกีฬา ดนตรี หรือการละคร กิจกรรมทัศนศึกษา หรือนันทนาการ เป็นต้น

ผลเสียของกิจกรรมเสริมหลักสูตร

1. การจัดกิจกรรมเสริมหลักสูตร ถ้าขาดการวางแผนงานและขาดระบบการควบคุมที่ดีอาจทำให้เกิดผลเสียหายได้ เช่น ทำให้เกิดการทุจริตเงินค่ากิจกรรม และเงินช่วยเหลืออื่นจากสถานศึกษาและบุคคลภายนอก ทำให้เกิดนิสัยที่ไม่ดีได้

2. กิจกรรมเสริมหลักสูตร ถ้าไม่รู้จักการแบ่งเวลาให้เหมาะสมอาจทำให้เกิดผลเสียหายต่อการเรียนการสอนตามหลักสูตรได้ เช่น นักเรียนอาจขออนุญาตหยุดการเรียนการสอนหรือจัดกิจกรรมมากเกินไป หรือขอสิทธิพิเศษไม่เข้าเรียนตามปกติ ทำให้เวลาเรียนไม่พอหรือเรียนไม่ครบตามหลักสูตร ทำให้ผลการเรียนของนักเรียนตกต่ำไป

3.กิจกรรมเสริมหลักสูตร ถ้าขาดการจัดการหรือการแนะนำที่ดีอาจทำให้เกิดการแบ่งแยกการทะเลาะวิวาท หรือแตกความสามัคคีระหว่างหมู่คณะได้ เช่น การแข่งขันกีฬา หรือกีฬา ระหว่างโรงเรียน เป็นต้น

4. กิจกรรมเสริมหลักสูตรบางประเภทถ้าไม่จัดให้เหมาะสมอาจทำให้เกิดความฟุ่มเฟือยเกินความจำเป็น หรือเสียค่าใช้จ่ายสูงทำให้เกิดภาระแก่ผู้ปกครองนักเรียน หรือแก่นักศึกษาเองได้ เช่น กิจกรรมการแสดงละคร การกีฬา หรือการพบปะสังสรรค์ เป็นต้น

5. กิจกรรมเสริมหลักสูตรประเภทที่จัดนอกสถานศึกษา เช่น การออกค่ายอาสาพัฒนา การทัศนศึกษา ถ้าขาดการปฐมนิเทศหรือการให้คำแนะนำ และขาดการควบคุมที่ดีจากอาจารย์ที่ปรึกษาอาจทำให้เกิดความเสื่อมเสียชื่อเสียงมาสู่สถาบันการศึกษาได้ เช่น นักเรียนที่ไปทำกิจกรรมอาจประพฤติปฏิบัติตนไม่เหมาะสม หรือมีเรื่องขู่สาว เป็นต้น ทำให้เกิดภาพพจน์เสียหาย หรือนำความเสื่อมเสียชื่อเสียงมาสู่สถาบันการศึกษาได้

กิจกรรมนอกหลักสูตร

ความหมายของกิจกรรมนอกหลักสูตร

ใจจริง บุญเรืองรอด (2538, หน้า 27-38) ให้ความเห็นว่า มีผู้กล่าวถึงกิจกรรมนอกหลักสูตรในเชิงความหมายไว้มาก ไม่ว่าจะเป็น กู๊ด (Good) ให้นิยามไว้ว่า “ โปรแกรมและการจัดการดำเนินงานซึ่งนักเรียน นักศึกษา หรือสถาบันทางการศึกษาจัดทำขึ้น มีจุดมุ่งหมายเพื่อสร้างความสนุกสนาน เพิ่มพูนความรู้ให้โอกาสนักเรียนได้แสดงความสามารถ ไม่มีภาระให้หน่วยกิต ต้องจัดหาเงินเพื่อการดำเนินการเอง และอยู่ภายใต้การควบคุมของสถาบัน” ฟอนส์ (Faunce) ได้ให้คำจำกัดความไว้คล้ายกันว่า “ โปรแกรมและเหตุการณ์ที่จัดขึ้นให้ไม่ได้มีหน่วยกิตให้นักเรียน จัดขึ้นโดยนักเรียน องค์การนักศึกษา หรือสถาบันการศึกษา โปรแกรมและเหตุการณ์เหล่านี้จัดขึ้นเพื่อที่จะให้ความบันเทิง หรือส่งเสริมความถนัด และความสนใจ กิจกรรมเหล่านี้จะต้องอยู่ในความควบคุมดูแลของสถาบันการศึกษานั้น ๆ ด้วย ”

สุรินทร์ สรสิริ (2503, หน้า 687-688) ให้ความหมายไว้ว่า “ กิจกรรมที่ไม่ได้จัดไว้ในหลักสูตรและไม่บังคับให้นักเรียนเรียน แต่เราสมัครใจทำขึ้นในโรงเรียนเพื่อส่งเสริมความเจริญของเด็กทุกด้าน ”

นาฏเฉลียว สุมาวงศ์ (2506, หน้า 2) ให้ความหมายว่าเป็น “ กิจกรรมที่ไม่เกี่ยวข้องกับวิชาการโดยตรง อาจจัดชั่วโมงพิเศษให้ในเวลาเรียน หรือหลังจากเลิกเรียนแล้ว มีบรรยากาศเป็นกันเองยิ่งกว่าในห้องเรียน และมีอาจารย์ที่ปรึกษาปฏิบัติตนร่วมอยู่ด้วย ”

สรุป

กิจกรรมนอกหลักสูตร (Extracurricular activities) คือ กิจกรรมที่นักเรียนนักศึกษาปฏิบัติ นอกเหนือจากขอบเขตของหลักสูตรปกติของการศึกษาในโรงเรียนหรือมหาวิทยาลัย กิจกรรมนอกหลักสูตรมีอยู่ในทุกระดับชั้นการศึกษา ตั้งแต่ชั้นประถมศึกษา มัธยมศึกษา ไปจนถึงวิทยาลัย หรือมหาวิทยาลัย

กิจกรรมนอกหลักสูตร โดยทั่วไปมักเป็นไปโดยความสมัครใจมากกว่าถูกบังคับให้เข้าร่วม และส่วนใหญ่ไม่ต้องเสียค่าใช้จ่ายในการสมัคร และมักเป็นกิจกรรมที่เกี่ยวข้องในด้านสังคม หรือการบำเพ็ญประโยชน์ ไม่นับวิชาการ แต่อาจเกี่ยวข้องกับวิชาที่เคยศึกษา และมีอยู่หลากหลาย ด้าน เช่น กิจกรรมออกค่ายอาสา ค่ายศิลปะ ชมรมต่าง ๆ ซึ่งผู้เข้าร่วมมักอยู่ในระดับอายุหรือการศึกษาที่ใกล้เคียงกัน นักเรียนนักศึกษาที่เข้าร่วมกิจกรรมนอกหลักสูตรมักจะดำเนินการจัดกิจกรรมเหล่านั้นด้วยตนเอง ภายใต้การควบคุมดูแลของคณาจารย์ การสนับสนุนจากผู้มีอุปการคุณ และการควบคุมของสถาบันการศึกษา

จุดมุ่งหมายของกิจกรรมนอกหลักสูตร

1. เพื่อสนองความต้องการทางจิตวิทยาของนักเรียน ซึ่งต้องการการยอมรับของบุคคลในวัยเดียวกัน การเป็นสมาชิกของกลุ่ม ความสำเร็จ การยกย่องชมเชย การฝึกทักษะ ความช่วยเหลือทางวิชาการ การอยู่ในสภาพแวดล้อมซึ่งอบอุ่นเป็นมิตรและเข้าใจกัน เพื่อทดแทนสิ่งที่ตัวเองขาด เช่น ความสามารถในการเรียน ความสามารถในการเล่นกีฬา เป็นต้น

2. เพื่อเสริมสร้างนักเรียนให้เจริญเติบโตไปได้สูงสุด เพื่อประสิทธิภาพในการให้การศึกษาระดับสูงที่สุดเท่าที่จะเป็นไปได้ กิจกรรมนอกหลักสูตรช่วยให้หลักสูตรสมบูรณ์ขึ้น และช่วยให้บรรลุจุดมุ่งหมายของการศึกษาอย่างแท้จริง เพราะธรรมชาติของเด็กต้องการจะเป็นอิสระอยากรู้ อยากเห็น ต้องการจะแสดงออก เลียนแบบต้องการจะเป็นผู้นำและผู้ตามและต้องการความเห็นอกเห็นใจ ซึ่งนักการศึกษาได้ตระหนักแล้วว่าความต้องการเหล่านี้จะเกิดผลในทางปฏิบัติ ถ้าไม่ได้มีการส่งเสริมให้เขาได้รับการตอบสนองตามความต้องการในทางที่ถูกต้องเหมาะสม ซึ่งกิจกรรมร่วมหลักสูตรสามารถจะให้โอกาสที่มีคุณค่าแก่เด็กนักเรียน เพื่อผลประโยชน์ของดารศึกษาได้ดีที่สุด

3. เพื่อเป็นการเตรียมเด็กให้ดำรงชีวิตอยู่ในสังคมประชาธิปไตย ในเมื่อนักเรียนจะต้องดำรงชีวิตอยู่ในสังคมประชาธิปไตย นักเรียนแต่ละคนก็ควรจะได้รับเตรียมเพื่อการนี้ ที่ละเล็กทีละน้อย และอย่างเป็นธรรมชาติ และโรงเรียนจะต้องเป็นตัวแทนของชุมชน (The school must itself be a community in all which that implies) โรงเรียนจะต้องให้เด็กได้เข้าใจถึงระบอบการปกครองแบบประชาธิปไตย และให้เขาได้ปฏิบัติตัวตามการดำเนินชีวิตแบบประชาธิปไตย

4. เพื่อเสริมสร้างการรู้จักนำตนเองและบังคับตนเองได้ ช่วยให้นักเรียนปรับตนเองให้เข้ากับสภาพชีวิต และการเป็นนักเรียนโรงเรียนจะต้องสร้างสถานการณ์เพื่อให้เด็กได้ฝึกความมีวินัยในตนเอง

5. เพื่อสนองความร่วมมือกันทางสังคม ในการเรียนการสอนในชั้นเรียนมักจะขาดการส่งเสริมความร่วมมือกันทางสังคม ซึ่งเป็นสิ่งจำเป็นมากสำหรับความเป็นพลเมืองดี แต่เนื่องจากลักษณะวิชาไม่เอื้อให้เกิดกิจกรรมบางอย่าง การเป็นสมาชิกในกิจกรรมนอกหลักสูตร เช่น สถานักเรียน การแสดงละคร ก็จะช่วยให้นักเรียนได้ทำงานร่วมกับผู้อื่น พัฒนาทางด้านจิตใจ และศีลธรรม การเข้าสังคม และการพักผ่อนหย่อนใจเป็นการสร้างความสัมพันธ์อันดีระหว่างครูและนักเรียน และระหว่างนักเรียนกับนักเรียนด้วยกัน

6. เพื่อให้เด็กได้สนใจกับกิจการของโรงเรียนมากขึ้น เป็นการสร้างและกระตุ้นนักเรียนให้รักสถานศึกษา มีความสามัคคีในหมู่คณะ หยิ่งในเกียรติของโรงเรียน มีขวัญดี ให้นักเรียนรู้จักการให้มากกว่าการรับ รู้จักการเสียสละเพื่อส่วนรวม ความเป็นน้ำหนึ่งใจเดียวกัน

7. เพื่อสร้างเสริมให้นักเรียนรู้จักเคารพกฎ ข้อบังคับ และคำสั่งในสถานที่ที่ตนอยู่ เพื่อก่อให้เกิดวินัยที่ดี มีวินัยในตนเอง และวางตนได้ดีในสังคม

8. เพื่อจะได้สำรวจและพัฒนาความสนใจ และความถนัดของแต่ละบุคคลให้ดียิ่งขึ้น โรงเรียนจึงควรจะได้ส่งเสริมการพัฒนาบุคลิกภาพและความสนใจของแต่ละบุคคลทั้งทางด้านจิตใจ ร่างกาย สังคม อารมณ์ อาชีพ และไม่ใช่อาชีพ ส่งเสริมทักษะต่าง ๆ เช่น ทักษะในการเป็นผู้นำ การทำงานร่วมกัน การมีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ และเกิดความสนุกสนานที่จะได้ทำงานที่ตนชอบ

ประโยชน์ของกิจกรรมนอกหลักสูตร

1. กิจกรรมนอกหลักสูตรเป็นเครื่องมือในการส่งเสริมนักเรียนในด้านต่าง ๆ เช่น

1.1 ส่งเสริมและขยายความสนใจของนักเรียนแต่ละคนให้กว้างขวางยิ่งขึ้น โดยปกติ นักเรียนแต่ละคนมีความสนใจที่แตกต่างกัน การเลือกกิจกรรมนอกหลักสูตรจึงเป็นการเลือกตามความสนใจของแต่ละคน และยังช่วยให้ครูได้ทราบว่า เด็กแต่ละคนมีความสนใจต่อสิ่งใดบ้าง จะค้นหาทางส่งเสริมความสนใจเหล่านั้นให้กว้างขวางยิ่งขึ้น เช่น บางคนชอบดนตรีก็มีโอกาสที่จะได้ฝึกซ้อม หรือเล่นดนตรีตามความสนใจ

1.2 ส่งเสริมความเป็นผู้นำ และความรับผิดชอบต่อหน้าที่ของตนเอง เพราะกิจกรรมต่าง ๆ ที่จัดขึ้นนักเรียนจะต้องจัดการตนเองเห็นความสำคัญของการทำงานให้สำเร็จเพื่อประโยชน์ของหมู่คณะ

1.3 ส่งเสริมให้เกิดความสามัคคีในหมู่นักเรียน เช่น การกีฬา การร่วมมือร่วมใจกันทำงานต่าง ๆ ซึ่งเป็นเครื่องช่วยกระตุ้นให้นักเรียนมีความรักใคร่ปรองดองเป็นนาหนึ่งใจเดียวกัน

1.4 ส่งเสริมสุขภาพทางกาย และจิต ส่งเสริมการใช้เวลาว่างให้เป็นประโยชน์ เพราะการเข้าร่วมกิจกรรมนอกหลักสูตรตามความสมัครใจช่วยให้นักเรียนมีโอกาสได้พักผ่อน และเป็น การขจัดปัญหาการใช้เวลาว่างไปในทางเสื่อมเสียของนักเรียนได้อย่างดียิ่ง

1.5 ส่งเสริมพัฒนาการทางสังคม ช่วยให้นักเรียนรู้จักติดต่อสมาคมกับผู้อื่นได้อย่างดี รู้จักการปกครองตนเอง กล้าแสดงตนในที่ประชุมโดยไม่เคอะเขิน

1.6 ส่งเสริมความเป็นอยู่แบบประชาธิปไตย เพราะนักเรียนต่างได้เลือกกิจกรรมตาม ความสนใจของตนเอง และตั้งใจร่วมมือกันรับผิดชอบด้วยความเต็มใจ เช่น ในการประชุมสมาชิกก็ ถือเป็นหน้าที่ยินดีเข้าประชุมตามกำหนด และเปลี่ยนและรับฟังความคิดเห็นของกันและกัน ร่วมมือ กันปฏิบัติหน้าที่อย่างเต็มที่

1.7 ส่งเสริมให้นักเรียนเกิดความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ การมีโอกาสได้ทำงานตาม ความสามารถและความสนใจจะช่วยให้เด็กเกิดความสุข ความพอใจในการริเริ่มงานตามที่ ตนสนใจ หรือเกิดความคิดที่จะสร้างสรรค์สิ่งต่าง ๆ ที่ตนพอใจให้เป็นที่ชื่นชอบของบุคคลอื่น เช่น ครูจัดประกวดกระทงระหว่างห้องนักเรียนก็จะช่วยกันตกแต่งให้สวยงาม

2. กิจกรรมนอกหลักสูตรส่งเสริมการเรียนรู้วิชาต่าง ๆ ตามหลักสูตรให้สมบูรณ์ขึ้น โรงเรียน มักจะจัดกิจกรรมนอกหลักสูตรให้สอดคล้องกับการเรียนการสอนตามหลักสูตร เช่น จัดชุมนุมต่าง ๆ กิจกรรมที่จัดขึ้นในชุมนุมเหล่านั้นย่อมมีคุณค่าต่อรายวิชาต่าง ๆ ด้วย กล่าวคือ

2.1 กิจกรรมนอกหลักสูตรเปิดโอกาสให้นักเรียนได้ทดลองสำรวจความสามารถ ความ ถนัด ตลอดจนความสนใจของตนเอง เช่น นักเรียนบางคนอาจพบว่าตนเองชอบการถ่ายรูปและ สามารถถ่ายได้ตร ชะนั่นบางทีการถ่ายรูปอาจจะนำไปสู่ช่างถ่ายรูปอาชีพก็ได้

2.2 กิจกรรมนอกหลักสูตรเปิดโอกาสให้นักเรียนได้ปฏิบัติสิ่งที่เคยเรียนมาจาก ห้องเรียน เป็นการช่วยให้นักเรียนรู้สึกว่าการที่ตนได้เรียนมานั้นมีความหมายขึ้น และทำให้สนใจใน สิ่งที่ตนเรียนมากขึ้น

2.3 กิจกรรมนอกหลักสูตร เปิดโอกาสให้ครูได้แนะนำแก่นักเรียนซึ่งมีความสนใจ ร่วมกันได้เป็นอย่างดี

3. กิจกรรมนอกหลักสูตรช่วยเหลือในการบริหารงานของโรงเรียน กล่าวคือ
 - 3.1 กิจกรรมนอกหลักสูตรก่อให้เกิดความร่วมมืออันดีระหว่างครู นักเรียน และบุคคลอื่นในโรงเรียน เพราะทุกคนได้มีโอกาสทำงานร่วมกัน
 - 3.2 ส่งเสริมความสัมพันธ์ระหว่างครูและนักเรียน เพราะครูและนักเรียนมีโอกาสทำงานด้วยกัน ทำให้เห็นอกเห็นใจกัน มีความรักใคร่และสัมพันธ์กันอย่างใกล้ชิดยิ่งขึ้น
 - 3.3 กิจกรรมนอกหลักสูตรบางประเภท เช่น สภานักเรียน (Student Council) เป็นส่วนช่วยในการควบคุมความประพฤติของนักเรียนได้ส่วนหนึ่ง
4. กิจกรรมนอกหลักสูตรมีส่วนช่วยเหลือชุมชน เช่น กิจกรรมเกี่ยวกับการปลูกเสื่อ กิจกรรมเกี่ยวกับการสังคมนาฬิกา เป็นต้น
5. กิจกรรมนอกหลักสูตรส่งเสริมความมุ่งหมายของการศึกษาแผนปัจจุบัน ได้แก่
 - 5.1 ส่งเสริมการมีวินัยด้วยตนเอง
 - 5.2 ส่งเสริมสามัคคีจิต
 - 5.3 ส่งเสริมความเป็นอยู่แบบประชาธิปไตย
 - 5.4 ส่งเสริมความรับผิดชอบ ฯลฯ

ผลเสียของกิจกรรมนอกหลักสูตร

กิจกรรมนอกหลักสูตรมีคุณประโยชน์ต่อนักเรียนนานัปการ แต่ถ้ามีการจัดกิจกรรมนอกหลักสูตรมากเกินไป ก็อาจก่อให้เกิดผลเสียได้ คือ

1. ทำให้ผลการเรียนเสีย ตกต่ำไป เวลาเรียนของนักเรียนมีจำกัด ถ้าเราเพ่งเล็งในกิจกรรมนอกหลักสูตรมากเกินไป เวลาที่ใช้ในการเรียนวิชาต่าง ๆ ในห้องเรียน ก็ย่อมจะเสียไปผลเสียก็คือ การเรียนของนักเรียนไม่เต็มที่ ดังที่เราเห็นตัวอย่างกันทั่วไป เช่น ในฤดูการแข่งขันกีฬา จำนวนชั่วโมงโรงเรียนลดลงอย่างมาก เพราะเอาเวลาส่วนใหญ่ไปใช้ในการเตรียมขบวนพาเหรด การฝึกซ้อมของนักกีฬา และการจัดสถานที่ ฯลฯ
2. ทำให้งานของครูเพิ่มขึ้นเป็นอันมาก โดยเฉพาะครูที่มีหน้าที่รับผิดชอบในกิจกรรมนั้นๆ
3. กิจกรรมที่จัดขึ้นโดยรู้เท่าไม่ถึงการณ์ ขาดความรู้ในการจัดผลที่ได้ออกมาไม่คุ้มกับเวลาที่เสียไป นอกจากเสียเวลาแล้ว ยังเสียเงินทั้งของนักเรียนและโรงเรียน บางทีก็ก่อให้เกิดสมาคมลับ เป็นปฏิปักษ์ต่อโรงเรียน
4. กิจกรรมนอกหลักสูตรบางประเภท เช่น การละคร บางโรงเรียนต้องการทำให้ได้เหมือนละครอาชีพ เช่น บางโรงเรียนจัดให้นักเรียน ม.3 เล่นละครของเชคสเปียร์ โดยพูดเป็นภาษาอังกฤษ และมุ่งหวังที่จะเข้ามาตราฐานจริง ๆ เพื่อจะได้แสดงต่อประชาชน แต่ผลที่ได้เน้นแต่การให้การศึกษาแก่นักเรียนกับเวลาที่เสียไปในการฝึกซ้อมจะห่างไกลกันมาก

กิจกรรมนอกระบบที่สถานศึกษาควรจัดให้ผู้เรียน ได้แก่

1. กิจกรรมการปฐมนิเทศนักเรียนใหม่
2. กิจกรรมวันวิสาขบูชา
3. กิจกรรมวันสถาปนาลูกเสือแห่งชาติ
4. กิจกรรมวันเข้าพรรษา
5. กิจกรรมวันแม่แห่งชาติ
6. กิจกรรมวันเยาวชนแห่งชาติ
7. กิจกรรมวันพ่อแห่งชาติ
8. กิจกรรมวันคริสต์มาส
9. กิจกรรมการส่งท้ายปีเก่าต้อนรับปีใหม่
10. กิจกรรมการจัดงานฉลองวันเด็กแห่งชาติ
11. กิจกรรมการปัจฉิมนิเทศ
12. กิจกรรมการเข้าค่ายภาษาไทย
13. กิจกรรมการเข้าค่ายคณิต วิทยา เทคโนโลยี
14. กิจกรรมการเข้าค่ายภาษาอังกฤษ
15. กิจกรรมการเข้าค่ายคุณธรรมจริยธรรม
16. กิจกรรมภาษาไทย และภาษาอังกฤษวันละคำ
17. กิจกรรมการเล่าข่าวประวัติศาสตร์หน้าเสาธง
18. กิจกรรมคลินิกภาษา
19. กิจกรรมหนึ่งโรงเรียนหนึ่งผลิตภัณฑ์

ตอนที่ 3 งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

งานวิจัยในประเทศ

งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการศึกษาสภาพและปัญหาเกี่ยวกับการจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน ตามหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544 ยังไม่มีผู้ใดทำการศึกษาไว้โดยตรง แต่ได้มี ผู้ศึกษาวิจัยในเรื่องที่เกี่ยวข้องกับการจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน โดยเฉพาะกิจกรรมแนะแนว ไว้ ดังนี้

ภัคมาลย์ ลัมพะบุตร และคณะ (2542, หน้า 60) ได้ศึกษาผลการจัดกิจกรรมแนะแนว เพื่อลดความวิตกกังวลเกี่ยวกับการสอบเอนทรานซ์ระบบใหม่ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 ใน จังหวัดพิษณุโลก ผลการศึกษาพบว่านักเรียนที่ได้รับการสอนโดยใช้กิจกรรมแนะแนวมีความวิตกกังวลลดลงกว่านักเรียนที่ไม่ได้รับการสอนโดยใช้กิจกรรมแนะแนวอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และนักเรียนที่ได้รับการสอนโดยใช้กิจกรรมแนะแนว มีความวิตกกังวลลดลงจากก่อนการ ทดลองอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ซึ่งแสดงว่ากิจกรรมแนะแนวสามารถช่วยในการลด ความวิตกกังวลของนักเรียนได้

นวลอนงค์ วงษ์เพชร (2543, หน้า 171) ได้ศึกษารูปแบบการจัดบริการแนะแนวใน โรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ เขต การศึกษา 1 โดยใช้เทคนิคเดลฟาย พบว่า ผู้บริหารโรงเรียนและบุคลากรควรทำความเข้าใจใน หลักการให้บริการแนะแนว ควรทำการวิเคราะห์ข้อมูลพื้นฐาน สภาพปัญหาของโรงเรียน ควรมีการ จัดทำโครงการแนะแนวทุกปีการศึกษา ควรมีการครอบคลุมด้านการศึกษาอาชีพ และบุคลิกภาพ ควรเห็นความสำคัญของการให้บริการด้านต่าง ๆ ในการบริหารงานแนะแนว และควรมีการ ประเมินผลอย่างต่อเนื่อง

สุภัค หาวงศ์ และคณะ (2544, หน้า ข-ค) ได้ศึกษาค้นคว้าด้วยตนเอง เรื่องความรู้ เกี่ยวกับการจัดบริการแนะแนวของครูในโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานการประถมศึกษา จังหวัดเชียงราย ผลการศึกษาพบว่า ความรู้เกี่ยวกับการจัดบริการแนะแนวของครูในโรงเรียน ประถมศึกษา สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดเชียงราย โดยแยกเป็น โรงเรียนขนาดเล็ก ขนาดกลาง และขนาดใหญ่ ปรากฏว่าครูในโรงเรียนขนาดเล็กขนาดกลางมีความรู้อยู่ในระดับน้อย และครูในโรงเรียนขนาดใหญ่มีความรู้ในระดับปานกลาง โดยโรงเรียนทั้งสามระดับยังมีความรู้ เกี่ยวกับการจัดบริการแนะแนวที่แตกต่างกันตามนัยสำคัญทางสถิติอีกด้วย

พิทเนศ พาคำ และคณะ (2545, หน้า 60-66) ได้เปรียบเทียบสภาพการบริหารงานและแนวการศึกษาและบริการและแนวทางการศึกษาระหว่างโรงเรียนแกนนำการปฏิรูปการศึกษา กับ โรงเรียนที่ไม่ใช่แกนนำการปฏิรูปการศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษา อำเภอหล่มสัก จังหวัดเพชรบูรณ์ ผลการวิจัยสรุปได้ว่า การบริหารงานของผู้บริหารทั้งสองจะมีบทบาทคล้ายกัน คือชี้แจงทำความเข้าใจกับคณะครู และเจ้าหน้าที่ฝ่ายต่างๆ ของโรงเรียน เรื่องการบริการและแนว เพื่อปรับปรุง พัฒนาการปฏิบัติงาน การบริการและแนวให้ดียิ่งขึ้น และเมื่อเปรียบเทียบสภาพการบริการ และแนวศึกษา ของผู้บริหารโรงเรียนทั้งสองพบว่า สภาพการจัดบริการและแนวทั้ง 5 บริการ ไม่แตกต่างกัน แต่โรงเรียนแกนนำการปฏิรูปการศึกษาจะได้เปรียบ ในเรื่องของงบประมาณ และวัสดุอุปกรณ์ แต่ทั้งนี้ครูที่ทำหน้าที่และแนวในโรงเรียนแกนนำการปฏิรูปการศึกษามีภาระงานมาก ที่สำคัญคือไม่ได้จบสาขาและแนวโดยตรง ในขณะที่โรงเรียนที่ไม่ใช่แกนนำการปฏิรูปการศึกษาได้ให้ผู้รับผิดชอบงานและแนว ได้ปฏิบัติหน้าที่อย่างเต็มศักยภาพด้วยการให้ครูทุกคนเป็นครูและแนว

กนิษฐา ทองขาว และคณะ (2546, หน้า 83) ได้ทำการศึกษาความพร้อมเกี่ยวกับการจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนในโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา สังกัดสำนักงานการประถมศึกษา จังหวัดพิจิตร พบว่า ระดับความพร้อมเกี่ยวกับการจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนในโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดพิจิตร มีความพร้อมในระดับปานกลางทุกด้านและโดยรวม และเมื่อเปรียบเทียบความพร้อมเกี่ยวกับการจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนในโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดพิจิตร ตามตัวแปร ขนาดของโรงเรียน ระดับชั้นที่สอน ตำแหน่งงาน และประสบการณ์ทำงาน พบว่าไม่มีความแตกต่างกันทุกตัวแปรที่เปรียบเทียบ

ร.ต.ท.กฤษกมล จ้าวระนา, นางลักษณ ใจฉลาด และนนธยา ไตสวัสดิ์ (2550, หน้า 116-117) ได้ศึกษาความต้องการกิจกรรมและแนวของนิสิตมหาวิทยาลัยนเรศวร จังหวัดพิษณุโลก ประจำปีการศึกษา 2549 พบว่า ความต้องการกิจกรรมและแนวของนิสิตมหาวิทยาลัยนเรศวร จังหวัดพิษณุโลก ประจำปีการศึกษา 2549 โดยภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง และเมื่อพิจารณาในแต่ละข้อ ทุกด้านในทุกกิจกรรม พบว่า นิสิตมีความต้องการกิจกรรมและแนวทุกด้านอยู่ในระดับปานกลาง

งานวิจัยในต่างประเทศ

ลีแมนโนวส์กี (Lemanowsky.1991: 1642-A) ได้ทำการวิจัยความต้องการของบริการแนะแนวและการให้คำปรึกษาของนักเรียน จุดมุ่งหมายของการวิจัย เพื่อนำผลประโยชน์ของการวิจัยไปสร้างความเข้าใจระหว่างนักเรียน ครู ผู้ปกครองของนักเรียน ในโรงเรียนลินคอล์น (Lincoln) เกี่ยวกับความต้องการบริการแนะแนวและการให้คำปรึกษา จากโรงเรียนของนักเรียน ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้คือ นักเรียน ครู ผู้ปกครองของนักเรียนในโรงเรียนลินคอล์น จากการวิจัย พบว่านักเรียนต้องการบริการแนะแนวและการให้คำปรึกษาจากโรงเรียนของนักเรียน เรียงตามลำดับจากมากไปหาน้อย ดังนี้

1. โครงการพัฒนาอาชีพ
2. วิธีตัดสินใจเลือกวิทยาลัยเพื่อศึกษาต่อ
3. การเตรียมตัวเข้าทำงาน
4. การสมัครงาน
5. การฝึกงาน
6. แนวทางการศึกษาต่อในระดับสูง
7. แนวทางแห่งความสำเร็จ
8. วิธีการที่ทำให้ผู้อื่นเข้าใจและยอมรับ

เมนนี่ (วีณา พิฉินทาวรี, 2538, หน้า28 อ้างอิงใน Menne,1975.pp. 5621 – B) ได้ศึกษาเพื่อหาคุณลักษณะที่ถือว่ามีค่าสำคัญมากสำหรับการเป็นครูแนะแนว ผลการวิจัยพบว่าคุณลักษณะที่สำคัญเรียงตามลำดับจากมากไปหาน้อย 12 หัวข้อ ได้แก่

1. จรรยาบรรณในวิชาชีพ
2. ความเข้าใจในตนเอง
3. ลักษณะนิสัยส่วนตัว
4. การฟัง และการสื่อความหมาย
5. ทักษะในการทดสอบทางการแนะแนว
6. ความเข้าใจอย่างกว้างขวางในการให้คำปรึกษา
7. ความรู้เกี่ยวกับศาสตร์ทางพฤติกรรม
8. ความรอบรู้ในความเปลี่ยนแปลงของสังคม
9. ความรู้เกี่ยวกับกลวิธีในการสอน
10. ได้ประกาศนียบัตรทางวิชาชีพ
11. ผ่านการอบรมทางวิชาชีพ

12. มีความสามารถด้านการแนะแนวทางอาชีพ

อาครี และมาร์ควิส (ชุนิท ดิษฐ์สูงเนิน, 2539, หน้า 43 อ้างอิงใน Acree and Marquis, 1975, pp. 279-281) ได้ทำการวิจัย เรื่อง ทักษะของครูใหญ่โรงเรียนระดับมัธยมศึกษาในรัฐเทนเนสซี เกี่ยวกับการจัดบริการแนะแนวในโรงเรียน ผลการวิจัยพบว่า ครูใหญ่เห็นว่าบริการแนะแนวในโรงเรียนมัศึกษามีคุณค่ามาก ผู้แนะแนวที่ทางโรงเรียนต้องการ ควรเป็นผู้ได้รับการฝึกฝนงานมาแล้ว เป็นผู้มีความบุคลิกภาพเหมาะสมกับงาน มีประสบการณ์ และเป็นคนที่มีความเหมาะสม

เบธ (วิลสันต์ พันกาศ. 2541 หน้า 29. อ้างอิงใน Beth, 1991. p. 1642-A) ได้ศึกษาบริการแนะแนวและการให้คำปรึกษา : การเข้าใจความต้องการของนักเรียน โดยส่งแบบสอบถามให้นักเรียน ครูและผู้ปกครอง ซึ่งแบ่งแบบสอบถามเป็น 8 ด้านคือ

1. การวางแผนการพัฒนาอาชีพ
2. การตัดสินใจเกี่ยวกับการเลือกวิทยาลัย
3. การเตรียมตัวหางานทำ
4. การหางานทำ
5. การวางแผนการจัดการในโรงเรียนประถมศึกษา
6. สิ่งต่างๆที่เป็นปัญหาและความต้องการความช่วยเหลือ
7. การปรับตัวเข้ากับผู้อื่น
8. การเข้าใจและการยอมรับตนเอง

ผลของการวิจัยปรากฏว่า นักเรียน ครู และผู้ปกครองมีความเห็นสอดคล้องกันว่า การวางแผนการพัฒนาอาชีพควรได้รับการแนะแนวและให้คำปรึกษา ครูและผู้ปกครองมีความเห็นว่าควรให้ความช่วยเหลือในสิ่งต่างๆที่เป็นปัญหาและความต้องการความช่วยเหลือ แต่นักเรียนกลับเลือกอาชีพและการฝึกงาน จากการสำรวจครั้งนี้มีผลให้ครูแนะแนวสามารถวางแผนการจัดบริการแนะแนวและการให้คำปรึกษาได้ตรงตามความต้องการของนักเรียน

จากเอกสารงานวิจัยทั้งประเทศ และต่างประเทศที่ผู้วิจัยได้กล่าวมานั้น สรุปได้ว่าการแนะแนวเป็นกิจกรรมที่มีบทบาทสำคัญในระบบการศึกษา และยังเป็นส่วนที่ช่วยส่งเสริมให้นักเรียนเข้าใจตนเองและพร้อมที่จะพัฒนาตนเองในทุกๆด้าน งานแนะแนวจึงเป็นหน้าที่สำคัญของข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษาทุกคน ตลอดจนผู้ปกครอง ชุมชน และหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ที่จะจัดการบริหารและบริการแนะแนวให้เกิดประโยชน์ต่อตัวนักเรียนให้ได้มากที่สุด